

Kun oppilaat eivät enää vaienneet

Me too -kampanjan aikainen uutisointi koulumaailmassa tapahtuvasta seksuaalisesta häirinnästä

Kasvatustieteen
pro gradu -tutkielma

Juulia Päiviö

Ohjaaja:
Professori Sara Routarinne

7.5.2021

Turku

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Kasvatustiede

Juulia Päiviö

Kun oppilaat eivät enää vaienneet – Me too -kampanjan aikainen uutisointi koulumaailmassa tapahtuvasta seksuaalisesta häirinnästä

Ohjaaja: Professori Sara Routarinne

98 sivua

7.5.2021

Tutkimus käsittelee Me too -kampanjan aikaista koulumaailmassa tapahtuvan seksuaalisen häirinnän uutisointia. Uutisointi sai alkusysäyksenä loppuvuodesta 2017 julkaistusta paljastusuutisista ja siitä lähtien koulumaailman seksuaalisesta häirinnästä alettiin uutisoida enemmän, kuin koskaan aiemmin. Seksuaalinen häirintä kouluissa on tunnistettu vakavaksi ja yleiseksi ongelmaksi, jonka ennaltaehkäisyyn, tunnistamiseen ja puuttumiseen on kiinnitettävä koulu yhteisöissä erityistä huomiota. Uutismedioiden tarkastelulla saadaan uutta ja tärkeää tietoa yhteiskunnallisesta ilmiöstä, joka koskettaa koulua ja kasvatustieteellistä kenttää.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys nojautuu uutismedioiden tutkimukseen. Journalismilla on tärkeä yhteiskunnallinen rooli paljastaa institutionaalisia epäkohtia. Uutisilla on valta muuttaa ihmisten asenteita ja näkemyksiä ilmiöistä. Uutisten ei katsota edustavan todellisuutta, vaan toimittajan valintojen kautta aiheet saavat erilaisia kehyksiä ja merkityksiä.

Tutkimus pyrkii selvittämään, mitä seksuaaliseen häirintään liittyvää uutisoidaan ja kuka saa uutisissa äänensä kuuluviin. Aineisto koostuu 65:stä Helsingin Sanomien, Ilta-Sanomien ja Ylen verkkouutisista, jotka käsittelevät koulumaailman seksuaalista häirintää. Uutiset on julkaistu reilun kolmen kuukauden ajanjaksolla, Me too -kampanjan alkamispäivästä lähtien. Tämä tutkielma nojautuu laadulliseen tutkimusperinteeseen. Aineisto analysoitiin yhdistämällä aineistolähtöiseen sisällönanalyysiin diskurssianalyttistä näkökulmaa sekä yhtä retorisen analyysin työkalua.

Tuloksista ilmenee, että seksuaalinen häirintä kehystetään uutisissa yleiseksi ongelmaksi, johon puuttuminen nähdään tärkeänä. Ratkaisuehdotukset suuntautuvat kuitenkin usein jo sattuneiden tapahtumien ratkaisemiseen. Häirintä esitetään suurimmaksi osaksi auktoriteettiasemassa olevan opettajan oppilaaseen kohdistamaksi toiminnaksi. Häirinnän taustalla esitetään häirinnän salliva vaikenemisen kulttuuri, joka kehystetään niin koko yhteiskunnassa kuin kouluinstituution rakenteissa vallitsevaksi. Vastuu seksuaalisen häirinnän kitkemisestä jaetaan pääasiassa koulutuksen järjestäjille. Keskeiseksi yksittäiseksi ennaltaehkäisykeinoksi nousee seksuaalikasvatus. Uutisissa äänensä kuuluviin saavat erityisesti koulutuksen järjestäjät ja eri alojen asiantuntijat sekä oppilaat ja uhrin.

Avainsanat: Me too -kampanja, seksuaalinen ahdistelu, seksuaalinen häirintä, sukupuolinen häirintä, uutisointi, koulumaailma, mediatutkimus, uutistutkimus

Sisällysluettelo

1	Johdanto	7
2	Sukupuolinen häirintä ja seksuaalinen häirintä	9
2.1	Lasten ja nuorten kokema seksuaalinen häirintä ja väkivalta	11
2.2	Seksuaalisen häirinnän yleisyys lasten ja nuorten keskuudessa - tutkimustuloksia	12
2.3	Koulu seksuaalisen häirinnän ehkäisyssä ja torjunnassa	14
2.4	Seksuaalikasvatus häirinnän ennaltaehkäisijänä	15
3	Uutisten tutkimus	17
3.1	Kehystäminen vaikuttaa uutisen sävyyn	19
3.2	Suomalaiset verkkouutisten käyttäjinä	20
3.3	Seksuaalisesta häirinnästä ja väkivallasta uutisointi – aiempia tutkimustuloksia	21
4	Tutkimuskysymykset	24
5	Aineisto ja tutkimusmenetelmät	25
5.1	Aineiston valinta ja keruumenetelmä	25
5.2	Aineisto ja aineiston käsittely	26
5.3	Aineiston analyysi	28
5.4	Analyysin luotettavuus	32
6	Mitä seksuaaliseen häirintään liittyvää uutisoidaan?	33
6.1	Tunnetut koulukohtaiset tapaukset -uutisryhmä	34
6.1.1	Tapausten tausta pähkinänkuoressa	34
6.1.2	Tapahtumien ja seurausten kuvailu	35
6.1.3	Kouluissa vallitseva vaikenemisen kulttuuri	38
6.1.4	90-luvun kulttuuri ja suomalainen teatterikulttuuri	39
6.1.5	Puutteelliset toimenpiteet	41
6.1.6	Seksuaalisen häirinnän kitkeminen	42
6.1.7	Vastuuseen nostetut toimijat	44
6.1.8	Tapaus Kallion lukion teatteritaiteen opettaja	47
6.2	Seksuaalisen häirinnän teon käsittely -uutisryhmä	48

6.2.1	Keskiössä tapahtumien kuvaukset	48
6.2.2	Seksuaalinen häirintä traagisena kokemuksena	52
6.2.3	Vaikenemisen kulttuuri uhrien kertomuksissa	53
6.2.4	Häirintä valta-aseman väärinkäyttönä	54
6.2.5	"Pojat on vain poikia" – seksuaalisen häirinnän vähättely	55
6.3	Seksuaalisen häirinnän teon yleisyys -uutisryhmä	55
6.3.1	Seksuaalinen häirintä lasten ja nuorten vertaissuhteissa	56
6.3.2	Seksuaalinen häirintä poikien ja tyttöjen välisissä suhteissa	57
6.3.3	Seksuaalikasvatus ja kasvattajien vastuu	59
6.4	Keinot seksuaalisen häirinnän poistamiseksi -uutisryhmä	60
6.4.1	Seksuaalikasvatusta leimaa häpeä ja vanhanaikaisuus	61
6.4.2	Uhrin, tekijän ja sivustakatsojan toiminta	62
6.4.3	Koulujen toimenpiteet	64
6.4.4	Poliittiset ja juridiset toimet	65
6.4.5	Yhteiskunnassa vallitsee vaikenemisen ja häpeän kulttuuri	66
7	Kenen ääni uutisissa kuuluu?	68
7.1	Tunnetut koulukohtaiset tapaukset -uutisryhmä	68
7.1.1	Opetuksen järjestämisestä vastaavat ylemmät toimihenkilöt	68
7.1.2	Entiset ja nykyiset rehtorit	69
7.1.3	Oppilaat ja uhrin	69
7.1.4	Syytetty	71
7.1.5	Poliisi	71
7.1.6	Opetusministeri, asiantuntijat, kollega, julkisuuden henkilö ja anonyymi somettaja	72
7.2	Seksuaalisen häirinnän teon käsittely -uutisryhmä	74
7.2.1	Uhri	74
7.2.2	Syytetty	75
7.2.3	Asiantuntijat, opetuksen järjestäjät ja vanhemmat	76
7.3	Seksuaalisen häirinnän yleisyys -uutisryhmä	76
7.4	Keinot seksuaalisen häirinnän poistamiseksi -uutisryhmä	77
8	Pohdinta	79
8.1	Tulosten yhteenveto ja pohdinta	79
8.2	Tulosten hyödyntäminen ja jatkotutkimusehdotukset	82
	Lähteet	84
	Liitteet	91

1 Johdanto

15.10.2017 yhdysvaltalainen näyttelijä ja aktivisti Alyssa Milano julkaisi sosiaalisen median palvelussa Twitterissä viestin, jossa hän kannusti kaikkia seksuaalista häirintää tai väkivaltaa kokeneita jakamaan tarinansa kirjoittamalla sosiaalisen median profiileihinsa ”me too” (suomeksi *minä myös*). Vain muutamassa tunnissa #Metoo -aihetunnistetta oli käytetty 55 000 kertaa ja kampanjasta tuli Twitterin, myöhemmin myös koko sosiaalisen median, suostuin puheenaihe (Sayej 2017). Ilmiö sai nimekseen ”Me too -kampanja”, joka rantautui nopeasti myös Suomeen antaen oman palstatilansa seksuaaliselle häirinnälle ja väkivallalle.

Me too -kampanjan myötä Suomessa alettiin uutisoida aiempaa enemmän seksuaalisen häirinnän tapauksista. Kampanja sai alkusysäyksensä Yhdysvaltojen elokuva-alalta, mutta Suomessa ensimmäiset laajaa mediahuomiota saaneet seksuaalisen häirinnän uutisoinnit koskivat oppilaitoksissa tapahtuneita ahdistelutapauksia. Loppuvuodesta 2017 Suomen Tietotoimisto STT ja Turun Sanomat paljastivat kaksi laajaa ahdistelu- ja hyväksikäyttötapausta, joissa kerrottiin Helsingin Kallion lukion ja Turun Luostarivuoren koulun opettajien ahdistelleen oppilaitaan seksuaalisesti. Uutiset saivat alkunsa uutistoimisto STT:n Suomen Näyttelijäliitolle lähetetystä kyselystä, jossa kysyttiin näyttelijöiden ahdistelukokemuksista.

Vastaaajilla oli mahdollisuus jättää yhteystietonsa jatkojuttua varten, jolloin yhdestä toimittajan yhteydenotosta nousi esiin Kallion lukio. STT:n toimittaja lähti selvittämään asiaa tarkemmin ja syntyi uutinen, jossa useampi entinen oppilas kertoi ahdistelukokemuksistaan. (Harju 2019, 3–4.). 5.11.2017 STT:n laatima juttu julkaistiin Helsingin Sanomissa otsikolla *Kallion lukion opettaja hyllytetty toistaiseksi – Entinen opiskelija HS:lle ”Oli yksi ilmaisutaidon kurssi, jonka kaikki kurssin tytöt jättivät kesken”* ja Turun Sanomissa otsikolla *Kallion lukion opettaja lähennellyt ja piinannut tyttöjä läpi 2000-luvun – ”seksuaalinen koskeminen tapahtui harjoituksissa fiktion sisällä*. Hiljaisuuden muuri oli murettu ja siitä päivästä lähtien kouluissa tapahtuvasta seksuaalisesta häirinnästä alettiin uutisoida enemmän kuin koskaan aiemmin. Seuraavana vuonna STT ja Turun Sanomat saivat Suuren Journalistipalkinnon kategoriassa Vuoden juttu 2017 ahdistelusta kertovista uutistapauksistaan. Rapakon takana Time Magazine nimesi vuoden 2017 henkilöksi seksuaalista väkivaltaa vastustaneet henkilöt kutsumalla heitä hiljaisuuden murtajiksi (*Silence Breakers*), jotka käynnistivät Me too-kampanjan (Zacharek, Dockerman & Edwards 2017).

Mediaa on metaforisesti kuvattu ”neljäntenä valtiomahtina” viitaten sen tärkeään rooliin yhteiskunnallisen valtatasapainon ylläpitämisessä ja itsenäisenä ”vallan vahtikoirana” (Väliverron 2009, 24). Julkistamisvallassaan uutismedia tuo kaiken kansan tietoisuuteen yhteiskunnallisia tai instituutionaalisia epäkohtia samalla pyrkimyksensäään korjata niitä tavalla, johon muut vallanpitäjät, kuten lainsäädäntövalta, eivät kykene. Kuneliuksen (2003, 194) mukaan koko yhteiskunnan terveyden kannalta journalismin tärkein tehtävä on sen toimiminen valvontatehtävissä. Koulu yhteiskunnallisena instituutiona on siis instituutio, jota journalistiikan tuleekin pitää silmällä. Harju (2019) haastatteli pro gradu -

tutkielmaansa toimittajia, jotka olivat mukana laatimassa edellä esittelemiäni paljastusuutisia. Näissä haastatteluissa ilmeni, että toimittajat eivät nähneet merkitykselliseksi ainoastaan paljastaa institutionaalisia väärinkäytöksiä, vaan myös vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin konkreettisesti. (Harju 2019, 66.)

Tässä laadullisessa tutkimuksessa tarkastellaan suomalaisessa koulumaailmassa tapahtuvan seksuaalisen häirinnän uutisointia Me too -kampanjan alkamispäivästä kestäneen kolmen kuukauden ajan. Me too -kampanjaa ja sen aikaista mediakeskustelua on kansainvälisesti tutkittu jonkin verran (esim. Cuklanz 2020; Alvinus & Holmberg 2019; Starkey, Koerber, Sternadori & Pitchford 2019; Tambe 2018). Suomessa aihetta ei ole juurikaan tutkittu, joskin joitain pro gradu -tutkielmia aiheesta löytyy (esim. Harju 2019; Peltonen 2018).

Kun koulumaailman seksuaalista häirintää lähestytään uutisoinnista käsin, on mahdollista tarkastella ilmiötä sellaisesta perspektiivistä, josta sitä ei ole Suomessa aiemmin lähestytty. Media heijastaa yhteiskunnan rakenteita ja sen seurauksena toistaa yhteiskunnan normeja, mutta kiinteänä osana yhteiskuntaa media myös muuttaa sosiaalisia käytänteitä (Garcia 2012, 19). Toimittaja pystyy uutisvalinnoillaan nostamaan jonkin ajankohtaisen aiheen ongelmaksi, mutta myös toisaalta jättämään jonkin toisen aiheen keskustelun ulkopuolelle. Uutiselle annetut kehykset muokkaavat lukijoiden asenteita ilmiötä kohtaan tai sitä, millaisena ongelma ymmärretään tai miten se voidaan ratkaista. Media asettaa poliittisille keskustellu agendan. (Meija, Somji, Nixon, Dorfman & Quintero 2015, 4.) Me too -kampanjan aikana ajankohtaiseksi korjattavaksi epäkohdaksi nostettiin seksuaalinen häirintä ja tämän tutkimuksen kontekstissa koulumaailma instituutioksi, jonka rakenteet otettiin tarkastelun alle ja niiden korjaaminen asetettiin poliittisen keskustelun agendaksi.

Tämä tutkimus antaa uutta tietoa yhteiskunnallisesta ilmiöstä, joka koskettaa koulumaailmaa ja kasvatustieteellistä tutkimuskenttää. Uutisten tarkastelu tarjoaa läpileikkauksen niihin kulttuurisiin arvoihin, normeihin ja asenteisiin, jossa seksuaalinen häirintä tapahtuu, ja toisaalta myös mahdollisuuden tarkastella, miten niitä tuotetaan. Uutisten voidaan ainakin jossain määrin ajatella edustavan jokapäiväistä kulttuuriamme, sillä suurin osa meistä on päivittäisessä vuorovaikutuksessa median kanssa. Koska uutiset muokkaavat meidän kaikkien asenteita ilmiötä kohtaan, on lapsiin ja nuoriin kohdistuvasta seksuaalisesta häirinnästä kertovan mediakeskustelun tarkastelun tuominen kasvatustieteen kentälle merkittävän tärkeää. Uutisoinnin purkaminen auttaa kaikkia, erityisesti lasten kanssa kouluympäristössä työskenteleviä, ymmärtämään ilmiötä paremmin. Uutisten tarkastelulla voimme reflektoida niissä esitettyjä näkökulmia sekä tuotettuja merkityksiä ja asenteita koulumaailman todellisuuteen.

2 Sukupuolinen häirintä ja seksuaalinen häirintä

Tässä tutkimuksessa seksuaalisen häirinnän käsitettä käytetään laajasti ja sen voidaan joissakin yhteyksissä ajatella vastaavan myös sukupuolisen häirinnän käsitettä. Käsitteen valinta muodostui aineistosta käsin, sillä uutisissa puhuttiin useimmiten ”seksuaalisesta häirinnästä” tai ”seksuaalisesta ahdistelusta”. Eri tutkijoidenkaan välillä ei vaikuta olevan konsensusta siitä, millä käsitteellä viitataan mihinkin häirinnän tai väkivallan muotoon. Aaltosen (2006, 33) mukaan sukupuolinen häirintä on ikään kuin katto-termi seksistiselle, seksuaaliselle ja homofobiselle häirinnälle. Hän määrittää seksistisen häirinnän sukupuoleen liittyviin stereotyyppisiin tai kategorisiin kykyihin perustuvaksi, homofobisen häirinnän homoseksuaalisuuteen liitettyihin stereotypioihin perustuvaksi ja seksuaalisen häirinnän sukupuolisuhteiden, seksuaalisten mieltymysten tai seksuaalikäyttäytymisen kommentoinniksi. Heikkinen (2003, 146) näkee seksuaalisen ja sukupuolisen häirinnän käsitteet rinnakkaisina määrittäessään molemmat yksipuoliseksi ja ei-toivotuksi käyttäytymiseksi, jonka avulla pyritään alistamaan, toisarvoistamaan, kyseenalaistamaan tai kontrolloimaan toista henkilöä. Sunnari, Kangasvuo, Heikkinen ja Kuorikoski (2003, 12) taas määrittävät seksuaalisen häirinnän ja ahdistelun seksuaalisen väkivallan alakäsitteeksi.

Sukupuolisessa häirinnässä on kyse ei-toivotusta ja yksipuolisesta huomiosta. Sukupuoliseen häirintään voi siten siis syyllistyä vahingossa tai ajattelemattomuuttaan. Sukupuolisen huomion voidaan nähdä muuttuneen häirinnäksi, jos sitä jatketaan siitä huolimatta, että kohde on ilmaissut pitävänsä sitä loukkaavana tai epämiellyttävänä. Sukupuoliseen häirintään voidaan konkreetian tasolla liittää sanallinen häirintä, kaksimieliset vitsit, nimittely, tunkeilevat kysymykset, seksuaalisesti värityneet viestit, ehdotukset tai vaatimukset sekä fyysiset teot, kuten koskettelu, väkivalta ja sen yritys. Keskeistä on ennen kaikkea huomion kohteen tulkinta tilanteesta eikä se, mikä tekijän tarkoitus tai tulkinta tilanteesta on ollut. (Aaltonen 2012, 83–84.) Myös Sunnari, Kangasvuo, Heikkinen & Kuorikoski (2003, 12) määrittelevät seksuaalisen väkivallan uhrin kokemukseen perustuvaksi todetessaan, että kaikki sellaiset fyysiset, visuaaliset tai verbaaliset teot, jotka ihminen kokee joko tapahtumahetkellä tai myöhemmin uhaksi, loukkaukseksi tai hyökkäykseksi itseään kohtaan ja jotka liittyvät seksiin tai joissa seksuaalisuutta käytetään keinona tavalla tai toisella edellä mainituissa, on seksuaalista väkivaltaa.

Voimassa olevassa tasa-arvolaisissa seksuaalinen häirintä on määritelty ”*sanallista, sanatonta tai fyysistä, luonteeltaan seksuaalista ei-toivottua käytöstä, jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan henkilön henkistä tai fyysistä koskemattomuutta erityisesti luomalla uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri*”. Sukupuoleen perustuva häirintä on määritelty ”*henkilön sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvää ei-toivottua käytöstä, joka ei ole luonteeltaan seksuaalista ja jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan tämän henkistä tai fyysistä koskemattomuutta ja jolla luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri*”. (Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 2014/1329, 7§.) Tasa-arvolaisissa nämä häirin-

nän muodot ovat alisteisia syrjinnälle, ja syrjinnän kieltäminen ulottuu vain työpaikkoihin ja oppilaitoksiin – näin ollen tasa-arvolain sanktiot eivät kohdistu suoraan häiritsijään, vaan ainoastaan työnantaja voi tehdä tarvittavia työoikeudellisia toimia (Niemi & Kainulainen 2018).

Käsitteinä seksuaalinen ahdistelu ja seksuaalinen väkivalta voidaan erottaa seksuaalisesta häirinnästä rikosoikeudellisesta näkökulmasta: Suomen laissa rangaistavaksi seksuaalirikokseksi on rajattu seksuaaliset väkivallanteot, kuten raiskaus ja seksuaalisen hyväksikäyttö, pakottaminen seksuaaliseen tekoon, lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, seksipalvelujen ostaminen nuorelta ja lapsen houkuttelemisen seksuaalisiin tarkoituksiin sekä seksuaalinen ahdistelu. Seksuaalinen ahdistelu on määritelty *koskettelemalla tehdyksi seksuaaliseksi teoksi, joka on omiaan loukkaamaan uhrin seksuaalista itsemääräämisoikeutta* ja josta rangaistuksena saa sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Seksuaalinen ahdistelu lisättiin rikoslakiin vuonna 2014. (Rikoslaki 509/2014, 39/1998.) Laissa määritetyt seksuaalirikosten teot ovat siis luonteeltaan fyysisiä, siinä missä seksuaalisen häirinnän käsitteeseen liitetään myös sanallinen häirintä. Suomi on ainoa Pohjoismaa, jossa sanallinen tai sanaton seksuaalinen häirintä ei ole kriminalisoitu. Rikoksen tunnusmerkit täyttyvät siis vain, jos henkilö ylittää fyysisen koskemattomuuden rajan. Me too -kampanjan myötä herättiin keskustelemaan, olisiko myös sanallinen seksuaalinen häirintä syytä säätää rikokseksi (esim. Niemi & Kainulainen 2018), mutta toistaiseksi näin ei ole tehty Suomessa.

Jos oppilaitoksen henkilöstön jäsen syyllistyy seksuaaliseen häirintään, se määritetään epäasialliseksi käytökseksi, joka voi johtaa huomautukseen, varoitukseen tai palvelussuhteen päättämiseen. Mikäli häirintä kohdistuu alle 16-vuotiaaseen tai mikäli tekijänä on luottamus- tai auktoriteettiasemassa oleva henkilö ja kohde on alle 18-vuotias voi seksuaalinen häirintä täyttää lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tai sen yrityksen tunnusmerkistön. Siksi jokaisella opetustoimen henkilöstöllä on velvollisuus tehdä salassapitosäynnösten estämättä ilmoitus häirinnän havainnoistaan tai epäilyistään poliisille. Alle 16-vuotias ei voi antaa suostumustaan mihinkään seksuaaliseen tekoon aikuisen henkilön kanssa. (Laitinen ym. 2020, 8–9.)

Sukupuolinen häirintä kytkeytyy vahvasti sukupuolten väliseen tasa-arvoon, sukupuoliin liittyviin stereotyyppioihin ja seksuaalisuuteen liittyviin normeihin. Feministit ovat sitä mieltä, että naisiin kohdistuva väkivalta on kiinteässä yhteydessä patriarkaaliseen yhteiskuntaan ja naisten alisteiseen asemaan (Snyder 2009, 87). On yleisesti hyväksytty, että seksuaalisessa häirinnässä on tyypillisesti kyse miehen naiseen kohdistamasta vallankäytöstä, jossa nainen pyritään heikentämään ja alistamaan. Vallankäyttäjänä on useimmiten mies, jolloin häirintä nähdään heijastumana yhteiskunnassa vallitsevista asenteista naisia kohtaan. (Wilson & Thompson 2001, 61.)

Heikkisen (2003, 153) mukaan hegemoninen maskuliinisuus on heteronormatiivisen kulttuurin keskeinen konstruktio. Hegemonian käsitteellä viitataan kulttuurisiin käytänteisiin, joissa tietyntyypillä maskuliinisilla tyyleillä on hallitseva ja johtava asema suhteessa miesten enemmistöön ja naisiin. Hegemoninen maskuliinisuus rakentuu sosiaalisista ja historiallisista prosesseista, joissa tietylle maskuliinisuuden ilmentymiselle tuotetaan valta-asema sukupuolten välisissä suhteissa. (Connell 1995, 77.)

Huuki (2003) esittää, että poikien käyttäytymisen taustalla ovat nämä kulttuurin luomat ja ylläpitämät, yleisesti hyväksytyinä pidetyt käsitykset poikana olemisesta ja siihen kytkeytyvästä vallasta. Maskuliinisuuden hegemoninen malli on sosiaalisen hierarkian huipulla ja määrittää sieltä käsin sen, mitä pidetään yleisesti hyväksyttynä ja mitä ei. (Huuki 2003; 36; 50.)

Aaltosen (2006, 34) mukaan myös naiset voivat syyllistyä häirintään ja häirinnän kohde voi olla mitä tahansa sukupuolta, vaikkakin vallitsevassa sukupuolijärjestelmässä naisen seksuaalisen häirinnän teot saavat eri merkityksiä ja tulkintoja, kuin miesten häirinnän teot. Sanday (1981, 16–18) on heimokulttuureja tutkiessaan havainnut, että kulttuureissa, joissa naisten raiskaaminen on harvinaista, vallitsee myös sukupuolten välinen tasa-arvo. Näin ollen hän liittää naisten yhteiskunnallisen aseman naiseen kohdistuvan väkivallan yleisyyteen.

2.1 Lasten ja nuorten kokema seksuaalinen häirintä ja väkivalta

Lasten ja nuorten näkökulmasta katsottuna oleellista seksuaalisessa häirinnässä on, että häirintään liittyy lapsen tai nuoren alistaminen ikään kuulumattomalle seksuaalisuudelle, johon hänellä ei ole mahdollisuutta antaa lupaa (Valoaho & Peltola 2013; Laitinen, Lahtinen, Haanpää, Järvinen, Granskog & Turunen-Zwinger 2020, 6). Seksuaalinen häirintä itsessään on samoin kuin aikuisten välisessä häirinnässä joko fyysistä tai psyykkistä ei-toivottua käytöstä, joka loukkaa henkilön psyykkistä tai fyysistä koskemattomuutta luomalla ahdistavan, halventavan, uhkaavan, vihamielisen tai nöyryyttävän ilmapiirin (Laitinen ym. 2020, 6).

Seksuaalinen häirintä ja väkivalta ovat yleisiä ilmiötä nuorten arjessa (Klemetti & Raussilehto 2014, 13), mutta suomalaisissa kouluissa tapahtuvaa nuorten välistä seksuaalista häirintää on perinteisesti tutkittu koulukiusaamisen ja flirttailun rinnalla tai niiden muotona (Aaltonen 2006, 35; Korhonen & Kuusi 2003, 1). Lasten ja nuorten välinen seksuaalinen häirintä on siis pitkään loistanut poissaolollaan keskusteluissa, vaikka aikuisten kontekstissa ilmiö on tunnistettu jo vuosikymmenten ajan. Aaltosen (2003, 122) tutkimuksen aineistossa käytetyissä kiusaamistarinoissa myös lapset itse puhuivat häirinnän sijaan kiusaamisesta positioidessaan osapuolet sukupuolettomiin kiusattuihin ja kiusaajiin.

Seksuaalisen häirinnän tai väkivallan vaikutus uhuriin, etenkin puhuttaessa lapsesta tai nuoresta, on aiheesta tehtyjen tutkimusten valossa kiistattoman surullinen. Häirinnästä voi seurata lukuisia negatiivisia seurauksia uhrin fyysiselle, psyykkiselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnille: mielenterveyden ongelmia kuten masennusta, koulunkäynnin vaikeuksia tai opintojen keskeyttämistä, unettomuutta, hermostuneisuutta, keskittymisvaikeuksia ja lisääntyneitä riskikäyttäytymistä seksuaalikäyttäytymisessä tai päihteiden käytössä. Vaikutukset voivat seurata uhriaan lapsuudesta pitkälle aikuisuuteen saakka. (Sattyanarayana, Chandra & Vaddiparti 2015; Gilbert, Widow, Browne, Fergusson, Webb & Janson 2009; Timmerman 2004b; Bryant 1993.) Kaltiala-Heino, Frödj ja Marttunen (2016) huomasivat tutkimuksessaan, että kaikilla 14–18-vuotiailla seksuaalista häirintää kokeneilla nuorilla oli masennuksen oireita ja häiriökäyttäytymistä. Pojat kokivat seksuaalisen häirinnän voimakkaammin, joskin tytöillä yhteys oli

voimakkaampi seksuaalissävyytteisen nimittelyn ja emotionaalisten sekä käyttäytymisen ongelmien suhteen. (Kaltiala-Heino, Frödj & Marttunen 2016). Tyttöjen jatkuvien seksuaalisen häirinnän kokemusten on havaittu olevan yhteydessä suurempaan riskiin yrittää itsemurhaa kuin tytöillä, jotka eivät ole kokeneet häirintää (Timmerman 2004b, 817). Seksuaalinen häirintä vaikuttaa myös uhrin koulunkäyntiin, sillä se voi aiheuttaa haluttomuutta lähteä kouluun, vaikeuksia keskittyä opintoihin, vähentynyttä tuntiaktiivisuutta ja pelkotiloja (Lipson 2001, 13, 16).

2.2 Seksuaalisen häirinnän yleisyys lasten ja nuorten keskuudessa - tutkimustuloksia

Ensimmäinen laajamittainen edustava tutkimus seksuaalisen häirinnän yleisyydestä kouluissa toteutettiin Yhdysvalloissa vuonna 1993 (Timmerman 2004a, 114). Silloin 14–17 vuotiaista tytöistä 85 prosenttia ja pojista 76 prosenttia raportoi joskus kokeneensa seksuaalista häirintää (Bryant 1993, 355). Kun sama tutkimus toistettiin vuonna 2001 tytöistä 83 prosenttia ja pojista 79 raportoivat kokeneensa häirintää joskus ja tytöistä 30 prosenttia ja pojista 24 prosenttia raportoivat kokeneensa sitä usein. 44 prosenttia vastaajista kertoi, että tekijä oli ollut koulun henkilökuntaan kuuluva työntekijä. (Lipson 2001, 22, 27–28.) Tyttöihin kohdistuvan seksuaalisen häirinnän on muissakin tutkimuksissa havaittu olevan yleisempään kuin poikiin kohdistuvan seksuaalisen häirinnän samoin kuin vertaisten välinen seksuaalinen häirintä on tunnustettu yleisemmäksi, kuin opettajan ja oppilaan välinen häirintä (esim. Timmerman 2004a; Ikonen & Halme 2018; Ikonen & Helakorpi 2019).

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen joka toinen vuosi toteuttamat valtakunnalliset kouluterveyskyselyt ovat olleet Suomessa viime vuosina ainoita tutkimuksia, joilla seksuaalisen häirinnän yleisyyttä lasten ja nuorten keskuudessa on kartoitettu. Aiempina vuosina toteutetuissa koulukiusaamistutkimuksissa tyttöihin kohdistuvaa sukupuolista häirintää ja tyttöjen keskinäistä epäsuoraa kiusaamista on tarkasteltu vain vähän, minkä Korhonen ja Kuusi (2003, 4) liittävät sukupuolten välisestä epätasa-arvosta kumpuavaan naisten kokemusten häivyttämiseen. Kouluterveyskyselyyn osallistuvat perusopetuksen 4.–5. ja 8.–9. luokan oppilaat sekä lukiokoulutuksen ja ammatillisten oppilaitoksen alle 21-vuotiaat 1.–2. vuoden opiskelijat. Lisäksi kyselyyn osallistuvat 4. ja 5. luokan huoltajat. (Ikonen & Halme 2018; Ikonen & Helakorpi 2019.) Seuraavaksi esittelen vuosien 2017 ja 2019 tuloksia niiltä osin, kuin ne koskevat seksuaalisen häirinnän ja väkivallan kokemuksia.

Vuoden 2017 kouluterveyskyselyn (Ikonen & Halme 2018) tuloksista ilmeni, että noin 7 prosenttia perusopetuksen 4. ja 5. luokkaa käyvistä lapsista on kokenut seksuaalista häirintää kuluneen vuoden aikana. Kokemuksista kysyttiin kahdella väittämällä: onko oppilas kokenut häiritsevää tai epämuakavalta tuntuva kehon kommentointia tai seksuaalisesti häiritsevää viestittelyä, videoiden tai kuvien näyttämistä. Vanhempien oppilaiden, 8. ja 9. luokkalaisten sekä toisen asteen koulutusta käyvien opiskelijoiden osalta seksuaalisen häirinnän kokemukset olivat yleisempiä: noin joka viides nuori oli koke-

nut häirintää viimeisen vuoden aikana. Tuloksista ilmeni sukupuolien välinen jakauma: 8. ja 9. luokkalaisista pojista noin 12 prosentilla ja toisella asteella opiskelevista pojista 8 prosentilla oli seksuaalisen häirinnän kokemuksia tyttöjen osuuden ollessa kaikilla edellä mainituilla luokka-asteilla 30 prosenttia. Oppilailta ja opiskelijoilta kysyttiin, ovatko he kokeneet häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua puhelimesta tai internetissä, koulussa, harrastuksissa, julkisessa tilassa tai yksityisessä tilassa. Tuloksista ilmeni kaikkien ikäryhmien osalta, että tyttöjen kokemaa seksuaalista häirintää tapahtuu eniten puhelimesta tai internetissä tai jossakin julkisessa tilassa. (Ikonen & Halme 2018.)

Koulussa tapahtuvaa seksuaalista häirintää oli koettu eniten yläkoulussa. 8. ja 9. luokan tyttöoppilaista neljä ja poikaoppilaista viisi prosenttia ilmoitti kokeneensa seksuaalista häirintää koulussa viimeisen vuoden aikana. Lukiossa seksuaalista häirintää oli kokenut sekä tytöistä että pojista yksi prosentti ja ammatillisissa oppilaitoksissa pojista kolme ja tytöistä kaksi prosenttia. Tulokset siis antoivat viitteitä siitä, että kouluissa tapahtuvaa seksuaalista häirintää kohdistui suurin piirtein yhtä paljon sekä tyttöihin että poikiin. Alakoululaisilta ei kysytty, missä ympäristöissä seksuaalista häirintää oli koettu. (Ikonen & Halme 2018.)

Vuoden 2019 (Ikonen & Helakorpi 2019) kouluterveyskyselyssä 4. ja 5. luokan oppilaista vajaa 5 prosenttia kertoi kokeneensa seksuaalista kommentointia, ehdottelua, viestittelyä tai kuvamateriaalin näyttämistä ja kaksi prosenttia kertoi kokeneensa koskettelua tai kosketteluun painostamista viimeisen vuoden aikana. Luvut harppasivat jälleen yläkoulun oppilaiden ja toisen asteen opiskelijoiden kohdalla, samoin kuin sukupuolten välisten erojen kuilu kasvoi: tyttöjen kohdalla osuus seksuaalisen ahdistelun kokemisesta viimeisen vuoden aikana oli 32–34 prosenttia ikätasosta riippuen poikien vastaavan luvun ollessa 6–8 prosenttiyksikköä. Tytöistä 10–13 prosenttia ja pojista 3–4 prosenttia kertoi kokeneensa seksuaaliväkivaltaa viimeisen vuoden aikana. Kaikkein eniten seksuaalisen häirinnän tai väkivallan kokemuksia raportoivat ammattikoulua käyvät tytöt eron ollessa häirinnän osalta 1–2 prosenttiyksikköä ja väkivallan osalta 3 prosenttiyksikköä yläkouluun ja lukioon verrattuna. (Ikonen & Helakorpi 2019.)

Seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua oli tapahtunut useimmiten puhelimesta tai internetissä tai jossakin julkisessa tilassa. Koulussa sitä raportoivat kokemukset olivat harvinaisempia: 8. ja 9. luokkaa käyvistä nuorista neljä prosenttia, lukiolaisista kaksi prosenttia ja ammatillisissa oppilaitoksissa kolme prosenttia raportoi kokeneensa seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua koulussa. Tytöt raportoivat kertoneensa kokemastaan seksuaalisesta häirinnästä tai väkivallasta luottamalleen aikuiselle, mutta pojat kertoivat saaneensa tyttöjä useammin varsinaista tukea kokemuksiinsa joko koulun aikuisilta tai koulun ulkopuolisista palveluista. (Ikonen & Helakorpi 2019.) Tämä on ristiriidassa Kaltiala-Heinon, Frödjén & Marttusen (2016, 1193) esittämän väitteen kanssa, sillä heidän mukaansa seksuaalisesta häirinnästä traumatisoituvalla pojalla on vähemmän tukea tarjolla, kuin tytöille.

Lasten ja nuorten kokema seksuaalinen häirintä on tunnistettu yleiseksi ongelmaksi, johon ratkaisuna on laadittu esimerkiksi Seksuaali- ja lisääntymisterveydentoimintaohjelman tavoitteisiin seksuaalisen väkivallan vastainen työ, seksuaalikasvatuksen sisällyttäminen varhaiskasvatukseen ja perus-

opetukseen ja väkivallan huomioiminen nuorten palveluissa (Klemetti & Raussilehto 2014, 13–15). Lisäksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on laatinut Turvataitoja nuorille -oppaan ja Opetushallitus laatinut koulutuksen järjestäjille oppaan seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisemiksi ja siihen puuttumiseksi kouluissa ja oppilaitoksissa (Aaltonen 2012; Laitinen ym. 2020).

2.3 Koulu seksuaalisen häirinnän ehkäisyssä ja torjunnassa

Käsitys siitä, millainen fyysinen vuorovaikutus on sopivaa eikä riko rajoja on kulttuuri- ja yksilökohtaista. Monissa tilanteissa fyysinen läheisyys, kuten kosketus, ilmentää välittämistä ja huolenpitoa sekä luo turvallisuudentunnetta. (Laitinen ym. 2020, 6.) Opettajat käyttävät koskettamista tyypillisenä pedagogisena välineenä luokkahuonetilanteessa (Tainio, Heinonen, Karvonen & Routarinne 2019; Heinonen, Karvonen & Tainio 2020). Koskettamisella pyritään auttamaan oppilasta tehtävään keskittymisessä, rauhoittumisessa tai siirtymisessä paikasta toiseen sekä osana luottamuksellisen suhteen luomista (Tainio ym. 2019). Tainion, Heinosen, Karvosen ja Routarinteen (2019) tutkimuksessa haastatellut opettajat kertoivat, että Me too -kampanjan myötä laajentunut julkinen keskustelu seksuaalisesta häirinnästä sai aikaan huolen ja epävarmuuden koskettamisen rajoista, vaikka oppilaiden koskettamista ei varsinaisesti pelätty. Haastatteluissa miesopettajat tulivat esille potentiaalisina uhreina, jotka näkivät uhkana heihin kohdistuvat väärät syytökset ja joutuivat siksi rajoittamaan omaa toimintaansa. (Tainio ym. 2019, 20–21.)

Oleennaista on, että fyysinen kosketus ei saa millään tasolla seksualisoida vuorovaikutustilannetta ja ettei kosketuksen kohde koe sitä kiusallisena, pakottava tai epämiellyttävänä. Kosketuksen tai muun fyysisen vuorovaikutuksen sopivuus määrittyy oppilaan oman kokemuksen mukaisesti ja siksi opettajan tulee olla sensitiivinen sen suhteen, kokeeko oppilas opettajan kosketuksen miellyttävänä vai ei-toivottuna. (Laitinen ym. 2020, 6.) Kosketuksen tulkintaan vaikuttavat koskettajan sekä kosketettavan sukupuoli, ikä, institutionaalinen ja sosiaalinen asema, yksilön oma kosketushistoria ja osapuolten välille rakentunut vuorovaikutussuhde (Tainio ym. 2019, 19).

Voimassa olevassa perusopetus- ja lukiolaissa sekä laissa ammatillisesta koulutuksesta on määrätty, että jokaisella opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Lukiolaissa määrätään, että koulutuksen järjestäjien on suojattava opiskelijaa kiusaamiselta, väkivallalta tai häirinnältä (Lukiolaki 2018/714 40§). Perusopetuslaissa (2013/1267) veloitetaan, että ”koulun opettajan tai rehtorin tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta koulussa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta niihin syyllystyneen ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle”. Laissa ammatillisesta koulutuksesta ei ole erityistä mainintaa siitä, että henkilöstön tulisi suojata opiskelijaa häirinnältä (Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017 80§). Voimassa oleva laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (2014/1329) velvoittaa koulutuksen järjestäjiä laatimaan vuosittain oppilaitoskohtaisen tasa-arvosuunnitelman, jossa tulee kiinnittää erityistä huomiota

muun muassa seksuaalisen häirinnän ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen.

Opetushallitus linjaa, että kaikkien oppilaitoksissa työskentelevien ja opiskeluhoitopalveluista vastaavien viranomaisten ja työntekijöiden on edistettävä opiskelijoiden hyvinvointia, lasten ja nuorten koskemattomuuden toteutumista ja häirinnän kitkemistä. Jokaisen velvollisuutena on myös puuttua havaitsemiinsa häirintä- tai seksuaalirikosepäilyihin välittömästi ja ilmoittaa epäilystään poliisille. Vastuu oppilaan psyykkisestä, sosiaalisesta ja fyysisestä turvallisuudesta huolehtimiseen on jaettu koulun sisäisiin rakenteissa ensisijaisesti rehtorille, opettajille ja opiskeluhoitoryhmälle. Koulutuksen järjestäjät, kuten sivistystoimenjohtaja, vastaavat lakisääteisistä ryhmistä, suunnitelmista ja säännöistä (esim. lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, häirinnän vastainen suunnitelma ja yhdenvertaisuussuunnitelma) sekä niiden ajan- ja oikeudenmukaisuudesta, toteutumisesta ja täsmällisyydestä. Lisäksi koulutuksen järjestäjien vastuulla on oppilaitoksille tarjottava koulutus ja ohjeistus seksuaalisen häirinnän tunnistamiseksi ja puuttumiseksi. Koulun rehtorilla on vastuu koulutuksen järjestäjien asettamien tavoitteiden, määräysten ja ohjeiden noudattamisesta. (Laitinen ym. 2020, 9, 18–19.)

Turvallisen oppimisympäristön luominen, jossa oppilaita kannustetaan puhumaan seksuaalisen häirinnän kokemuksistaan, on tärkeä edellytys seksuaalisen häirinnän ehkäisyssä (Timmerman 2004a, 115). Opetushallituksen mukaan oppilaitoksissa tulee rohkaista opiskelijoita ilmoittamaan havaitsemaansa tai kohtaamastaan seksuaalisesta häirinnästä koulun työntekijälle. Opiskelijoille tulee myös kertoa, miten ja mistä he voivat hakea apua seksuaalisen häirinnän kohteeksi joutuessaan. Häirinnän yhteinen käsitteleminen etukäteen auttaa lapsia ja nuoria tunnistamaan häirintätilanteita, ja samalla he oppivat myös toimimaan ahdistavaksi koetussa tilanteessa. (Laitinen ym. 2020, 18).

2.4 Seksuaalikasvatus häirinnän ennaltaehkäisijänä

Laadukas seksuaalikasvatus on tunnustettu tehokkaaksi keinoksi seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyssä (esim. Laitinen ym. 2020; WHO 2010, Ikonen & Halme 2018). Onnistunut seksuaalikasvatus vahvistaa lapsen tai nuoren omanarvontuntoa ja itsetuntemusta sekä kasvattaa positiiviseen ja turvalliseen seksuaalisuuteen (Klemetti & Raussi-Lehto 2014, 16). WHO:n laatimissa seksuaalikasvatuksen standardeissa (2010, 28–29) puhutaan kokonaisvaltaisesta, käsityskyky- ja kehitystasoisesta seksuaalikasvatuksesta, joka tulisi aloittaa jo lapsen syntymästä alkaen jatkuen elinikäisenä prosessina.

Kokonaisvaltaista seksuaalikasvatusta tulisi tarjota lapselle tai nuorelle toisiaan täydentävästi virallisissa ja epävirallisissa yhteyksissä. Esimerkiksi kodin seksuaalikasvatuksesta puhutaan epävirallisena ja vanhempien rooli seksuaalikasvattajina korostuu erityisesti lapsen varhaisissa kehitysvaiheissa. Keskeinen virallisen seksuaalikasvatuksen tarjoaja on koulu, jossa seksuaalikasvatuksen perustuminen tieteellisesti paikkaansa pitävään tietoon on kontrolloitavissa. (WHO 2010, 8; 28.) Tutkimuksessa, jossa tutkittiin kouluilmapiirin yhteyttä seksuaaliseen häirintään havaittiin, että avoin keskustelukulttuuri seksuaalisuudesta ja oppilaiden hyväksi kokema seksuaalikasvatus oli positiivisesti yhteydessä siihen,

kuinka avoimesti oppilaat puhuivat seksuaalisesta häirinnästä (Timmerman 2004a). Osa suomalaisista opettajista kuitenkin ajattelee, että seksuaalisuuden teema ei kuulu kouluun, lapsia tulee suojella seksuaalisoinnilta ja että ”seksuaalisuutta tuputetaan muutenkin liikaa” (Lehtonen 2012, 30).

Opetushallituksen laatimassa oppaassa ”seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisemiksi ja siihen puuttumiseksi kouluissa ja oppilaitoksissa” (Laitinen ym. 2020) sanotaan, että lasten ja nuorten iänmukainen seksuaalikasvatus on paras seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisykeino. Oppaassa seksuaalikasvatus liitetään terveystieto-oppiaineen sisältöihin, joka on alakoulussa integroituna ympäristöoppiin ja yläkoulussa itsenäinen oppiaineenaan. Kuitenkin myös äidinkieli ja kirjallisuus, yhteiskuntaoppi, katsomusaineet sekä kuvataide otetaan esille oppiaineina, joiden opetukseen voi eheyttää yhdenvertaisuuden, sukupuolten tasa-arvon, empatian, moninaisuuden, moraalin, etiikan teemoja ja vähemmistöihin liittyviä näkökulmia, jotka kaikki liittyvät seksuaalisen häirinnän ilmiöön. (Laitinen ym. 2020, 15–17.) Oppiaineisyhteys määrittää sen, millaisia painopisteitä seksuaalikasvatukselle annetaan (WHO 2010, 9), jolloin seksuaalikasvatuksen eheyttämisellä yli oppiainerajojen voitaisiin mahdollistaa monipuolisemmat seksuaalikasvatuksen sisällöt.

Perusopetussuunnitelman perusteissa (2014) päävastuu seksuaalikasvatuksesta on kuitenkin edelleen tiukasti sidottuna alakoulussa vuosiluokkien 3–6 ympäristöopin ja yläkoulussa terveystiedon alle. Alakoulun ympäristöopin sisällöissä ja kahdessa tavoitteessa tuodaan esille ikäkauden mukainen seksuaalisen kehityksen ja ihmisen lisääntymisen käsittely. Yläkoulu terveystiedossa tavoitesisällöt laajenevat seksuaalikasvatuksen osalta identiteetin ja itsetuntemuksen rakentumiseen, itsensä arvostamiseen sekä seksuaalisuuden ja seksuaaliterveyden eri osa-alueihin perehtymiseen, seksuaalisen kehityksen monimuotoisuuteen ja turvataitoihin. (POPS 2014.) Alakoulun seksuaalikasvatus näyttää painottuvan siis vahvasti lisääntymiseen liittyvään tiedon antoon. Virallinen seksuaalikasvatus alkaa lapsen koulupolulla tyypillisesti vasta alakoulun ylemmillä luokilla.

Turvataitokasvatus tulee lähelle seksuaali- ja mediakasvatusta. Turvataitokasvatuksella vahvistetaan lapsen ja nuoren omia voimavaroja, lisätään tietoa seksuaalioikeuksista ja tuetaan tunnetaitojen kehittymistä. Lisäksi vahvistetaan nuoren keinoja puolustaa itseään seksuaalista häirintää ja väkivaltaa vastaan. Lapsi oppii kunnioittamaan toisten rajoja sekä hahmottamaan ja puolustamaan omia rajojaan. (Aaltonen 2012, 5.) Turvataitokasvatus on siis keskeisessä osassa seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyssä. Perusopetussuunnitelman perusteissa (2014) turvataidot mainitaan alakoulun kaikilla vuositasilla ympäristöopin sisällöissä ja yläkoulun puolella terveystiedon sisällöissä. Turvataidot seksuaalisen häirinnän ehkäisyssä painottuu vain löyhästi ja vain alakoulun sisällöissä. Niistä eritellään luokkatasilla 1–6 ”kiusaamisen ehkäisy” sekä ”fyysisen koskemattomuuden kunnioittaminen” tai ”fyysinen ja henkinen koskemattomuus”. (POPS 2014.)

3 Uutisten tutkimus

Journalismilla on tärkeä yhteiskunnallinen rooli demokratian ylläpitäjänä ja kehittäjänä sekä yhteiskunnallisen valtatasapainon ylläpitäjänä (Väliverronen 2009, 24). Median vallan voi ymmärtää kahden ulottuvuuden kautta: medialla on vapaus määrittää ja kehystää esiin nostettuja aiheita, joiden kautta sillä on kyky luoda yhteiskunnalliseen keskusteluun päiväjärjestystä ja yhteisiä puheenaiheita. Viestimet eivät kuitenkaan toimi tässä vallassaan itseriittoisesti, vaan heijastaen muita yhteiskunnallisia toimijoita. (Väliverronen 2012, 92.)

Kunelius (2003, 193–194) luonnehtii journalismin neljää keskeistä yhteiskunnallista tehtävää. Ensinnäkin journalismi on päätöksentekojärjestelmälle tärkeä koneisto, sillä sen avulla eliitti voi päätellä, mitä muut samassa pelissä mukana olevat tekevät vai aikovat. Toiseksi journalistien läsnäolo kulissien takana pitää kansalaiset mukana poliittisessa harkinnassa: tehdessään ratkaisuja päättäjien on harkittava, miten ne kansalle esitetään. Kolmanneksi journalistit toimivat päätöksentekojärjestelmän apulaisena tiedottaessaan kansalle tehdyistä tai tulossa olevista päätöksistä. Neljänneksi ja tärkeimmäksi journalismin tehtäväksi nousee sen asema neljäntenä valtiomahtina, joka valvoo kolmen muun valtiomahdin toimintaa: säädettyjen lakien järkevyyttä, hallinnon tehokkuutta ja tuomioiden oikeudenmukaisuutta ja riippumattomuutta. (Kunelius 2003, 193–194.)

Väliverronen (2012) kuvailee median valtaa ”kuvitelluksi vallaksi”, jota ei kuitenkaan tule ymmärtää todellisen vallan vastakohtana. Kun eri toimijat uskovat jollakin taholla olevan valtaa ja sen välttämällä näkemyksellä olevan jokin päämäärä, alkavat he silloin käyttäytymään sen uskomuksen mukaisesti. Medialle rakentuu siis valta olosuhteissa, joissa ihmiset uskovat sillä olevan merkittävä voima yhteiskunnassa. (Väliverronen 2012, 92.) Ihmisten käsitys tietolähteen uskottavuudesta vaikuttaa merkittävästi siihen, miten he antavat viestin vaikuttaa itseensä (Kunelius 2003, 134–135).

Uutisen peruspiirteinä pidetään luotettavuutta, puolueettomuutta, ajankohtaisuutta ja asioiden esittämistä suorasti sellaisena, kuin ne näyttäytyvät (Väliverronen 2009, 17–18). Kowalcke ja Stewart esittävät, että ”media ei edusta todellisuutta – se esittää todellisuuden tarjoamalla valikoidun kohdan todellisuudesta”. Uutinen käy toimittajan läpi valintaprosessin, jossa tehdyt valinnat perustuvat toimittajan arvoihin ja toisaalta myös suuremman yhteiskunnan ja kulttuurin arvoihin. (Kowalcke & Stewart 2007, 35.) Näin ollen yleisesti vallitseva ajatus siitä, että uutinen on luotettava, objektiivinen ja faktatietoon perustuva kuvaus, ei lähtökohtaisesti ole mahdollista.

Kowalcken ja Stewartin (2007) edellä kuvattua näkemystä täydentää Faircloughin (1997, 136) ajatus, jonka mukaan ”mediatekstit eivät ainoastaan heijasta todellisuutta”, vaan myös ”luovat todellisuudesta omia muunnelmiaan, jotka vaihtelevat tekstien tuottajien yhteiskunnallisen aseman, etujen ja päämäärien mukaan” (Fairclough 1997, 136). Tästä näkökulmasta käsin ei olisi hedelmällistä tulkita median tarjoamia vastauksia kysymyksiin todellisuutta peilaavina, vaan suhtautua löydöksiin kehystettyinä versioina siitä. Aineistoni on kasvatustieteellisesti kiinnostava, sillä se heijastaa mediadiskurssin tapaa

luoda seksuaalisen häirinnän ilmiötä koulukontekstissa ja sen avulla voidaan tarkastella, millaisen valikoidun perspektiivin se ilmiölle tarjoaa.

Toimittajan luomaa kuvaa kutsutaan representaatioksi, eli ”jonkun tekemistä uudelleen läsnä olevaksi”. Väliverronen (1998) kuvailee kielellisten representaatioiden olevan ”lukuisten valintojen tuloista ja niiden seurauksena toimittaja kuvaa käsittelemiään asioita tietystä näkökulmasta ja tiettyjä toimijoita suosien”. (Väliverronen 1998, 19; 27.) Viestimissä representaatio tarkoittaa jonkin näkökulman, ajatuksen tai asian esittämistä äänellisten, sanallisten ja visuaalisten merkkien avulla. Representaatio voidaan luoda ajatuksista, tapahtumista, yksilöistä tai ryhmistä. (Kowalcke & Stewart 2007, 35; Väliverronen 1998, 19.) Representaatioita luodaan tekstissä eksplisiittisillä ja implisiittisillä merkityksillä. Eksplisiittisyydellä viitataan siihen, mitä tekstissä sanotaan ja implisiittisellä viitataan lukijan alkuoletukseen, eli mikä annetaan ymmärtää sanomatta suoraan. Representaatio siis muodostuu siitä mitä sanotaan, mutta myös siitä mitä jätetään sanomatta. (Fairclough 1997, 140.)

Representaation ideaa täydentää diskurssin käsite, jonka avulla voidaan hahmottaa erilaisia tapoja jäsentää ja kuvata todellisuutta (Väliverronen 1998, 20). Diskurssianalyttisessä tutkimuksessa keskitytään kielen käytön tutkimiseen. Kieltä ei pidetä ainoastaan reittinä kielen taustalla olevaan ”oikeaan todellisuuteen”, kuten todellisiin tapahtumiin tai asenteisiin, vaan kielen käyttö itsessään nähdään konstruktivisena ja luovana toimintana. Kaikki kielen käyttäminen on erilaisten versioiden rakentamista todellisuudesta. (Valtonen 1998, 97). Diskurssin käsite voidaan ymmärtää ”vakiintuneena kielenkäytönä tietyssä tilanteessa tai tietyllä alalla” (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 25) tai ”todellisuuden sosiaalisena konstruktiona, tiedon muotona” (Fairclough 1997, 31). Kumpikaan määritelmä ei sulje toistaan pois, vaan diskurssi voidaan Faircloughin tavoin ymmärtää molemmissa merkityksissä ja toisiinsa yhdistyneinä.

Sekä representaatioiden että diskurssien analysoinnissa on olennaista kiinnittää huomiota niihin valintoihin, joilla merkityksiä ja todellisuutta konstruoidaan sekä niitä yhteiskunnallisia olosuhteita, jotka näitä valintoja ohjaavat. Faircloughin näkemyksen mukaan tiedotusvälineiden kieltä on aina analysoitava diskurssina ja huomio tulee kiinnittää yhtä lailla tekstiin, diskurssikäytäntöihin ja sosiokulttuurisiin käytäntöihin sekä näiden välisiin systemaattisiin yhteyksiin. (Fairclough 1997, 28–29, 138.) Diskurssin tutkimuksen näkökulmasta tarkastellessa tekstien representaatioita halutaan vastata siihen, miten media esittää maailman tapahtumia ja yhteiskunnallisia ilmiöitä (Väliverronen 1998, 28). Kielellinen toiminta paikantuu aina kielenkäyttötilanteeseen, paikkaan ja aikaan, johon kytkeytyvät kulttuurissa vakiintuneet arvo, normit sekä rutiinit. Kieltä käyttämällä konstruoidaan tietoa, muutetaan käytänteitä ja käytetään valtaa. (Pietikäinen & Mäntynen 2019, 5–6.)

Representaation ja diskurssin käsitettä lähelle tulee myös kehyksen käsite (Väliverronen 1998, 20–21; Karvonen 2000, 83). Kehyksen käsite on keskeisin tässä tutkimuksessa käytetty mediantutkimuksen käsite ja esittelen sen tarkemmin seuraavassa luvussa.

3.1 Kehystäminen vaikuttaa uutisen sävyyn

Sosiologi Erving Goffman lanseerasi 70-luvulla käsitteet kehys (engl. *frame*) ja kehystäminen (engl. *framing*) teoksessaan *Frame Analysis* (1974). Kehystäminen määritettiin asioiden käsittämiseksi ja kokemuksen jäsentämiseksi ja se sai alkunsa oletuksesta, että johonkin tilanteeseen tullessaan ihmiset pyrkivät eri vihjeiden avulla määrittämään ”mitä täällä on meneillään”. (Karvonen 2000, 79). Tulkintakehysten avulla havainnoimme, tunnistamme ja nimeämme asioita ja ne antavat merkityksen asioille, tilanteille ja toiminnalle (Väliaverron 2005, 343).

Sosiologiasta käsitteet ovat siirtyneet keskeisiksi mediantutkimuksen työkaluiksi. Alkusysäyksenä tälle käsitteen laajenemiselle median kehysanalyysiksi antoi Robert Entman artikkelissa *Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm* (1993). Entman esitteli kehysanalyysin sanomalla sen olevan johdonmukaisesti käytettynä keino kuvata kommunikoivan tekstin voimaa ja määritteli kehystämisen ”tiettyjen puolien valitsemiseksi havaitusta todellisuudesta ja niiden tekemisen muita näkyvämmäksi tekstissä niin, että tiettyä ongelman määrittelyä, kausaalista tulkintaa, moraalista arviota ja/tai toimintasuositusta suositetaan ja edistetään”. Keskeistä on, että kehysten avulla tiettyjä puolia asiasta korostetaan ja samalla merkityksettömäksi koettuja asioita häivytetään. (Entman 1993, 51–53; Karvonen 2000, 78; 82.)

Toimittajan näkökulmasta kehystäminen on rutiininomainen tapa, jossa valtavasta informaatiotulvasta koottu uutinen saa erilaisia kehyksiä ja joiden seurauksena aihe saa uusia merkityksiä. Kehystäminen voi olla tietoista tai tiedostamatonta. Kehykset koostuvat toimittajan tekemistä valinnoista, kuten sitaateista, haastateltavista, lähteiden hyödyntämistavoista ja toimittajan kirjoitustavasta. (Karvonen 2000, 78–82.) Toimittaja voi korostaa tiettyjä yksityiskohtia tekstistä tehden niistä merkittäviä (Entman 1993, 53). Tämä voi tapahtua sijoittamalla yksityiskohta tekstiin esimerkiksi väliotsikkoon, ingressiin tai korostettuun sitaattiin, toistamalla yksityiskohtaa tai yhdistämällä yksityiskohta kulttuurisesti tuttuihin symboleihin. Yksityiskohdasta voi tulla lukijalleen merkityksellinen myös silloin, kun se on yhdenmukainen aiempien uskomusten tai ajatusten (*skeemojen*) kanssa (Entman 1993, 53).

Uutisen luonteeseen kuuluu, että siinä esiintyvät henkilöt asemoidaan jonkin kokonaisuuden osiksi. Kokonaisuutta määrittävät uutisia kehystävät vakiintuneet representaatioiden muodot. Haasteltava asemoidaan, halusi tai ei, esimerkiksi sankarin, rikollisen, asiantuntijan, asianomistajan, sivullisen tai uhrin rooliin. Kysymys on ennen kaikkea yhteiskunnassa tai journalistien kulttuurissa vakiintuneiden representaatioiden voimasta, eikä välttämättä aina toimittajan tietoisesta valinnasta. (Väliaverron 2005, 343.)

Kehystämisen funktiona on määrittää ongelma, todeta ongelman syy, tehdä moraalisia päätelmiä sekä esittää ratkaisukeinoja. Jossakin uutisessa jo yksittäinen lause saattaa sisältää kaikki funktiot, tai ei mitään niistä. On myös mahdollista, että koko uutisesta ei löydy kaikkia funktioita. (Entman 1993,

52–53.) Kehystämisen funktiot ovat osittain irrotettavissa kehystämisen käsitteestä, sillä uutisen ominaispiirteenä on asioiden esittäminen ”dramaturgian perusoppiin mukaisesti”, eli uutisessa esitetään ongelma, johon etsitään mahdollisia selityksiä tai ratkaisuja (Valtonen 1998, 93).

Valikoitujen kehysten seurauksena yleisö saadaan ajattelemaan tietyllä tavalla. Ajatellaan esimerkiksi kuvitteellisia uutisia, joka käsittelevät tutkimusta kannabiksen käytön haittavaikutuksista. Ensimmäisessä uutisessa on siteerattu kannabiksen käyttäjää, joka kertoo vaipuneensa käytön seurauksena psykoosiin ja joutuneensa pitkälle hoitojaksolle. Toisessa uutisessa on siteerattu tutkijaa, joka kertoo kannabiksen käytön positiivisista tuloksista masennuksen hoidossa ja kannattavansa kannabiksen lääkekäytön dekriminialisointia. Tällaiset valinnat vaikuttavat väistämättä lukijan mielikuvaan aiheesta ja objektiivisuuden kannalta olisikin tärkeää, että toimittaja pyrkisi haastattelemaan erilaisia näkemyksiä edustavia tahoja.

Kehyksillä on Entmanin (1993, 52–54) mukaan neljä keskeistä sijaintia viestintäprosessissa: viestijä, teksti, vastaanottaja sekä kulttuuri. Viestijä tekee tiedostetun tai tiedostamattoman arvioinnin siitä, mitä viesti hänelle kertoo. Teksti taas pitää sisällään kehyksiä, jotka rakentuvat tiettyjen sanojen, kuvien, tiedonlähteiden tai lauseiden olemassa- tai poissaololla. Vastaanottajan kehykset ohjaavat hänen ajatteluaan ja ne joko heijastavat tai eivät heijasta viestijän ja tekstin kehystä. Kulttuuri puolestaan on niin sanottu varasto yhteisesti tunnustettuja, sosiaalisesti jaettuja kehyksiä. (Entman 1993, 52–54.) Tässä tutkimuksessa pääpaino on tekstissä luotujen kehysten tarkastelussa, eikä analyysia kohdisteta vastaanottoon tai tuotantoon.

3.2 Suomalaiset verkkouutisten käyttäjinä

Verkkouutiset ovat nimensä mukaisesti uutisia, jotka on julkaistu joko lehden verkkosivuilla tai erillisessä verkkolehdessä. Kuinka laajan lukijakunnan verkkouutiset sitten tavoittavat? Vuoden 2018 Oxfordin yliopiston Reuters-instituutin Digital News Report -tutkimuksessa (Reunanen 2018) selvitettiin 37 maan kansalaisten uutisten käyttötottumuksia, erityisesti verkkomedian osalta. Sanomalehtien verkkosivustoja tai sovelluksia käytti viikkotavoitettavuuden mukaisesti 65 prosenttia vastaajista perinteisten painettujen sanomalehtien osuuden ollessa 42 prosenttia. Käyttötottumuksissa on kuitenkin eroja eri ikäryhmien välillä: pääasiallisena uutislähteenä verkkoa (ml. sosiaalinen media ja blogit) käytti 18–24-vuotiaista 81 prosenttia määrän tippuessa aina yli 65-vuotiaiden ikäryhmään saakka, joista enää vain 20 prosenttia käytti verkkoa pääasiallisena uutislähteenä. (Reunanen 2018, 7–11.) On siis selvää, että suomalaiset lukevat tai muulla tavoin kuluttavat verkkouutisia paljon, joskin ikäryhmästä ja internetin käyttötottumuksista riippuen, jolloin niiden merkitys informaation välittäjänä on suuri.

Vuoden 2018 Digital News Report -tutkimusraportissa (Reunanen 2018) ilmeni, että suomalaiset luottavat uutisiin enemmän, kuin muiden vertailumaiden kansalaiset: 62 prosenttia sanoo, että useimpiin uutisiin voi luottaa ja 72 prosenttia sanoo voivansa luottaa useimpiin seuraamiinsa uutisiin. Raportin

mukaan luottamus uutisiin saattaa selittyä suomalaisten vahvalla luottamuksella muihinkin instituutioihin, kuten hallitukseen ja oikeuslaitokseen, valtaviiran viestinten poliittisella sitouttamattomuudella sekä toimittajakunnan suhteellisen vahvalla ammatillisella kulttuurilla ja sitä tukevalla Julkisen sanan neuvoston vakiintuneella asemalla. (Reunanen 2018, 19–21.)

Vaikka suomalaiset ovat valtakunnallisesti tarkasteltuna mediaan luottava kansa, niin suomalaisen Alma Median teettämään kyselytutkimukseen (2015, 6) vastanneista yhdeksän kymmenestä kertoi, ettei usko kaikkiin lukemiinsa uutisiin ja vain vajaa kuusi prosenttia kertoi luottavansa kaikkiin uutisiin. Terveen kriittisyyden ohella syyksi epäluottamukseen mainittiin median viihteellistyminen, puolueellisuuden lisääntyminen, kiihtyvistä julkaisutahdista johtuvat asiavirheet sekä kiristynvä kilpailu lukijoista. Suurin osa vastaajista sanoi epäluottamuksen syyksi klikkijournalismin.

Vehnämäki (2020, 52–53) määrittelee pro gradu -tutkielmassaan aineistonsa pohjalta klikkijournalismin seuraavasti: ”Klikkijournalismi tarkoittaa verkkoartikkeleita, joiden otsikot houkuttelevat lukijaa klikkaamaan kirjoituksen auki, mutta itse artikkelin sisältö voi joko erota otsikosta merkittävästi tai artikkeli jäädä todelliselta sisällöltään köyhäksi. Klikkijournalismi muodostuu sekä otsikossa löytyvästi piirteistä että sisällöstä löytyvistä piirteistä” (Vehnämäki 2020, 52–53). Klikkijournalismi on seurausta medioiden kilpailusta ja klikkiotsikointi on keino, jolla lehdet pyrkivät korkeisiin lukijamääriin. Itsessään myös seksuaalirikosten uutisointi on esimerkki korkeisiin lukijamääriin pyrkimisestä: niistä uutisoidaan aiempaa enemmän, vaikka seksuaalirikosten määrä ei juurikaan ole ajassamme lisääntynyt. Aihe kiinnostaa ihmisiä ja myy hyvin, joten media kirjoittaa siitä. (Garcia 2012, 18.)

3.3 Seksuaalisesta häirinnästä ja väkivallasta uutisointi – aiempia tutkimustuloksia

Valtakunnallisesti seksuaalisen väkivallan uutisointia on tutkittu melko paljon, mutta häirinnän uutisointia vähemmän. Seksuaalisen häirinnän uutisoinnista ei tietävästi ole Suomessa juurikaan aiempaa tutkimusta. Uutiset ovat keskeisessä roolissa siinä, miten ihmiset ymmärtävät seksuaaliset väkivallanteot eritoten silloin, kun heillä ei ole ilmiöstä omakohtaisia kokemuksia (Meija ym. 2015, 4).

Seksuaalisesta häirinnästä uutisointia on luonnehtinut raiskausmyyttien tukeminen ja toisintaminen, asiantuntijoiden ja miesten äänen korostaminen sekä uhrien ja häirinnästä selviytyjien äänen marginalisointi. Raiskausmyynteillä tarkoitetaan puhetta, jolla uhrin kokemusta tai syytöstä väheksytään, sitä ei uskota ollenkaan tai uhria syytetään tapahtuneesta. (Meija ym. 2015, 13; Cuklanz 2020; Garcia 2012, 19.) Yleinen raiskausmyynti on myös, että seksuaalinen väkivalta on modernissa yhteiskunnassa poikkeuksellinen teko, johon syyllistyy ainoastaan patologinen ”seksihullu”. Todellisuudessa seksuaalisen väkivallanteot ovat melko yleisiä ja ennalta suunniteltuja ja ne kohdistuvat usein tuttuun henkilöön. (Segal 2006, 212.) Haitalliset ja stereotyyppiset tulkinnat uhrista estävät tehokkaita poliittisia ratkaisuja (Meija ym. 2015, 4). Tamben (2018, 198) mukaan Me too -kampanjan myötä julkinen keskustelu siirtyi

seksuaalisen häirinnän uhrien puolelle: oletus muuttui epäilyksestä uskomiseen kun ihmiset alkoivat ymmärtää, kuinka laajasta ilmiöstä seksuaalisessa pakottamisessa on kyse.

Meijan, Somjin, Nixonin, Dorfmanin ja Quinteron (2015) tutkimustuloksista ilmenee, että suurin osa seksuaalisen väkivallan uutisista käsittelevät tapauksia rikosoikeudellisten virstanpylväiden, kuten pidätyksen tai oikeudenkäynnin kautta, jättämällä syrjään ratkaisuehdotusten tarjoamisen tai itse tapahtuman kontekstin. Sen sijaan harvemmin esiintyvät artikkelit, joissa ”uutiskoukkuna” käytettiin esimerkiksi poliittisia toimia tai häirintään liittyviä kiistoja, sisälsivät enemmän kontekstin kuvauksia ja ratkaisuehdotuksia. Kun ratkaisuehdotuksia tehtiin, ne keskittyivät jo tapahtuneiden tapausten ratkaisuun: yleisempänä ratkaisukeinona ehdotettiin sanktioita instituutioille, jossa häirintää on ilmennyt, tai rikosoikeudellisten toimien koventamista. Ennaltaehkäisevät keinot mainittiin vain harvoin ja kun niin tehtiin, niitä leimasi epämääräisyys. Uutisten pääasiallinen fokus oli siis itse ongelmassa, eikä sen ratkaisussa. Väkivallantekojen seurauksista esille nostettiin useimmiten vain tekijälle aiheutuneet seuraukset. Raiskausmyyntejä toistettiin useimmiten kuvaamalla tekijä poikkeukselliseksi – vain harvoin uhrin kertomusta kyseenalaistettiin. Uutisissa pääsivät ääneen kaikkein useimmiten lakiasiantuntijat, kuten poliisi tai vastaava. Toiseksi eniten äänensä kuuluviin sai uhri – joskin harvemmin kuin yhdessä viidestä uutisesta. Tämän jälkeen tulivat järjestäen tekijä, hallituksen edustaja ja ennaltaehkäisyn puolestapuhuja. (Meija ym. 2015, 8–13.)

Bullock (2007) havaitsi tutkimuksessaan, että sukupuolittunut perheväkivalta kehystettiin tyyppillisimmin yksittäistapauksena keskittyen rikoksen yksityiskohtiin tai patriarkaalisten instituutioiden, lainvalvontaviranomaisten ja oikeusjärjestelmän rooliin. Näin ollen tapausten ei nähty olevan heijastuksia suuremmista yhteiskunnallisista ongelmista. Bullock toteaa, että uutisointi edistää patriarkatin ”status quota” ja on näin ollen linjassa aiempien tutkimusten kanssa, joissa on tutkittu naisiin kohdistuvaa uutisointia yhdysvaltalaisissa valtavirtamedioissa. (Bullock 2007, 40; 46.) McDonaldin ja Charlesworth (2013) tutkivat seksuaalisen häirinnän uutisointia neljässä länsivaltiossa. Samoin kuin Bullockin (2007) tutkimuksessa, tässäkin havaittiin uutisten useimmiten kehystävän seksuaalisen häirinnän käyttäytymismalliksi, joka voidaan paikantaa poikkeavaan yksilöön (*individual aberration*). Uutisista löydettiin lisäksi systeeminen (*systemic*) kehys, jossa häirintä kuvattiin vakiintuneena käytäntönä, yleisesti jossakin organisaatiossa tai instituutiossa. Harvemmin esiintyviä kehyksiä olivat sukupuolten välisen epätasa-arvon (*gender inequality*) kehys, jossa korostettiin miehen ja naisen välisen tasa-arvon peilautumista häirintään¹ sekä teknis-oikeudellinen (*techno-legal*) kehys, jossa häirintää esitettiin lakiasioiden tai oikeusjuttujen yhteydessä. (McDonald & Charlesworth 2013, 99–101.)

Starkey, Koerber, Sternadori ja Pitchford (2019) tutkivat Me too-kampanjaan liitettävien naisten kehystämistä yhdysvaltalaisessa, japanilaisessa, australialaisessa ja intialaisessa mediassa. He esittävät, että nainen kehystettiin urheaksi hiljaisuuden rikkojaksi (*brave silence breaker*), epäoikeudenmukaisen

¹ Mutta ei kuitenkaan aina feministisestä näkökulmasta: joissakin uutisissa kuvattiin häirinnän yksityiskohtia viittauksena siihen, että esitetyt syytökset olivat merkityksettömiä heikentäen tasa-arvon toteutumista.

yhteiskunnan tyyniksi uhriksi (*stoic victim of an unjust system*), toipuneeksi tai vastahakoiseksi sankariksi (*recovered or reluctant hero*) tai hysteeriseksi lutkaksi (*hysterical slut*). Tutkimuksen taustalla oli ajatus siitä, että Me too -kampanjan aikana mediassa saivat alkunsa hiljaisuuden rikkoja -kehykset, joilla viitataan uhrien julkituloon häirinnän kokemusten kanssa. (Starkey ym. 2019.) Samaa hiljaisuuden rikkomista on käytetty lähtökohtana muissakin Me too -kampanjan aikaista mediakeskustelua tutkivissa tutkimuksissa. Muun muassa Alvinus & Holmberg (2019) tutkivat Me too -kampanjan aikaista vastarintaa ruotsalaista armeijainstituutiota vastaan, kun 1768 naista julkisella ulostulollaan vaativat seksuaalisen häirinnän ja väkivallan lopettamista armeijassa. Tutkimuksessa havaittiin, että vastarinta haastoi kampanjan aikana hypermaskuliinisen sotilaallisen organisaation normit tekemällä ne näkyviksi. Facebookissa julkaistusta kertomuksista löytyivät armeijassa vallitseva hiljaisuuden normi, kuuliaisuuden normi, naisten vartaloiden seksualisoinnin normi sekä yleiset käytännöt olla reagoimatta tapahtumiin tai hiljentyä niistä, häirinnän vähättely (*reducing or neutralizing*), naisten syyllistäminen sekä tekijän syyllistämisen vastustaminen.

4 Tutkimuskysymykset

Tutkimusongelmat ovat:

1. Mitä koulussa tapahtuvaan seksuaaliseen häirintään liittyvää uutisoidaan?

Seksuaalisen häirinnän uutisointia on kansainvälisesti tutkittu jonkin verran, mutta suomalaisten uutismedioiden kontekstissa tutkimusta kaivataan lisää. Lapsiin ja nuoriin kohdistuvan seksuaalinen häirinnän voidaan suurilta osin todeta poikkeavan aikuisten välisestä seksuaalisesta häirinnästä: kun uhri on puolustuskyvytön, on teko moraalisesti tuomittavampi. Kulttuuriasenteiden lisäksi lainsäädäntömme tuomitsee lapsen kohdistuvan seksuaalisen häirinnän ehdottomammin. Tämän lisäksi häirinnän tapahtumapaikka on koulu, jonka yleisesti oletetaan ja toivotaan olevan lapselle ja nuorelle turvallinen ympäristö. Koska koulumaailmassa tapahtuvan seksuaalisen häirinnän uutisointia ei ole tutkittu aiemmin ja aiemman tutkimuksen vähydestä johtuen teoreettinen viitekehys on hyvin väljä, on perusteltua suunnata mielenkiinto laaja-alaisesti uutisten sisältöön. Tässä tutkimuksessa mielenkiinto kohdistuu siihen, mitä koulussa tapahtuvasta seksuaalisesta häirinnästä uutisoidaan ja erityisesti, miten se mediassa kehystetään.

2. Kenen ääni uutisissa kuuluu?

Kehystämisteorian mukaisesti (Entman 1993) toimittaja pystyy vaikuttamaan siihen, kuka uutisessa saa äänensä kuuluviin tai kuka saa oman näkökulmansa esille esimerkiksi haastateltavien valinnalla ja sitaattien käytöllä. Nämä valinnat vaikuttavat lukijan mielikuvaan uutisoidusta aiheesta. Toinen tutkimuksen mielenkiinnon kohde on, ketkä saavat uutisissa äänensä kuuluviin. Retorisen analyysin liittoutumisasteen säätelyn työkalua käyttäen voidaan lisäksi tarkastella, onko toimittajilla taipumusta asettua jonkun haastateltavan puolelle tai etäännyä jostakin haastateltavasta.

5 Aineisto ja tutkimusmenetelmät

5.1 Aineiston valinta ja keruumenetelmä

Valitsin aineistoksi Helsingin Sanomien, Ilta-Sanomien ja Ylen verkkouutiset. Lehdet valikoituvat niiden suuren käyttöasteen ja valtakunnallisen tavoitettavuuden perusteella: Vuonna 2018 Ilta-Sanomat olivat suosituin uutisten seuraamiseen käytetty verkkomedia, Iltalehti toiseksi suosituin², Yle-uutiset verkossa (ml. uutiset Yle Areenasta) kolmanneksi suosituin ja Helsingin Sanomat verkossa neljänneksi suosituin (Reunanen, 13). Ilta-Sanomien ja Ylen suosiota voi selittää se, että ne tarjoavat suurimman osan verkkosisällöstään maksutta lukijoille. Helsingin Sanomat poikkeavat tässä suhteessa näistä kahdesta, sillä sen uutiset ovat usein maksumuurin takana. Myös tämän tutkimuksen Helsingin Sanomien aineistosta oli ainakin vuonna 2021 suurin osa luettavissa vain tilaajille. Siitä huolimatta Helsingin Sanomien verkkouutisia kulutetaan suhteessa paljon.

Helsingin Sanomat on periaatelinjaltaan oman määritelmänsä mukaan ”sitoutuman päivälehti, joka pyrkii edistämään ja vahvistamaan kansanvaltaisuutta, yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta ja mielipiteen vapautta” sekä ”määrittää kantansa itsenäisesti, riippumatta poliittisista tai taloudellisista päätöksentekijöistä tai muista painotusryhmistä. Tätä riippumattomuuslinjaansa lehti seuraa myös päivittäisessä uutisvälityksessään.” (Helsingin Sanomat 2020). Ilta-Sanomat eivät ole samalla tavalla julkistaneet omaa periaatelinjaansa, mutta sen ollessa saman yrityksen, Sanoma Media Finlandin, omistama, voidaan heidän periaatelinjansa olettaa olevan samansuuntainen Helsingin Sanomien kanssa. Yle, eli Yleisradio Oy, julkista palvelua harjoittava osakeyhtiö, joka toimii liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalla. Sitä velvoittaa Laki Yleisradio Oy:stä (1993/1380).

Keräsin aineiston erilaisia internetin hakukoneita hyödyntäen. Kaikissa hauissa haku rajattiin aikavälille 17.10.2017–28.2.2018. Tein tämän rajauksen siksi, että Me too-kampanja alkoi tuona haun aloituspäivänä ja oli aktiivisimmillaan noin kolmen kuukauden ajan. Hakuvaiheessa huomioin ja otin talteen tarkoituksenmukaisesti kaikki julkaisut huolimatta siitä, olivatko ne uutisia, mielipidekirjoituksia, blogeja tai kolumneja. Aikataulullisiin syihin ja tutkimuksen rajaukseen vedoten tein myöhemmässä vaiheessa päätöksen jättää aineistooni ainoastaan uutiset.

Ensimmäisenä suoritin haun Sanoma Arkistosta, johon pääsin kirjautumaan Turun yliopiston informaation avustuksella. Sanoma Arkistosta löytyy Ilta-Sanomissa ja Helsingin Sanomissa julkaistut artikkelit. Hakusanoilla *seks* and (koulu* or alakoulu*)*. Käytin alakoulu*-hakusanaa erikseen, koska tässä vaiheessa aineiston keruuta kiinnostukseni kohteena olivat ensisijaisesti alakoulua koskevat häirinnän tapaukset. Luovuin rajauksesta myöhemmässä vaiheessa vähäisen uutisoinnin vuoksi. Julkaistuja artikkeleja löytyi 119, joista karsin alkuvaiheessa pois ne uutiset, jotka eivät otsikon perusteella

² Iltalehti ei valikoitunut aineistoon, sillä koin Ilta-Sanomien uutiset tarpeeksi kattavaksi edustamaan iltapäivälehdistöä.

koskeneet koulumaailmassa tapahtuvaa seksuaalista häirintää (esim. ”Marilyn Manson jää Trumpin varjoon” HS 23.3.2018, ”Nautinnon perässä maailmalla” HS 21.2.2018, ”Ilmastomuutos ajaa tyttöjä ahtaalle” HS 17.2.2018). Kopioin karsinnan jälkeen jäljelle jääneet uutiset Word-tiedostoon myöhempää käsittelyä varten. Koska aineiston uutiset on rajattu verkkouutisiin, oli syytä varmistaa, että kyseiset uutiset on julkaistu verkossa, eikä pelkästään painetuissa lehdissä. Sanoma Arkisto oli siinä määrin suppea, ettei se näyttänyt artikkeleita siinä muodossa, missä ne on julkaistu, eikä se antanut tietoa siitä, missä formaatissa artikkeli on julkaistu. Tästä syystä oli perusteltua siirtyä käyttämään myös muita hakukoneita.

Seuraavaksi käytin Googlen tarkennettua hakua. Ensimmäisenä rajasin haun Helsingin Sanomien verkkosivuilla julkaistuihin artikkeleihin halutun aikavälin sisällä ja suoritin haun erilaisilla sanojen *seksuaalinen, koulu, peruskoulu, lukio, häirintä* yhdistelmillä tai sanojen variaatioilla (esim. *seks*, koulu*). Jälleen karsin artikkeleista pois ne uutiset, jotka eivät otsikkonsa, tai nopeasti silmäillyn artikkelin sisällön, perusteella varmasti koskeneet haluttua aihetta. Loput artikkeleista kopioin erilliseen Word-tiedostoon. Suoritin saman proseduurin Ilta-Sanomien sivuilla julkaistuihin artikkeleihin. Google-haulla sain varmuuden siitä, että artikkeli on julkaistu verkossa ja sain kopioitua sen kokonaisuuden siinä muodossa, missä se on lukijoille julkaistu. Jotta sain varmistettua, että mitkään tutkimuksen kannalta hedelmälliset artikkelit eivät jää huomiotta, suoritin haun vielä julkaisijoiden omien verkkosivujen arkistohauilla. Julkaisujankohda sekä hakusanat olivat samat, kuin edeltävässä haussa. Tämän haun avulla löysin vielä joitakin uusia artikkeleita, joista keräsin tutkimuksen kannalta relevantit talteen.

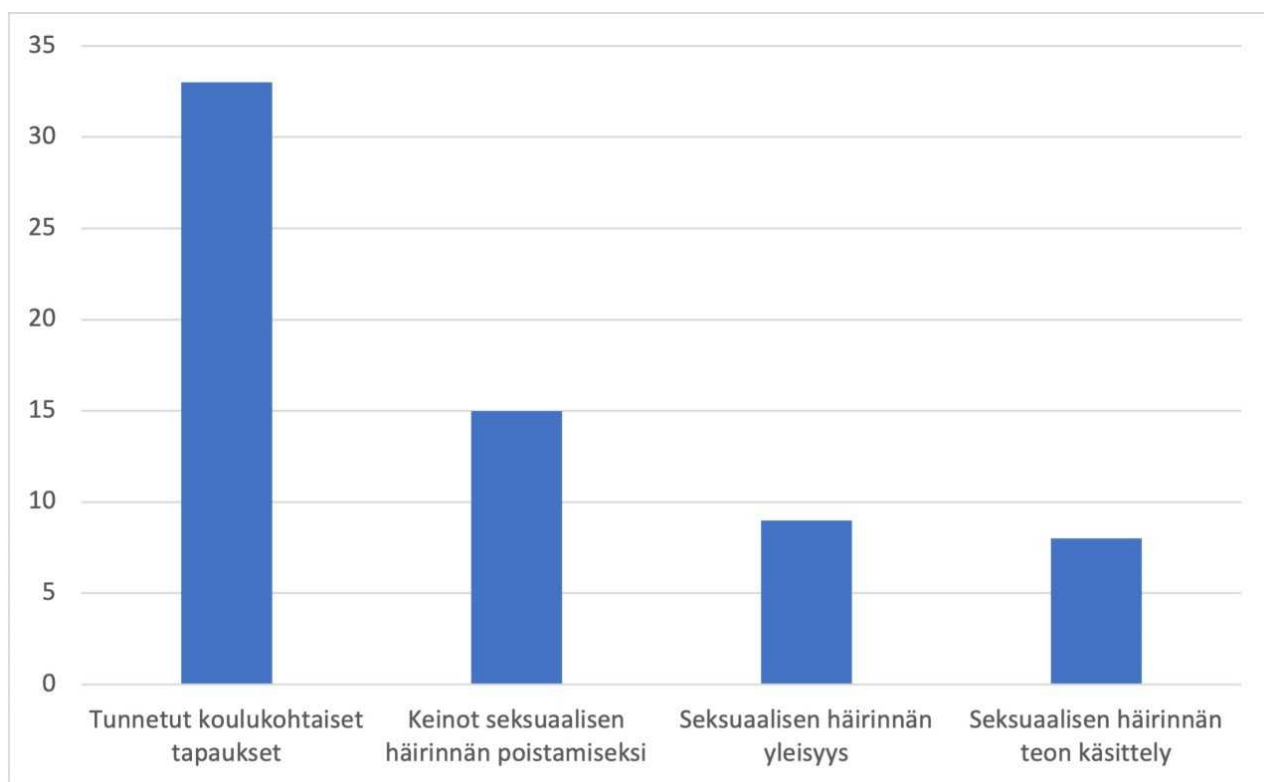
Ylen artikkelit hain Ylen omalla uutishakukoneella. Julkaisuaikaväli ja hakusanat olivat samat, kuin edellä mainitut. Tarkastin artikkeleiden otsikot ja sisällöt silmämääräisesti, jotta sain tarkastettua, että ne koskevat pääasialliselta sisällöltään haluttua aihetta. Tarkastuksen jälkeen kopioin artikkelit erilliseen Word-tiedostoon. Ylen artikkeleiden kohdalla en kokenut tarpeelliseksi suorittaa hakua muilla hakukoneilla, sillä haku tuntui tunnistavan hakusanoja joustavasti, kaikki artikkelit olivat julkaistu verkossa ja haku tuotti mielekkään määrän tuloksia.

5.2 Aineisto ja aineiston käsittely

Aineiston käsittelyvaiheessa kaikki Word-muotoiset artikkelit tulostettiin käsittelyn helpottamiseksi sekä myöhempää analyysia varten. Ensimmäisenä luin artikkelit läpi ja järjestin ne sisältönsä perusteella Excelissä taulukkoon, jokainen yksittäinen artikkeli omaksi tietuekseen. Jokaisesta uutisesta tallennettiin otsikko ja ne koodattiin julkaisijan, julkaisupäivämäärän ja mahdollisten artikkelissa ilmi tulevan kouluasteen, syytetyn, uhrin, äänensä kuuluviin saaneiden toimijoiden, koulun nimen (mikäli se mainittiin tai oli oleellista artikkelissa) sekä uutiskohtaisen tunnuksen (U1, U2 jne.) mukaan. Tässä vaiheessa aineistosta karsiutuivat pois Sanoma Arkiston artikkelit, sillä ne löytyivät kattavimpina versioina muista hakukoneista, sekä päällekkäiset eli samat artikkelit. Tämä todisti aineistoni kylläntymisen (Tuomi &

Sarajärvi 2009, 87). Lisäksi pois karsiutui muutama sellainen artikkeli, joka tarkan lukemiskerran jälkeen osoittautui epäolennaiseksi. Epäolennaisiksi artikkeleiksi lukeutuivat sellaiset artikkelit, joiden pääasiallinen sisältö koski jotakin muuta kuin perusasteella tai toisella asteella tapahtuvaa seksuaalista häirintää tai koulumaailman ulkopuolista seksuaalista häirintää. Tutkimusaineistoni koostuu valmiista dokumenteista, eli arkistoituiduista ja julkaistuista verkkouutisista ja saavutettavuusasteen mukaan avoimesta arkistoidusta sekä avoimesta julkaistusta aineistosta (Anttila 1998). Aineisto käsittää yhteensä 65 uutista, joista 17 on julkaistu Helsingin Sanomien, 14 Ilta-Sanomien ja 34 Ylen verkkouutisina.

Jo ensimmäisellä lukukerralla aineistosta löytyi toistuvia teemoja, jotka kirjasin ylös. Tässä vaiheessa lisäsin edellä mainittuun Excel-tiedostoon jokaiselle artikkelille vielä viimeinen koodausperusteensa: artikkelin teeman. Luokitteluperustana oli artikkelin pääaihe eli se teema, jota artikkeli suurimmaksi osaksi käsitteli. Alun perin löytyviä teemoja oli useampi, kuten *lukijoiden kertomukset*, *seksuaalikasvatus*, *kurinpitotoimet* ja *koulukohtaiset uutisoinnit*. Päädyin analyysin mielekkyyden ja tulosten selkeämmän esittämisen vuoksi jatkamaan luokittelua ja lopullisia uutisia yhdistäviä teemoja löytyi neljä (kuvio 1).

KUVIO 1. Uutisryhmien osuus aineistosta (n=65)

Tunnetut koulukohtaiset uutiset -uutisryhmään lukeutuu Kallion lukiota koskevat uutiset (15 uutista), Turun Puolalanmäen ja Luostarivuoren koulujen seksuaalisen häirinnän tapauksia koskevat uutiset (8 uutista) ja Vasa Övningsskolanin tapausta (10 uutista) käsittelevät uutiset. Näiden kohdalla päätös tee-

man valinnasta oli haastava, sillä esimerkiksi Kallion lukiota koskeissa artikkeleissa oli selkeästi moniulotteista variaatiota ja niistä oli löydettävissä muun muassa alun perin löytyneitä teemoja kuten *kurinpitotoimet*, *uhrien kertomukset* sekä *seksuaalisen häirinnän teon käsittely*. Yhteisen teeman muodostaminen oli kuitenkin perusteltua, sillä koulu tuotiin esille lähes poikkeuksetta jo otsikossa, tapahtumapaikka oli hyvin keskeinen osa uutista ja uutiset saivat aikoinaan valtavaa mediahuomiota.

Seksuaalisen häirinnän teon käsittely -ryhmän uutiset olivat nimensä mukaisesti uutisia, joissa käsiteltiin jotakin yhtä tai useampaa seksuaalisen häirinnän tapausta. Uutisissa oli julkaistu lukijoiden lehdelle lähettämiä kertomuksia, ne käsittelivät jonkin koulumaailmaan sijoittuvat häirinnän tapauksen oikeudenkäyntiä tai ne käsittelivät jotain sellaista häirinnän tapausta, jossa koulu jätettiin mainitsematta. *Seksuaalisen häirinnän yleisyys* -ryhmän uutiset käsittelivät seksuaalisen häirinnän yleisyyttä koulumaailmassa, useimmiten nojaten kouluterveyskyselyihin tai muihin tutkimuksiin. *Keinot seksuaalisen häirinnän lopettamiseksi* -ryhmään lukeutuvat uutiset, jotka käsittelevät seksuaalikasvatusta, ennaltaehkäisyä, kurinpitotoimia tai muita ratkaisuehdotuksia tai toteutettuja toimenpiteitä. Ne eroavat muista uutisista eritoten ratkaisukeskeisyytensä suhteen. Kaikki uutiset on eritelty liitetaulukossa 1.

5.3 Aineiston analyysi

Tutkimus on toteutettu laadullisena tutkimuksena. Laadullisessa tutkimuksessa aineistoa tarkastellaan tyypillisesti kokonaisuutena ja argumentaatiota ei määrällisen tutkimuksen periaatteen mukaisesti rakenneta analyysiyksiköiden tilastollisiin eroihin tai yhteyksiin. Laadullinen tutkimus etenee havaintojen eli ”johtolankojen” pelkistämisestä ja raakahavaintojen yhdistämisestä kohti arvoituksen ratkaisemista, jossa tulokset selitetään ja yhdistetään teoreettiseen viitekehykseen. (Alasuutari 2011, 30–36.)

Tutkimuksen mielenkiinto kohdistuu artikkeleiden sisältöön ja tavoitteena on saada tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa, jolloin on mielekästä hyödyntää sisällönanalyysia (Tuomi & Sarajärvi 2018, 103;117). Sisällönanalyysin ohella hyödynsin diskurssianalyysin osalta tekstin tulkinnallista otetta ja tutkimuskysymys 2 kohdalla retorisen analyysin työkaluja, jotka soveltuvat erityisesti sitaattien käytön analyysiin. Ajatus metodien teoreettiseen viitekehykseen lähti Kinnusen pro gradu -tutkielmasta, jossa hän tutki Harvardissa esiintyvän häirinnän uutisointia käyttäen sisällönanalyysia ja liittoutumisasteen säätelyä (Kinnunen, 2017). Tässä luvussa esitelen ensin tutkimuskysymyksen 1 ja sen jälkeen tutkimuskysymyksen 2 analyysien etenemisen.

Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan sisällönanalyysi voidaan jakaa aineistolähtöiseen, teoriasidonnaiseen ja teoriaohjaavaan sisällönanalyysiin. Erona näissä kolmessa on teorian tai teoreettisen merkityksen korostuminen. Tässä tutkimuksessa sisällönanalyysi on toteutettu aineistolähtöisenä sisällönanalyysinä, jolloin tutkimusaineistosta pyritään luomaan teoreettinen kokonaisuus ja analyysiyksiköt valitaan aineistosta tutkimuksen tarkoituksen ja tutkimuskysymyksen perusteella. Erona siis kahteen

muuhun sisällönanalyysin muotoon on, että aikaisemmillä havainnoilla, tiedoilla tai teorioilla tutkittavasta ilmiöstä ei tulisi olla merkitystä analyysin toteuttamisen tai lopputuloksen kannalta, sillä analyysi toteutuu aineiston ehdoilla. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 95–96.) Aineistolähtöisyys oli tässä tutkimuksessa perusteltua, sillä aiempi tutkimus aiheesta on hyvin vähäistä. Laadullisessa tutkimuksessa on kuitenkin yleisesti hyväksyttynä ongelma, että täysin objektiivista tutkimusasetelmaa on mahdotonta rakentaa, sillä jo esimerkiksi käytetyt käsitteet, menetelmät ja tutkijan positio vaikuttavat aina tuloksiin (Tuomi & Sarajärvi 2018, 20; 96). Pohdin tämän toteutumista tarkemmin luvussa 5.4 Analyysin luotavuus.

Tässä tutkimuksessa olen sisällönanalyysin osalta edennyt Tuomen ja Sarajärven (2018, 108) esittelemän kolmivaiheisen prosessin kautta: 1) Aineiston pelkistäminen 2) Aineiston ryhmittely ja 3) Teoreettisten käsitteiden luominen. Ensimmäistä vaihetta edelsi aineistoon tutustuminen, joka alkoi vaiheittain jo aineiston käsittelyvaiheessa. Ensimmäisen ja toisen aineiston lukukerran aikana alkoivat selkeytymään artikkeleissa toistuvat näkökulmat ilmiön tarkasteluun, joiden pohjalta muodostettu uutisryhmäluokittelu on esitelty luvussa 5.2. Pelkistämävaiheessa esiin nousi uutisryhmiä läpäiseviä teemoja, jotka toistuivat artikkeleissa ja jotka auttoivat tutkimuskysymyksen 1 osalta havaintojen jäsentämisessä. Teemat olivat:

1. Koulussa tapahtuva seksuaalinen häirintä tai väkivalta tekoina.
2. Seksuaalisen häirinnän syyt.
3. Ratkaisuehdotukset tai toimenpiteet seksuaalisen häirinnän kitkemiseksi.
4. Seksuaalisen häirinnän seuraukset tai lieveilmiöt.
5. Vastuuseen nostetut toimijat.
6. Uhrin tai tekijän kuvaus.

Teemoihin liittyy keskeisenä kehystämisen käsite, sillä kehysten tarkoituksena on Entmanin (1993, 52–53) mukaan määrittää ongelma, todeta ongelman syy, tehdä moraalisia päätelmiä sekä esittää ratkaisukeinoja. Teemat eivät kuitenkaan tarkoituksellisesti muodostuneet kehysten käsitteen ympärille, vaan keskeisiksi koetut näkökulmat nousivat itsestään esille aineistosta. Huomionarvoista myös on, että kaikissa uutisryhmissä ei noussut esille kaikkia teemoja: ainut uutisryhmä, jonka artikkelit pitivät sisällään kaikki teemat, oli tunnetut koulukohtaiset tapaukset -uutisryhmä.

Ennen analyysin aloittamista on määritettävä analyysiyksikkö (Tuomi & Sarajärvi 2018, 110). Pienimmäksi analyysiyksiköksi määritin yhden lauseen, mutta suurilta osin analyysiyksikkönä oli sellaiset lauserakennelmat, joiden näin olevan sisältönsä suhteen yhteydessä toisiinsa. Analyysi kohdistui toisiaan lähellä oleviin ja toisiinsa joko implisiittisesti tai eksplisiittisesti koheesioisuhteissa oleviin lauseisiin (Fairclough 1997, 137, 161–162), kuten esimerkiksi: *”Seksuaalisuuteen liittyy tunteita, joita on hankala ilmaista”*, Paalanen totesi. Hän viittasi vanhaan sananlaskuun *”rakkaudesta se hevonenkin potkii”* todetessaan, kuinka tunteet voivat tulle esille aggressiivisellakin tavalla, jos niitä ei osaa muulla

tavoin ilmaista.” YLE 19.10.2017) Tämä on perusteltua sillä, että representaatio toteutuu tekstissä pääasiallisesti joko lauseissa tai niiden yhdistelyssä ja jaksottelussa (Fairclough 1997, 143).

Aineiston pelkistämävaiheessa jaoin pelkistetyt ilmaukset kunkin yllä esittelemäni teeman alle. Lähdin liikkeelle teema kerrallaan koodaten jokaisen ilmauksen omalla värillään ja listaten ne teema-kohtaisiin taulukoihinsa. Jotkin ilmaukset sopivat useamman kuin yhden, useimmiten kahden, eri teeman alle, jolloin listasin ne kumpaankin. Eri uutisryhmien ilmaukset koodattiin nekin kukin omalla värillään ja ilmauksen perään kirjattiin uutisen tunnus. Näin tulososion aukikirjoittamisvaiheessa oli helppo palata sen uutisen äärelle, josta halusin nostaa esille mielenkiintoisia havaintoja, kuten alkupepärisilmauksen. Seuraavaksi etsin pelkistetyistä ilmauksista samankaltaisuuksia ja luokittelin samankaltaiset ilmaukset. Jatkoin luokittelua niin kauan, kuin se oli mahdollista tai mielekästä.

Sisällönanalyysi yksittäisenä välineenä auttaa järjestämään aineiston johtopäätösten tekoa varten (Tuominen & Sarajärvi 2018, 103), jolloin johtopäätösten teko ja tulkinta jää tutkijan vastuulle. Johtopäätöksissä voidaan tehdä tulkintoja siitä, miten seksuaaliseen häirintään liittyvät seikat ovat uutisissa kehystetty. Jotta tähän vastaaminen oli mahdollista, yhdistin yksittäisiä ilmiötä kuvaavia havaintoja sisällönanalyysini pohjalta käyttäen diskurssianalyttistä työotetta. Analyysini siis jatkui syventyvänä prosessina, joka käynnistyi tekstin tasossa liikkuvana analyysinä ja eteni kohti tulkitsevaa tutkimusotetta.

Toisena tutkimuksen mielenkiinnon kohteena oli, kuka saa uutisessa äänensä kuuluviin. Uutisen voidaan ajatella olevan moniääninen ja siten intertekstuaalinen teksti, jossa on toimittajan lisäksi useita ”vieraita ääniä”, jotka voivat perustua esimerkiksi eri lähteistä tuleviin tietoihin, raportteihin, haastatteluihin. Vieraat äänet eivät välttämättä erotu toisistaan selvästi tai ne saattavat olla kontekstin perusteella pääteltävissä tai selkeästi näkyvissä. Selkeästi näkyviä ääniä ovat eri toimijoiden lainaukset, jotka voidaan esittää suorasti tai epäsuorasti. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 122–125.) Suorana esityksenä voidaan pitää sitaateilla esitettyä ilmausta, esimerkiksi: *”Pahoittelen asiaa sydämestäni ahdistelun kohteeksi joutuneille ja heidän läheisilleen”*, Arve toteaa Turun kaupungin tiedotteessa. Epäsuora esitys samasta ilmauksesta olisi: *Arve pahoittelee Turun kaupungin tiedotteessa asiaa koko sydämestään ahdistelun kohteeksi joutuneille ja heidän läheisilleen.*

Vastatakseni siihen, kuka saa äänensä kuuluviin, tarkastelin yllä olevien esimerkkien kaltaisia suoria ja epäsuoria esityksiä. Kuinka usein jokin yksittäinen toimija sai äänensä kuuluviin, oli mahdollista vastata kvantifioimalla, kuinka monta kertaa uutisissa toistui tietyn toimijan ääni. Koska tulokset olisivat jääneet tällä metodilla hyvin pinnalliseksi, yhdistin analyysiini myös retorisen analyysin käyttäen apunani yhtä työkalua, liittoutumisasteen säätelyä.

Uutiset sisältävät haastatteluja ja sitaatteja, jotka eivät ole toimittajan itsensä tuottamia. Retorinen analyysi tarkastelee viestijän asemoitumista suhteessa esitettyyn tietoon, jolloin se soveltuu hyvin lainausten käytön analysoimiseen. Retorisen analyysin lähtökohtana on todellisuuden tulkinnallisen luonteen korostaminen. Se tarkastelee merkitysten tuottamisen kielellisiä prosesseja siitä näkökulmasta, kuinka jotkut todellisuuden versiot pyritään saamaan kannatettaviksi ja vakuuttaviksi sekä miten lukijat

saadaan sitoutuneiksi niihin. Retorisen analyysin kohteena on siis ennen kaikkea argumentointi sosiaalisena toimintana, jossa viestijät esittävät väitteitä, taivuttelevat, kritisoivat, kätkevät, oikeuttavat tai tuovat esiin tiettyjä asioita. Esitettyjä argumentteja tarkasteltaessa kysytään, mihin keskusteluun ne ovat puheenvuoroja ja mitä niillä tehdään kyseisessä kontekstissa. (Jokinen 1999, 126–127.) Retorinen analyysi tarkastelee erilaisia vaikuttamisen keinoja, joista tässä tutkimuksessa mielenkiinnon kohteena on liittoutumisasteen säätely.

Liittoutumisasteen säätely on retorinen keino, joka osoittaa viestijän liittoutumisen asteen suhteessa esitettyyn informaatioon (Jokinen 1999, 130). Haastattelujen tai lainausten kontekstissa kiinnittämällä huomiota liittoutumisasteen säätelyyn voidaan siis tarkastella, kenen puolelle viestijä asettuu. Esimerkiksi tarkasteltaessa lauseita ”*kannabiksen käyttö ei haastateltavan mukaan johtanut häntä psykoosiin*” tai ”*kannabiksen käyttö ei johtanut haastateltavaa psykoosiin*” voidaan näistä tulkita eroavaisuus. Ensimmäisessä vaihtoehdossa viestijä ei liittoudu väitteen kanssa vaan toimii informaation välittäjänä, kun taas toisessa vaihtoehdossa viestijä sitoutuu argumenttiin. Tarkasteltaessa yhtä aineiston uutisesta löytyvää tekstin osaa: ”*Salmi kirjoitti, että opettaja pyysi häntä makaamaan pulpettien päälle tutkiakseen Salmen äänenmurroksen etenemistä. Opettaja kosketteli Salmen kaulaa ja rintaa, ja lopuksi hipaisi hänen penistään*” voidaan havaita, että toimittaja etäännyttää itsensä päälauseessa viittaamalla tiedon lähteensä ja asettumalla näin sivulauseessa esiin tuodun viestin välittäjäksi. Toisessa virkkeessä toimittaja liittoutuu viestin kanssa, eikä siis tiedonlähde ja toimittajan erillisyyttä siitä ole tuotu kielellisesti esiin.

Haastatteluissa epäsuorien ja suorien ilmausten välissä saattaa olla sellaisia ilmauksia, jotka eivät asetu kenenkään yksilöidyn toimijan suuhun, vaan ne ovat suhteessa johonkin ilmassa olevaan keskusteluun (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 125). Esimerkiksi uutisessa esitetty argumentti ”*Jos nykyään tulee ilmi epäily opettajan asiattomasta käytöksestä, kaupunki tekee asiasta tutkintapyyntöä poliisille*” voidaan tulkita yleisenä tiedossa olevana asiana, kun se on irrotettu kontekstistaan. Kontekstissaan se esiintyy kuitenkin osana haastattelua, joissa lausetta edeltävä sekä seuraava lause alkavat ”*Sivistystoimenjohtaja Timo Jalosen mukaan...*” ja ”*Sivistystoimenjohtaja Timo Jalonen viittaa...*” Liittoutumisasteen säätelyä tarkasteltaessa toimittaja liittoutuu tällaisessa epäsuorassa ilmauksessa, joka viittaa laajempaan keskusteluun, kyseisen väitteen esittäjän kanssa. Myös Jokinen (1999, 140) esittää, että asioiden esittäminen yleisesti tiedettynä lukeutuu yhdeksi säätelyn keinoksi.

Bellin (1991, 208) mukaan esitetystä informaatiosta etäännyminen on selvää erityisesti silloin, kun toimittaja sijoittaa vain yksittäisiä sanoja lainausmerkkeihin. Myös Pietikäinen & Mäntynen (2009, 126) tuovat esille, että yksittäisen sanan esittämisen lainausmerkeissä muuten epäsuorassa lainauksessa voidaan tulkita keinoksi, jolla kirjoittaja etäännyttää itsensä tekstistä. Tehokas lainausmerkkien käyttö ja esitetystä väitteestä etäännyminen on myös strateginen keino, jolla toimittaja pyrkii tuottamaan kuvaa esitetyn asian uskottavuudesta (Valtonen 1998, 111).

5.4 Analyysin luotettavuus

Alasuutarin (2011) mukaan laadullisessa tutkimuksessa analyysi tulee toteuttaa absoluuttisesti. Absoluuttisuus tarkoittaa, että kaikki aineistosta löytyvät ja luotettavina pidetyt tutkimusongelmaan liittyvät asiat tulee kyetä selvittämään niin, etteivät ne ole ristiriidassa esitetyn yleispätevän tulkinnan kanssa. Ristiriitaisuuden ilmetessä tutkijan tulee löytää hahmotellun säännön lisäehto. (Alasuutari 2011, 31.) Tässä tutkimuksessa absoluuttisuus toteutui lähtökohtaisesti jo aineiston valinnassa: kaikki uutiset ovat ilmestyneet samassa ajassa kuvaten samaa ilmiötä.

Analyysin edetessä aineiston monimuotoisuus laajaan tutkimuskysymykseen nähden tuli aina vain selvemmäksi. Tällöin pohdin, tulisiko tutkimuskysymystä rajata, jotta absoluuttisuus ja havaintojen ristiriitaisuus saataisiin minimiin. Tein kuitenkin päätöksen olla tekemättä niin, sillä koin aineiston laaja-alaisen tarkastelun tärkeäksi tutkimuksen ainutlaatuisuuteen nojaten. Absoluuttisuuden toteuttaminen oli kuitenkin haastavaa, sillä useaa yleispätevää tulkintaa vasten oli löydettävissä jokin sitä vastaan soveltuva yksityiskohta. Mahdolliset ristiriitaisuudet ovat kuitenkin poikkeuksetta esitetty tuloksissa ja Alasuutarin ehtoja noudattaen niille on pyritty löytämään säännön lisäehto tai ristiriitaisuutta selittävä syy.

Aineistolähtöisen analyysin peruseriaatteen mukaan aikaisemmilla havainnoilla, tiedoilla tai teorioilla tulkittavasta ilmiöstä ei tulisi olla merkitystä analyysin toteuttamisen lopputuloksen kannalta. Laadullinen tutkimus kuitenkin tunnistaa, että esimerkiksi käytetyt käsitteet, menetelmät ja tutkijan positio vaikuttavat väistämättä tuloksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 20; 95–96.) Tunnistin aineistolähtöisen analyysin ongelman alusta asti, jolloin pyrin pitämään tekemäni havainnot niin autenttisina, tai ”puhuttaina”, kuin vain mahdollista. Aiempien tutkimusten tulokset saattoivat osittain jopa tiedostamattani ohjata havaintojeni suuntautumista, mutta ne eivät toimineet minkään analyysin vaiheen tietoisena lähtökohtana, vaan peilasin niitä omiin tuloksiini vasta tulosten aukikirjoittamisvaiheessa.

Seksuaalinen häirintä on kiistanalainen ilmiö, jolloin on periaatteessa mahdollista, että oma yhteiskunnallinen positioni ja asenteeni sitä kohtaan vaikuttivat siihen, mitä havainnoin tai tulkitsin. Laadullisessa tutkimuksessa myönnetään, että aineiston ”kertomus” suodattuu väistämättä aina tutkijan oman kehyksen läpi, koska tutkija on oman tutkimusasetelman luoja ja tulkitsija (Tuomi & Sarajärvi 2002, 136). Siitä huolimatta, että koen seksuaalisen häirinnän ja sen taustalla vaikuttavat sukupuolittuneet valtarakenteet äärimmäisen vakavana ongelmana, pidin omat henkilökohtaiset asenteeni erillään analyysivaiheen tutkijaminästäni siinä määrin, kuin se on tiedostetulla tasolla mahdollista. Analyysin edetessä huomasin, että aineisto pikemminkin rikkoi kuin vahvisti joitain omia ennakoasenteitani tai oletuksiani. Aineistosta kerätyt havainnot nousivat kuitenkin suurimmaksi osaksi esille aineistosta itseltään ilman, että minulla olisi ollut mitään oletuksia niiden olemassa- tai poissaolosta.

6 Mitä seksuaaliseen häirintään liittyvää uutisoidaan?

Tässä luvussa esittelen ensimmäisen tutkimuskysymykseni tulokset. Aineistosta löytyneet uutisryhmät ja niissä esiintyneet teemat on esitetty taulukossa 1.

TAULUKKO 1. Löytyneet uutisryhmät ja niissä esiintyneet teemat.

Tunnetut koulu-kohtaiset tapaukset	Seksuaalisen häirinnän teon käsittely	Seksuaalisen häirinnän teon yleisyys	Keinot seksuaalisen häirinnän poistamiseksi
Tapausten tausta pähkinänkuoressa	Keskiössä tapahtumien kuvaukset	Seksuaalinen häirintä lasten ja nuorten vertais-suhteissa	Seksuaalikasvatusta leimaa häpeä ja vanhanaikaisuus
Tapahtumien ja seurausten kuvailu	Seksuaalinen häirintä traagisena kokemuksena	Seksuaalinen häirintä poikien ja tyttöjen välisissä suhteissa	Uhrin, tekijän ja sivustakatojan toiminta
Kouluissa vallitseva vaikenemisen kulttuuri	Vaikenemisen kulttuuri uhrien kertomuksissa	Seksuaalikasvatus ja kasvattajien vastuu	Koulujen toimenpiteet
90-luvun kulttuuri ja suomalainen teatterikulttuuri	Häirintä valta-aseman väärinkäyttönä		Poliittiset ja juridiset toimet
Puutteelliset toimenpiteet	“Pojat on vain poikia” – seksuaalisen häirinnän vähättely		Yhteiskunnassa vallitsee vaikenemisen ja häpeän kulttuuri
Seksuaalisen häirinnän kitkeminen			
Vastuuseen nostetut toimijat			
Tapaus Kallion lukion teatteritaiteen opettaja			

6.1 Tunnetut koulukohtaiset tapaukset -uutisryhmä

Uutisryhmään sisältyy 33 uutista. Uutisryhmä koostuu viidestätoista Kallion lukiota, kahdeksasta Turun kouluja ja kymmenestä Vasa Övningsskolania koskevasta uutisesta. Ensimmäisenä esittelen näiden kaikkien tapausten taustat lyhyesti (luku 6.1.1) jonka jälkeen kuvaan, mitä seksuaaliseen häirintään liittyvää uutisissa uutisoidaan ja miten seksuaalinen häirintä kehystetään tai mihin se liitetään. Uutisissa määritetään seksuaalisen häirinnän ongelmallisuutta kuvaamalla useimmiten häirinnän tapahtumia, kuin sen aiheuttamia seurauksia (luku 6.1.2). Seksuaalisen häirinnän syyt liitetään osaksi koulussa vallitsevaa vaikenemisen kulttuuria, joka osassa uutisia nähdään laajempuna heijastumana koko yhteiskunnan kulttuurista (luku 6.1.3). Vaikenemisen kulttuurin olemassaoloa vastaan debatoidaan häivyttämällä häirintä osaksi 90-luvun kulttuuria sekä osaksi suomalaista teatterikulttuuria (luku 6.1.4). Kulttuurirakenteiden lisäksi uutisissa esitetään, kuinka eri tahojen puutteelliset toimenpiteet ovat mahdollistaneet seksuaalisen häirinnän (luku 6.1.5). Uutisissa esitetään myös moninaisia ratkaisukeinoja seksuaalisen häirinnän kitkemiseksi, joskin ne pääasiassa keskittyvät jo tapahtuneiden tapausten ratkaisemiseen (luku 6.1.6). Seksuaalisesta häirinnästä vastuuseen nostetaan useita erinäisiä toimijoita (luku 6.1.7). Vaikka seksuaalinen häirintä liitetään pääasiassa laajaksi yhteiskunnassa tai koulumaailmassa esiintyväksi ongelmaksi, on poikkeuksena tästä Kallion lukion opettaja, jonka kohdalla häirintä paikannetaan poikkeavaan yksilöön (luku 6.1.8).

6.1.1 Tapausten tausta pähkinänkuoressa

Paljon mediahuomiota herättänyt ahdistelutapausten vyyhti tuli julki Turussa. Puolalanmäen koulun uhrin olivat kertoneet koulun miespuolisen musiikinopettajan kosketelleen heitä sopimattomasti vuosittain vaihteessa (U12). Paljastukset saivat alkusysäyksenä, kun Demokraatti-lehden päätoimittaja kertoi kokemuksistaan julkisesti (*Demokraatti 15.12.2017.: ”Myönnän, että #Metoo-ilmio osuu ihon alle, sillä joku on voinut kokea räväkät ja rohkeat puheeni sopimattomiksi ja loukkaaviksi, kirjoittaa päätoimittaja Mikko Salmi”*). Tämän jälkeen myös Luostarivuoren koulun yli 30 entistä oppilasta kertoi julkisuuteen, että miesopettaja oli ahdistellut heitä seksuaalisesti sekä pakottanut oppilaita seksuaalisiin tekoihin 1990-luvulla (U14). Molemmat tapaukset nousivat kaiken kansan tietoisuuteen vasta Me too-kampanjan myötä, vaikkakin kaupungin opetustoimi oli saanut Puolalanmäen koulun opettajan seksuaalisesta ahdistelusta vihiä jo vuonna 2000 (U12). Opettaja oli irtisanoutunut pian sen jälkeen. Luostarivuoren koulun entinen ja syytösten kohteena oleva opettaja työskenteli tapausten julkitulon aikaan kaarinalaisessa lukiossa.

Kallion lukion ahdistelutapausta käsitellään viidestätoista uutisessa (U1, U2, U3, U4, U7, U10, U11, U17, U19, U37, U38, U40, U48, U49, U57). Samoin kun Turun tapauksissa, myös Kallion lukion ahdistelutapaukset tulivat julki entisten oppilaiden tullessa kokemustensa kanssa julkisuuteen. Lukion miespuolista teatteritaiteen opettajaa syytettiin seksuaalisesta häirinnästä ja syytösten takana oli aluksi 16 ja lopulta 61 koulun entistä oppilasta (U10). Samoin kuin Turun koulujen tapauksessa, myös Kallion

lukiossa häirintä ulottui oppilaiden kertomusten mukaan 90-luvulle saakka. Koska opettaja oli tapausten tullessa julki edelleen virassa, kunnes hänet melko nopeasti hyllytettiin, tuotiin joissakin uutisissa esille häirinnän jatkuminen mahdollisesti aina niihin päiviin saakka (mm. U4, U2). Tapausten ilmitulon myötä opettaja irtisanottiin ja asiasta uutisoitiin kuusi päivää sen jälkeen (U17).

Vasa Övningsskolania koskevia uutisia on kymmenen (U8, U22, U23, U24, U25, U27, U28, U50, U45, U46). Uutisointi sai alkunsa koulun yli 200 tyttöoppilaan kirjoittamasta vetoomuksesta, jossa vaadittiin seksuaalisen häirinnän lopettamista koulussa (U25). Vetoomusten laatijoiden syytökset eivät kohdistuneet tiettyyn opettajaan, vaan pikemminkin koulun kulttuuriin, jossa tytöt joutuivat kokemaan seksuaalista häirintää niin poikaoppilaiden kuin opettajienkin taholta. Noin kolme viikkoa ensimmäisen uutisen julkaisemista uutisoitiin yhden opettajan saamasta huomautuksesta ja toisen opettajan irtisanoutumisesta häirintäsyytösten selvittämisen seurauksena (U27, U50).

Yhteistä kaikille tapauksille on, että ne saivat alkunsa uhrien tullessa kokemustensa kanssa julkisuuteen. Uhreista kaikki olivat joko koulujen entisiä tai Vasa Övningsskolanan tapauksessa nykyisiä oppilaita. Turun koulujen ja Kallion lukioden tapauksessa entisten oppilaiden kertomukset sijoittuivat vuosikymmenten päähän. Harjun (2019) pro gradu -tutkielman aineisto koostui toimittajien ja uutispäälliköiden haastatteluista, jotka olivat mukana Kallion lukion ja Luostarivuoren koulua koskevien paljastus uutisten laatimisessa. Eräs haastateltu toimittaja sanoi ymmärtävänsä kritiikin siitä, että vanhoja asioita kaivetaan julkisuuteen mutta toi esiin, kuinka seksuaalirikosten uhrit usein häpeävät tapahtunutta tai eivät ymmärrä häirintää häirinnäksi, miksi asioista voidaan alkaa puhumaan vasta vuosia myöhemmin. Toimittaja kertoi myös, kuinka asioiden julkituonti sai monet uhrit voimaan fyysisesti ja psyykkisesti pahoin, kun muistot tulivat posttraumaattisina esiin ja kuinka asioita pystyttiin alkaa käsittelemään, joidenkin kohdalla terapiassa saakka, vasta uutisoinnin jälkeen. Toimittaja koki uutisoinnin ei vain yhteiskunnallisesti merkittävänä, vaan myös merkittävänä asian kanssa julkisuuteen tulleille uhreilleen (Harju 2019, 46–47.)

Aiemmissa tutkimuksissa on havaittu, että journalisteilla on taipumusta nostaa esille kaikkein sensaatiomaisimmat seksuaalisen väkivallan teot – niin tässä kuin Meijan, Somjin, Nixonin, Dorfmanin ja Quinteron (2015) tutkimuksessakin suurin osa uutisista koostui sellaisista tapauksista, missä seksuaalisen häirinnän tai ahdistelun uhreja oli useampi. On myös mahdollista, että tällaiset tapaukset nousevat esille herkemmin siksi, että uhrien on helpompi tulla kertomustensa kanssa julkisuuteen vertaistuen avulla.

6.1.2 Tapahtumien ja seurausten kuvailu

Tulkitsen seksuaalisen häirinnän tapahtumien kuvaukset osana ongelman määrittämistä, mikä on yksi kehystämisen tarkoitus (Entman 1993, 52–53). Uutisissa on tapauskohtaista vaihtelua sen suhteen, kuinka paljon häirinnän tapauksia kuvataan tai kuinka yksityiskohtaisesti ne kuvataan. Puolalanmäen koulun osalta yhdessä uutisessa mainitaan lasten kertoneen opettajan kosketelleen heitä sopimattomasti

ja se sisältää yhden yksityiskohtaisen kertomuksen siitä, kuinka opettaja oli houkutellut oppilaan maakaamaan ja aloittaneen koskettelun (U12). Luostarivuoren koulun osalta mainittiin vain, että entiset oppilaat ovat kertoneet opettajan ”pakottaneen heidät seksuaalisiin tekoihin” (U14). Tällainen juridiseen käsitteistöön viittaaminen on poikkeuksellinen valinta, eikä kyseisessä tai muissakaan tapausta käsittelevässä uutisessa tuoda ilmi, että opettaja olisi saanut teoistaan rikostuomiota.

Kallion lukiossa tapahtunut seksuaalinen häirintä kuvataan monisanaisemmin ja sitä luonnehditaan esimerkiksi vuosikausia kestäneenä piinaamisena, vallan väärinkäyttönä ja fyysisenä lähentelynä (U57, U37, U19, U4, U7). Kuvataan myös, kuinka osassa tapauksia uhri ei ollut kokenut suoranaista häirintää, mutta kertoi kokeneensa oudosti virittyneitä seksuaalista tunnelmaa opettajan läheisyydessä (U3, U4). Kuvauksissa vaihtelevat sitaatit uhrien kertomuksista sekä toimittajien omat kuvaukset entisten oppilaiden kertomusten pohjalta.

Useissa uutisissa käsitellään opettajan opetusmetodeja, niin sanottuja ”raiskausharjoituksia” (U57, U40, U4, U2, U19, U7). Yksi toimittaja kuvaakin, kuinka raiskausharjoitukset ovat herättäneet ”erityistä kohua” (U37). Yhdessä uutisista raiskausharjoitukset kuvataan seuraavasti:

”Opettajan metodina oli opiskelijoiden mukaan astua ulos opettajan roolista ja liittyä mukaan ilmaisutaidon harjoituksiin, jotka korostivat teatterin fyysisyyttä. Tämä tarkoitti, että paikalla ei ollut ketään valvomassa tai keskeyttämässä tilanteita. Seksi oli usein tunneilla läsnä ja jotenkin teemana. Harjoituksen osallistujana opettaja saattoi esimerkiksi tarrata kiinni opiskelijoihin vastoin näiden tahtoa ja perustella tekonsa osana harjoitusta. Moni jätti näiden ahdistavien tilanteiden vuoksi kursseja kesken. ’Opettaja oli yli-innokkaana mukana harjoituksissa, joissa pääsi iholle’, entinen opiskelija sanoo. – Silloinkaan kun opettaja ei itse osallistunut harjoituksiin, hän ei entisen opiskelijan mukaan puuttunut ahdistaviin tilanteisiin, vaan jopa yllytti niitä.” (U4)

Seksuaalinen häirintä kuvataan siis suurimmalta osin osana koulussa tapahtuvia teatteriharjoituksia, jossa opettaja lähenteli fyysisesti oppilaitaan tai pakotti oppilaat tekoihin, jotka he kokivat ahdistavana. Eräs haastateltava kertoo opettajan aikoinaan perustelleen metodejaan ”tämän ajan absurdiudella” oikeuttaen työtapansa (U2). Osassa uutisia tuodaan ilmi, kuinka syytetty opettaja itse on kuvannut entisten oppilaiden esiintuomia opetusmenetelmiä provokatiivisina ja epäonnistuneina, jotka johtuivat hänen riittämättömästä ammattitaidostaan (U1, U19, U37).

Vasa Övningsskolanin tapahtumakuvauksissa tuodaan ilmi sekä opettajien fyysinen lähentely että poikaoppilaiden tekemä seksuaalinen häirintä. Tapahtumakuvaukset ovat uhrien kertomia ja otteita vetoomuksesta. Kallion lukion häirinnän kuvauksia enemmän niissä painottuivat sellaisten tunteiden kuvaaminen, mitä häirintä siinä hetkessä aiheutti: järkytys, pelko, nöyryytys, ahdistus, hämmennys (U8, U22).

Seksuaalisesta häirinnästä voi seurata uhrille fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia ongelmia sekä häiriökäyttäytymistä ja nämä ongelmat saattavat varjostaa uhrin elämää pitkälle aikuisikään saakka (esim. Satyanarayana, Chandra & Vaddiparti 2015; Gilbert, Widow, Browne, Fergusson, Webb & Janson 2009; Timmerman 2004b; Bryant 1993.) Tämän uutisryhmän uutisissa näitä seksuaalisen häirinnän seurauksia uhrille ei tuoda esiin. Kahdessa Kallion lukiota (U4, U1) ja kahdessa Vasa Övningsskolania (U22, U8) koskevassa uutisessa tuodaan kuitenkin hyvin konkreettisella tasolla esiin, miten seksuaalinen häirintä vaikutti uhrin koulunkäyntiin: oppilaat joutuivat jättämään kursseja kesken tai muuttamaan lukujärjestystään, sillä olo opettajan läheisyydessä oli liian epämukava tai pelokas.

Meija ja muut (2015) havaitsivat tutkimuksessaan, että seksuaalista väkivaltaa koskevat uutiset keskittyvät useammin siihen, kuinka seksuaalinen väkivalta vaikuttaa syytettyyn tai koko yhteisöön kuin siihen, miten se vaikuttaa uhriin. Esimerkkeiksi he nostavat pidätyksen tai työpaikan menetyksen. (Meija ym. 2015, 11.) Havainto on linjassa tämän tutkimuksen kanssa, sillä usea uutinen nostaa esille opettajan poistamisen työympäristöstä kuin uhrille koituneet haitat. Tässä tutkimuksessa opettajan hyllyttäminen ja irtisanominen tulkitaan kuitenkin osaksi ratkaisukeinoja, sillä opettajan irtisanominen liitetään osaksi koulun toteuttamia kurinpitotoimia. Yksi uutinen on tästä säännönmukaisuudesta poikkeus: **”Kaarinan lukiosta hyllytetty opettaja kiistää epäasiallisen käytöksen ja kokee tulleen työpaiikkaksi – myös oppilaan mukaan opettajaa on kohdeltu epäreilusti” (U13)**. Uutisessa kerrotaan, kuinka jotkut oppilaat ovat syyttäneet opettajaa epäasiallisesta kielenkäytöstä ja opettajan ammattietikkaan kuulumattomasta käytöksestä, mutta uutiseen haastateltu syytetty kertoo epäilevänsä hyllyttämisen liittyvän pitkään jatkuneeseen työpaiikkakiusaamiseen. Haastateltu oppilas puoltaa opettajan näkökulmaa ja kertoo kuinka *”opettajaa oli kohdeltu äärettömän epäreilusti ja häntä on työpaiikkakiusattu.”* Uutinen ei kehystä hyllyttämistä ratkaisukeinoksi, vaan negatiiviseksi seuraukseksi opettajalle. Tämä tapahtuu toimittajan tekemillä haastateltavien valinnoilla, sillä esimerkiksi syytösten taustalla olevia oppilaita ei haastatella.

Uutisissa tuodaan myös ilmi kouluyhteisölle aiheutuneita haittoja, mutta ne eivät suoranaisesti johtuneet seksuaalisesta häirinnästä, vaan pikemminkin sen julkitulosta. Kallion lukion osalta uutisoidaan paljon, kuinka koululla on järjestetty opiskelijoille ja henkilökunnalle kriisiapua implikoiden, että yhteisö on häirinnän julkitulosta järkyttynyt. Vasa Övningsskolanin rehtori tuo esille toisenlaisen vaikutuksen, joka esitetään jo uutisen otsikossa: **”Häirintäkohun kohteena olevan koulun rehtori: ’Aika moni miettii tällä hetkellä, olenko minä syyllistynyt johonkin’” (U23)** ja uutisessa tuodaan esille, kuinka kohu on aiheuttanut opettajien keskuudessa huolta siitä, onko itse syyllistynyt seksuaaliseen häirintään.

Niin koulukohtaisten häirinnän tapausten kuvauksien variaatio kuin seurausten kuvausten vähäisyyskin selittyvät haastateltavien valinnoilla. Kun äänessä on uhri, korostuu usein tapahtumien yksityiskohtaisempi kuvailu sekä henkilökohtaisten seurausten esilletuonti häirinnän kokijan perspektiiv-

vistä. Toisinaan uhrien kertomuksiin viitataan yleisellä tasolla ja mainitaan heidän kertoneen seksuaalisesta häirinnästä tai ahdistelusta, mutta tapahtumien kuvaukset jätetään syrjään uutisesta muiden äänien tieltä, jolloin aihetta käsitellään muusta kuin uhrien tulokulmasta.

6.1.3 Kouluissa vallitseva vaikenemisen kulttuuri

Seksuaalisen häirinnän syyt liitetään vahvasti osaksi koulukulttuurin rakenteita. Niin Bullock (2007) kuin McDonald ja Charlesworth (2013) huomasivat tutkimuksissaan, että sukupuolittunut perheväkivalta ja seksuaalinen häirintä esitetään tavallisesti poikkeavaan yksilöön paikannettavana käytöksenä, eikä osana laajempaa ongelmaa. Vahvimmin ja kaikkien tapausten uutisoinnissa nousee esille vallitseva **vaikenemisen kulttuuri** (U14, U2, U7, U8, U40, U12, U22, U25). Seksuaalisesta häirinnästä vaikenemisen esitetään sallivan häirinnän jatkumisen. Vaikenemisen kulttuuri kehystetään pääasiassa koulun sisäisiin rakenteisiin ulottuvaksi, mutta toisaalta se nähdään myös heijastumana koko yhteiskunnan vaikenemisen kulttuurista, niin kuin eräs Vasa Övningsskolanin opiskelija haastattelussaan sanoo: *”Tuli olo, että Suomessa kukaan ei puhu tästä, että tätä ei ole olemassa Suomessa. Kun juttelin parin kaverin kanssa (lukiossa), kaikki oli fiilis, että pitäisi tehdä jotain. Päätin, että nyt tämä loppuu” Sahlström kertoo.* (U25). Vaienneiksi toimijoiksi esitetään niin uhri, kuin kaikki koulu yhteisön jäsenetkin. Uhrin vaikenemista perustellaan ja syyksi esitetään syyllisyyden ja häpeän tunne ja se, että asiasta ei yksinkertaisesti osattu tai uskallettu puhua (U2, U7, U8, U14).

Kallion lukion tapauksen yhteydessä mediassa alettiin puhua *”Kallion lukion julkisesta salaisuudesta”* ja sitä painotettiin muun muassa sosiaalisesta mediasta poimituilla sitaateilla:

”Kyllä ne on tienny tän kauan. Nyt vaan ku on some ja metoot ni pakko vihdoon puuttua ja olla niin ’järkyttynyt’, kirjoitettiin esimerkiksi opiskelijoiden suosimassa mobiiliviestipalvelu Jodelissa. ’Uskomatonta, ettei koulu ole reagoinut tilanteeseen, vaikka asiasta on puhuttu jo vuosia’, kirjoitti puolestaan laulaja Maija Vilkkumaa Twitterissä.” (U7)

Vasa Övningsskolanin vetoomuksen laatijoiden haastatteluissa sekä vetoomuksesta nostetuissa sitaateissa korostuu, kuinka seksuaalisen häirinnän jatkuminen johtuu koulun seksistisestä ja sallivasta kulttuurista ja sitä kuvataan esimerkiksi seuraavalla sitaatilla *”Kyse ei ole yksittäistapauksesta. Kyse ei ole virheellisistä huhuista. Todistajanlausunnot osoittavat, että koulun seinien sisällä seksistinen kulttuuri sallii seksuaalisten häirintöjen ja ahdistelujen tapahtuvan kerta toisensa jälkeen”, todetaan vetoomuksessa.* (U8)

Toimittaja itse korostaa vaikenemisen kulttuuria esimerkiksi seuraavalla epäsuoralla esityksellä:

”Useiden kertomusten perusteella oppilaat ovat yrittäneet viedä asiaa koulun johdolle, mutta ovat kokeneet, että asioihin ei ole puututtu. Yksi kertoo koulun johdon suhtautuneen niin, ettei huhuja tule levitellä. Opettajaltaan Facebook-viestejä myös kesälomalla saanut opiskelija kertoo koulun johdon ehdottaneen, että hän itse kirjoittaisi tai kertoisi opettajalle, että tämän tuli lopettaa.” (U25)

Me too -kampanjan aikainen uhrien ulostulo seksuaalisen häirinnän muistoista ja kertomuksista on liitetty aikaisemmissakin tutkimuksissa vaikenemisen kulttuuriin. Alvinus ja Holmberg (2019) totesivat tutkimuksissaan, että ruotsalaisessa armeijainstituutioissa vallitseva hiljaisuuden normi tuotiin esille Facebookissa julkaistujen naisten kertomuksissa ja kuinka naiset julkisella keskustelulla rikkoivat tämän hiljaisuuden Me too -kampanjan aikana. (Alvinus & Holmberg 2019, 1262.) Uutisissa haastatellut Kallion lukion ja Turun koulujen entiset oppilaat sekä Vasa Övningsskolanin nykyiset oppilaat halusivat rikkoa koulumaailmassa vallitsevan hiljaisuuden kulttuurin. Harju (2019, 45) haastatteli Turun kouluja ja Kallion lukiota koskevien uutisten laatineita toimittajia, joista yksi kertoi juttujen tavoitteen olleen ”vaikenemisen muurin murtamisen”. Tätä retoriikkaa käytetäänkin aineistossa paljon ja se näkyy niin haastateltavien valinnoissa, kuin myös toimittajien sanavalinnoissa ja otsikoissa. Uutisissa nostetaan toistuvasti esiin, kuinka oppilaat, uhrin, opettajat, vanhemmat sekä kaupungin työntekijät ovat vaienneet seksuaalisesta häirinnästä, mikä on sallinut häirinnän jatkumisen vuosikautia. Esimerkiksi tässä otsikossa ja ingressissä toimittaja tuo esille, kuinka ”koko kaupunki” on vaiennut häirinnästä:

”Turun kaupunki vaiennut myös toisesta ahdisteluvyyhdistä koulussa – kaupunginjohtaja pyytää anteeksi uhreilta.” (U14)

6.1.4 90-luvun kulttuuri ja suomalainen teatterikulttuuri

Osassa uutisia vallalla olevaa vaikenemisen kulttuuria vastaan debatoidaan ja sitä vastoin seksuaalinen häirintä liitetään **90-luvun yhteiskunnan valtakulttuuriin**, jossa yhteiskunta sallii seksuaalisen häirinnän tai **suomalaiseen teatterikulttuuriin**, jossa seksuaalinen häirintä ja vallankäyttö on vahvasti läsnä.

Seksuaalinen häirintä liitetään kolmessa Turun tapauksia käsittelevissä uutisissa 90-luvulla vallitsevaan yhteiskunnalliseen kulttuuriin eli ajanjaksoon, jossa seksuaalinen häirintä oli tapahtunut. Seksuaalisen häirinnän syyt häivytetään menneisyyteen, eikä seksuaalista häirintää tai siitä vaikenemista pidetä todennäköiseksi nyky-yhteiskunnassa. Puolalanmäen koulun nykyinen rehtori kertoo uskovansa, että nykyään asiat hoidetaan paremmin ja 90-luvun nuoret eivät olleet yhtä tietoisia oikeuksistaan, kuin nykyisin (U51). Myös Turun sivistystoimenjohtaja haastattelussa kuvataan, kuinka nykyisin reagointi on eri tasolla, yleinen yhteiskunnan ilmapiiri sekä lainsäädäntö ovat muuttuneet ja koska kynnys ilmoit-

taa poliisille on alentunut, nykyisin epäilyt opettajasta ilmoitetaan viranomaisille (U53). Samaista sivistystoimenjohtajaa siteerannut toinen uutinen tuomitsee moraalisesti, kuinka huonosti asiat käsiteltiin 90-luvulla (U55). Seksuaalinen häirintä kehystetään osaksi vaikenemisen kulttuuria, mutta haastatellut toimijat esittävät vaikenemisen osana menneisyyttä, eikä sitä liitetä nykypäivänä vallitsevaan kulttuuriin. Vaikenemisen tuomittavuutta korostetaan:

”Kaupunki tiedotti torstaina, että ahdistelutapaukset olivat kaupungin tiedossa, mutta asiaa ei käsitelty tuolloin asianmukaisesti. ’Olen järkyttynyt asiasta ja tavasta, jolla sitä on aikanaan käsitelty. Pyydän anteeksi ahdistelun kohteeksi joutuneilta ja heidän vanhemmiltaan. Turussa on nollatoleranssi kaikkeen häirintään’, Turun kaupunginjohtaja Minna Arve sanoo kaupungin tiedotteessa. Hän painottaa, että vastaavissa tapahtumista vaikenemista ei nykyään hyväksytä.”
(U12)

Myös Kallion lukiossa tapahtuviin joukkoraiskausharjoituksiin liitetään niin ikään 90-lukulaisuus. Vahvimpana menneisyyden kulttuurin korostaminen on uutisessa, johon on haastateltu näyttelijäntyön ohjaajia ja jossa puidaan Kallion lukion raiskausharjoituksia. Opetusmenetelmät, joissa seksuaalinen häirintä on ollut läsnä, kuvataan vaikuttaneen ”90-lukulaiselta, tarpeettomalta rankistelulta” (U40). Toisessa uutisessa entinen opiskelija liittyy opettajan seksuaalissävyytteisen opetuksen turkkalaiseen perinteeseen (U2). Tällä viitataan Jouko Turkkaan, kuuluisaan ja kohuttuun Teatterikorkeakoulun näyttelijäntyön professoriin, jonka pedagogiikan keskeisenä piirteenä oli ajaa opiskelijat fyysisen ja henkisen rasituksen ja paineen kautta epätasapainoon. Vaikka Turka ei ollut enää vuoden 1985 jälkeen läsnä teatterikorkeakoulun toiminnassa, olivat ”Turkan kauden” vaikutukset vahvasti läsnä vielä siitä eteenpäinkin. (Tapper 2012, 10; 48.) Turkan vaikutukset suomalaisen teatterikulttuuriin voidaan siis ajatella olleen pinnalla vielä 1990-luvullakin. Yksi uutinen rakentuu pitkälti syytetyn opettajan naiskollegan haastatteluille ja yhdessä sitaatissa todetaan:

”Myönnän, että olen toisinaan ajatellut katsojana, että onkohan tämä liian hurjaa. Mutta samalla olen luullut, että yksi tapa tehdä teatteria on tuollainen. Sitten olen ajatellut, että olenko minä tässä se siveyden sipuli, joka en ymmärrä. Nyt mietin, olisinko voinut mennä kysymään opiskelijalta, että onko sinulla tuossa paha olla? Ehkä olisin. Mutta mitä hän olisi vastannut?’, nainen miettii nyt”. (U7)

Haastateltava siis perustelee omaa vaikenemistään mielikuvallaan siitä, että seksuaalisesti värittyneet kohtaukset ja fyysisyys olivat osa teatteritaiteen tekemistä. Uutisen lopussa kyseenalaistetaan, vallitsiko Kallion lukiossa vaikenemisen kulttuuri: *”Naisopettaja on miettinyt, että vaikka hän ei tiennyt, tiesi-*

vätkö muut kollegat. Viikon varrella hän on nähnyt koulun käytävillä silminnähdessä järkyttyneitä opettajia. Siksi hän uskoo, että julkista salaisuutta ei ollut. Ettei teatteriluokassa asunut virtahepoa, jota kaikki suojelivat.” (U7)

Jotkut uutisissa haastatellut toimijat näkevät seksuaalisen häirinnän osana 90-luvun toimintakulttuuria, jossa seksuaalinen häirintä sallittiin nykypäivää laajemmin eikä asioihin reagoitu yhtä matalalla kynnyksellä, kuin nykyisin. Voimassa oleva perusopetuslaki velvoittaa, että ”koulun opettajan tai rehtorin tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta koulussa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta niihin syyllistyneen ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle” (2013/1267). Myös Opetushallitus linjaa, että vastuu turvallisen opiskeluympäristön takaamisesta on koulutuksen järjestäjillä ja seksuaalisesta häirinnästä tulee ilmoittaa viipymättä. Opetustoimen henkilöstöllä on velvollisuus tehdä ilmoitus poliisille, mikäli heillä on tehtävässään tietoon tulleiden asioiden valossa syytä epäillä, että lapseen on kohdistettu rikoslaissa säädetty seksuaalirikoksen teko tai mikäli häirinnän tekijä on luottamus- tai auktoriteettiasemassa oleva henkilö ja teko kohdistuu alle 18-vuotiaaseen henkilöön. (Laitinen ym. 2020, 9;18). Lainsäädäntö ja oppilaitoksen henkilökunnalle asetetut velvoitteet turvaavat paremmin alaikäisen uhrin asemaa kuin aikaisemmin. Niin kuin uutisissakin tuli ilmi, seksuaalista ahdistelua ei ollut tapausten aikaan kriminalisoitu, eikä niistä siksi myöskään aloitettu enää julkitulon aikaan rikostutkintaa.

6.1.5 Puutteelliset toimenpiteet

Seksuaalisen häirinnän syistä korostuvat vahvasti myös puutteelliset toimenpiteet niin koulu- (U4, U3, U14, U7, U19, U12, U52, U25) kuin kaupunkitasolla (U55, U12). Turun tapauksessa nostetaan esille myös kodin puutteelliset toimet (U53, U12). Puutteelliset toimenpiteet liittyivät suurilta osin vaikenemisen kulttuuriin: toimenpiteisiin ei ryhdytty tai ne jäivät liian maltillisiksi, koska seksuaalisesta häirinnästä haluttiin vaieta. Uutisoidaan, kuinka Kallion lukiossa kiertäneet huhut eivät riittäneet toimenpiteisiin, vaan vaadittiin konkreettista näyttöä, jonka näyttäminen oli uhrien vaikenemisesta johtuen haastavaa (U7). Tuodaan myös ilmi, että opettajan käytöksestä olisi valitettu useita kertoja vuosien varrella (U3) ja haastatellut opiskelijat itse kertovat, että he olivat ottaneet asian puheeksi itse syytetyn kanssa, joka myönsi menneensä liian pitkälle, mutta ilmi tulleiden asioiden valossa opiskelijat toteavat, että toiminta on siitä huolimatta jatkunut ja pahentunut (U4). Helsingin kaupungin toimialajohtaja kertoo, että häirinnästä syytetty sai suullisen huomautuksen vuonna 2004 (U2). Opetusministeri tuomitsee koulun puutteelliset toimenpiteet haastattelussaan:

”On hyvin vakavaa, jos pitää paikkansa, että ongelmiin ei ole vuosien varrella puututtu tai reagoitu tarpeeksi vakavasti. On tarpeen selvittää yksityiskohtaisesti, miksi näin on, ja miksei ole ryhdytty toimeen, jos nuoret ovat kokeneet näistä kokemuksistaan aikuisille”, Grahn-Laasonen sanoo.” (U19)

Vasa Övningsskolanin vetoimuksen kirjoittajat tuovat myös esiin, että koulun johto suhtautui häirintäsytyksiin huhuina, joita ei tule levitellä ja oppilaat kokivat, että asioihin ei puututtu (U25). Koulun entistä rehtoria haastatellut uutinen kyseenalaistaa vetoimuksen laatineiden oppilaiden väitteet, samalla siirtäen ongelman painopisteen pois itse seksuaalisesta häirinnästä: *”Jakobsson tähdentää, että joka kerta, kun seksuaalinen häirintä tai sen epäily tuli koulun tietoon, siihen myös puututtiin. Ongelmana Jakobsson pitää sitä, että oppilaat eivät välttämättä tiedä, että asioihin on puututtu.”* (U46)

Turun tapausten uutisoinnissa korostuvat ennen kaikkea Turun kaupungin puutteelliset toimenpiteet. Uutisista ilmenee, että Turun opetustoimi tiesi Puolalanmäen koulussa tapahtuvasta oppilaiden seksuaalisesta ahdistelusta (U12), mutta asiaa ei koskaan viety viranomaisten tietoon (U12, U52). Myös lasten vanhempien puutteelliset toimet tuodaan esille: yhdessä uutisessa kerrotaan, kuinka lasten vanhemmat eivät halunneet viedä asiaa poliisille (U12) ja toisessa asia esitetään Turun kaupungin sivistystoimenjohtajan sitaatissa: *”Näyttää siltä, että kaikkia lasten kertomuksia ei ole uskottu. Huoltajien toimesta ei ole ilmeisesti tehty yhtään tutkintapyyntöä poliisille”, Timo Jalonen sanoo.* (U53) Myös Luostarivuoren koulun entisten oppilaiden uutisoidaan kertoneen, kuinka kertomuksia ei otettu tosissaan eivätkä ne johtaneet minkäänlaisiin toimenpiteisiin (U53).

Puutteelliset toimenpiteet liitetään vahvasti vaikenemisen kulttuuriin: koska asioista haluttiin vaieta, ei toimenpiteitäkään tehty tai ne jäivät puutteellisiksi. Siinä missä vaikenemisen kulttuuria rakentavat myös toimittajat omilla äänillään, puutteellisten toimenpiteiden kehys rakentuu haastatteluilla ja lukijoiden kertomuksilla. Alviniuksen ja Holmbergin (2019, 1263) tutkimuksessa todettiin, että Me too -kampanjan aikana julkaistuissa uhrien kertomuksissa nousi esille armeijainstituutiossa vallitseva toimintakulttuuri, jossa uhrien kertomuksiin seksuaalisesta häirinnästä ei reagoitu tai niistä vaiettiin. Myös tämän tutkimuksen uutisissa esiin nostetut puutteelliset toimenpiteet liitetään vahvasti kouluinstituution rakenteisiin, jossa puutteellisten toimenpiteiden takana olivat koulun henkilöstö ja koulutuksen järjestäjät, mutta myös vanhemmat. Haastatteluissa näkyy oman vastuun siirtäminen toisaalle, sillä lähes kukaan toimija ei ota kantaa omaan rooliinsa toimenpiteiden puutteellisessa toteutumisessa.

6.1.6 Seksuaalisen häirinnän kitkeminen

Uutisissa seksuaalinen häirintä kehystetään ongelmaksi, johon puuttuminen nähdään ehdottomana. Seksuaalisen häirinnän kitkemiseksi nostetaan esille koulun ulkopuolisten tahojen toteuttamat toimenpiteet sekä koulun toimenpiteet. Toisaalta uutisissa esitetään myös sellaisia toimia, joilla seksuaaliseen häirintään on yritetty puuttua, mutta jotka ovat osoittautuneet huonoiksi tai riittämättömiksi sekä toimia, jotka ovat jo lähtökohtaisesti olleet vääränlaisia ja nykypäivänä tuomittavia. Keskeisimpänä ratkaisukeinona esitetään vaikenemisen kulttuurin rikkomisen avoimen keskustelukulttuurin luomisella, niin kouluyhteisössä kuin koko yhteiskunnan tasollakin. Tavoitteeksi esitetään kaikkien tapausten kohdalla seksuaalisen häirinnän *absoluuttinen nollatoleranssi* koulumaailmassa (U12, U11, U8, 52, U45, U49).

Koulun ulkopuolisten tahojen toimenpiteistä nousevat kaupunkitason toimenpiteet (U14, U52), tapausten poliisitutkinta (U54, U57, U28, U19) sekä Opetushallituksen selvitykset oppilaitosten käytännöistä ja säädöksistä (U19, U11, U2). Kaupunkitason toimenpiteitä esitetään Turun tapausten yhteydessä ja uutisissa korostetaan, kuinka toimenpiteet ovat seksuaalisten häirintä- ja ahdistelutapausten tapahtuma-aikana olleet huonoja tai riittämättömiä, mutta kuinka nykypäivänä asiat hoidetaan paremmin (U14, U51, U52, U53, U55):

”Kun ahdistelu- ja hyväksikäyttötapaukset tulivat kaupungin tietoon, opetustoimenjohtaja ja koulun silloinen rehtori painostivat Turun Sanomien tietojen mukaan opettajan irtisanoutumaan vuonna 1994. Myös Turun kaupungin mukaan mies irtisanoutui asian käsittelyn jälkeen. Turun kaupunginjohtaja Minna Arven mukaan virasta luopumisen ei pitäisi tällaisissa tapauksissa riittää eikä asiasta vaikeneminen ole oikea ratkaisu. Hänen mukaansa Turun kaupunki ottaa nykyisin kaikki ahdisteluepäilyt vakavasti ja käsittelee ne asianmukaisesti.” (U14)

Koulun sisäisistä toimenpiteistä esille nousevat syytetyn opettajan poistaminen kouluympäristöstä, eli opettajan hyllyttäminen, opettajan irtisanominen tai opettajan oma-aloitteinen irtisanoutuminen (U1, U12, U19, U57, U50, U17, U28, U50), muut kurinpitomenettelyt (U9, U3, U23, U49, U46, U50), häirinnän tunnistamista edistävät toimenpiteet (U19, U17, U3, U50, U23) sekä häirintää ennaltaehkäisevät toimenpiteet (U11, U40, U54, U50).

Kurinpitomenettelyihin lukeutuvat uutisten mukaan esimerkiksi syytetyn opettajan kuuleminen tapahtuminen osalta, suullinen huomautus, kirjallinen varoitus tai irtisanominen (U49, U50), selvitykset kaikkien asianomaisten kanssa (U3) sekä kertomusten huolellinen läpikäynti asianosaisten kanssa (U23). Häirinnän tunnistamista edistävästä toimenpiteistä nostetaan esille oppilaiden ja henkilöstön rohkaistaminen tunnistamaan seksuaalinen häirintä sekä puhumaan vaikeista asioista (U17), tehokas ja totuudenmukainen tiedottaminen huoltajille ja oppilaille (U23) sekä olemassa olevien koulun käytänteiden ja prosessien tuominen kaikille näkyväksi (U50). Ennaltaehkäiseviksi toimenpiteiksi kerrotaan häirintätapauksia koskevien ohjeiden päivittäminen ja sen varmistaminen, että koulussa työskentelevillä on valmiudet toimia häirinnän estämiseksi (U11), rikostaustan tarkistaminen rekrytointitilanteessa (U54) sekä vallan ja vastuun väärinkäytöksen mahdollistavien toimintarakenteiden purkaminen (U40).

Seksuaalinen häirintä kehystetään uutisissa laajasti osaksi vaikenemisen kulttuuria ja näin ollen sen rikkominen ja avoimemman keskustelukulttuurin rakentaminen tai sitä tukevien toimintamallien uudistaminen tuodaan usein uutisissa esille keskeisenä ratkaisukeinona (U54, U12, U48, U7, U40, U50, U45, U57, U17, U28, U22, U8). Uutisissa tuodaan esille, kuinka kulttuuri tulee muuttua sellaiseksi, missä lapsi ja nuori uskaltautuu tai pystyy puhumaan aikuiselle vaikeista asioista ja että heidät otetaan aktiivisesti mukaan keskusteluun sekä rohkaistaan puhumiseen (U54, U12, U50, U48, U7). Keskustelun lisääminen lautakuntatasolla ja kouluympäristössä nähdään tärkeänä (U54, U48).

Uutiset esittelevät Kallion lukiossa ja Vasa Övningsskolanissa käyttöön otetut sähköiset ilmoituskanavat, joiden kautta oppilaat voivat kertoa kokemastaan seksuaalisesta häirinnästä (U57, U17, U50, U28). Sähköinen ilmoituskanava kuvataan keinoksi, jonka avulla häirinnästä kertomisen kynnyksellä madaltuu. Kallion lukion osalta tarkempia yksityiskohtia tästä järjestelmästä ei ilmene, mutta Vasa Övningsskolanissa käyttöön otetusta ilmoituskanavasta uutisoidaan ristiriitaisesti Ylen ja Ilta-Sanomien samana päivänä julkaistujen artikkelin suhteen. 15.12.2017 YLE uutisoi seuraavasti: *”Vasa övningsskola on avannut virallisen kanavan, jota kautta koulu saa tietoonsa oppilaiden kertomuksia seksuaalisesta häirinnästä. Oppilaat voivat kirjoittaa sähköiselle lomakkeelle nimettöminä tai nimellä omat kokemukseensa.”* (U50) Kun taas Ilta-Sanomissa uutisoidaan seuraavasti: *”Koulun johtavan rehtorin Bernt Klockarsin mukaan koulussa on käytössä e-lomake, johon voi kirjoittaa häirintäkokemuksistaan rehtorille luottamuksellisesti. Klockarsin mukaan vain nimellä varustetut kertomukset selvitetään. ’Halumme varmistaa, että kirjoittaja on oikea henkilö’, Klockars sanoo STT:n mukaan.”*

Seksuaalisen väkivallan uutisoinnin on havaittu tarjoavan vain harvoin ratkaisukeinoja ja kun niitä käsitellään, ne ovat pääasiassa interventiokeinoja, jotka keskittyvät jo sattuneiden tapausten ratkaisemiseen (Meija ym. 2015, 12). Tämän uutisryhmän kohdalla korostuvat interventiokeinot, jotka kohdistuvat käsillä olevien tapausten ratkaisemiseen. Vasa Övningsskolanin tapausten uutisissa kaikki esiteltyt keinot koskevat häirinnän lopettamista kyseisessä koulussa, johon ratkaisuna esitetään oppilaiden vetoomuksella saavutettu vaikenemisen ja häirinnän sallivan kulttuurin rikkominen sekä syytettyihin opettajiin kohdistuvat kurinpitomenettelyt. Koska Kallion lukion ja Turun tapauksista oli jo vuosia aikaa, jäävät pääasiallisiksi ajankohtaisiksi käsillä olevien tapausten ratkaisukeinoiksi tapahtuminen selvitykset, viranomaistoimet ja virassa oleviin syytettyihin kohdistuvat kurinpitomenettelyt.

Näiden lisäksi esitetään sellaisia ratkaisukeinoja, jotka ilmi tulleiden tapahtumien valossa vaikuttavat tarpeellisilta. Tapahtumista siis ”otettiin opiksi”. Voimakkaimmin näistä nousi esiin vaikenemisen kulttuurin rikkominen avoimemmalla keskustelukulttuurilla. Seksuaalisen häirinnän kitkemiseksi esitetyt tulevaisuuden ratkaisuehdotukset jäivät kuitenkin hyvin epämääräisiksi ja abstraktille tasolle. Myös Meija ja muut (2015, 12) havaitsivat tutkimuksessaan, että mikäli ennaltaehkäisykeinot mainittiin uutisissa, niitä leimasi epämääräisyys eikä mitään tarpeelliseksi koettuja, konkreettisia linjauksia tai ohjelmia esitetty.

6.1.7 Vastuuseen nostetut toimijat

Vastuuseen nostetut toimijat tulevat epäsuorasti ilmi moninaisissa yhteyksissä: kuka jätti tekemättä riittävät toimenpiteet, kuka ei reagoinut häirintäsyytteisiin, kuka tai ketkä asiasta vaikenivat, kuka ei uskonut oppilaiden kertomuksia, kuka jätti ilmoittamatta viranomaiselle, kenen vastuulla on tulevaisuudessa toimet nollatoleranssin toteuttamiseksi tai ketkä ovat vastuussa niistä kulttuurirakenteista, joissa seksuaalinen häirintä sallitaan tai siitä vaietaan sekä kenen vastuulla on selvittää ilmi tulleet häirintäta-

paukset. Vain kahdessa uutisessa otetaan haastatteluissa suoraa kantaa siihen, kuka seksuaalisesta häirinnästä on tai kenen tulisi olla vastuussa. Nämä ovat koulun rehtori tai entiset rehtorit (U2) sekä oppilaiden vanhemmat (U53). Epäsuorasti vastuuseen nostetaan ylempät koulutuksen järjestäjät ja heistä erityisesti rehtori, kollektiivisesti kaikki kouluyhteisön jäsenet sekä oppilaiden vanhemmat. Muutamassa yksittäisessä uutisessa vastuuseen nostettiin häirinnästä syytetty opettaja, itse uhri tai poliisi.

Turun Luostarivuoren koulussa tapahtunut seksuaalinen häirintä oli uutisten mukaan kaupungin opetustoimen tiedossa, mutta se ei halunnut viedä asiaa viranomaisille (U12). Turun nykyinen sivistystoimenjohtaja toteaa haastattelussaan, että kaupungin olisi pitänyt ryhtyä voimakkaampiin toimenpiteisiin (U55) siirtäen vastuun kaupungin entisen opetustoimen harteille. Toisessa samaista sivistysjohtajaa siteeratusta uutisesta tuodaan korostetaan vahvasti myös vanhempien vastuuta: *”Turun sivistystoimenjohtaja peräänkuuluttaa vanhempien vastuuta: ’Näyttää siltä, että kaikkia lasten kertomuksia ei uskottu’”* (U53). Kallion lukiossa tapahtuneen häirinnän osalta rehtorin toimia arvostellaan ja yhdessä uutisessa tuodaan ilmi, että Helsingin kaupungin toimialajohtaja oli arvioinut rehtorin toimet asianmukaiseksi (U57), jolloin vastuu puutteellisista toimista jakautuu myös koulun ulkopuolisille toimijoille. Toisessa uutisessa opetusministeri itse toteaa, että vastuu koulutuksen järjestäjien käytännöistä ja säädöksistä on ministeriön ja Opetushallituksen vastuulla (U19).

Seksuaaliseen häirintään puuttuminen, tapausten käsittely, turvallisen oppimisympäristön rakentaminen, avoimen keskustelukulttuurin luominen ja kulttuurin muutosvastuu nostetaan koko kouluyhteisön jäsenten yhteiseksi asiaksi (U19, U17, U11, U7, U40, U45, U49, U52). Yksittäisistä koulun aikuisista omaa vastuutaan puuttumisesta pohti eräs Kallion lukion syytetyn opettajan naispuolinen kollega ja uutisen otsikossa sekä ingressissä asia tuodaan ilmi seuraavasti:

”Ahdistelu epäily ja epäasiallisen opetus heittivät varjon Kallion lukion ylle – Opettaja pohti päivittäin, olisiko hän voinut estää koulussa raportoidun ahdistelun: ’Olisi ehkä pitänyt kävellä rehtorin luokse’”

Kallion lukion teatterin lehtoria epäillään oppilaiden ahdistelusta ja epäasiallisesta käytöksestä. Hänen naiskollegansa kysyy itseltään joka päivä, olisiko hän voinut tehdä jotain.” (U7)

Tämä naiskollega on uutisryhmän haastatteluista toimijoista ainut, joka pohtii omaa vastuutaan. Toisaalta myös syytetty itse myöntää eräässä uutisessa, että hänen opetusmenetelmänsä (edellä mainitut raikausharjoitukset) saattoivat olla epäonnistuneita, mutta kieltää silti ahdistelleen ketään harjoituksissa tai niiden ulkopuolella (U37).

Yksittäisistä koulun aikuisista korostetusti vastuuseen nostetaan Kallion lukion entinen rehtori sekä Vasa Övningsskolanin nykyinen rehtori. Kallion lukion osalta tuodaan ilmi rehtorin puutteelliset toimet: *”STT sai käsiinsä entisten rehtoreiden selvitykset. Niistä käy ilmi muun muassa, että teatteriopettajan epäasiallinen toiminta nousi esiin viimeksi toissa vuonna, mutta rehtori puuttui siihen vain*

keskustelemalla opettajan kanssa.” (U57) ja toimet myös kyseenalaistetaan: ”Pohjolaisen mukaan opettajasta ei sittemmin kukaan ottanut yhteyttä viraston johtoon. Koulun rehtorin vastuulle kuuluu puuttua, jos koulussa ilmenee epäasiallista käytöstä.” (U2) Uutisessa tuodaan ilmi, kuinka kyseinen rehtori ei halunnut itse kommentoida asiaa ja on lähettänyt Helsingin Sanomille tekstiviestin, jossa hän sysää vastuun poliisille: ”Poliisi tutkii asiaa. Annan kommenttini hänelle.” Vasa Övningsskolanin rehtori kertoo haastatteluissa tietäneensä, että häirintää on tapahtunut, mutta perustelee asian käsittelemättä jättämisen. Perustelut tuodaan esille uutisen otsikossa: ”Häirintäsyytösten kohteena olevan koulun rehtori: Luulin, että asia oli jo käsitelty” (U24). Rehtori esitetään syyllisenä siihen, että seksuaalinen häirintä on jatkunut (U24, U23).

Häirinnästä syytetyn vastuuta ei juurikaan nosteta esille. Poikkeuksena tästä on uutinen, jossa on haastateltu muita teatteritaiteen opettajia ja joista yhtä siteerataan seuraavasti:

”Ohjaajan ja opettajan on aina ymmärrettävä, että on olemassa muitakin sukupuoliakin kuin tämä omani ja esimerkiksi se voi vaikuttaa opiskelijan kokemukseen. Ruumiillisen koskemattomuuden korostaminen on niin selkäytimissä, ettei ohjaaja saa koskea edes näyttelijän päähän korjatakseensa asentoa, sillä se koetaan kajoamiseksi.” (U40)

Uhrin vastuun kuvaus nousee esille erityisesti hiljaisuuden rikkomisen kehyksissä. Yhdeksi konkreettiseksi ratkaisukeinoksi on esitetty kouluissa käyttöönotetut kyselylomakkeet, jotka vierittävät vastuun häirinnästä kertomiselle täysin uhrin kontolle. Asiasta kertominen kehystetään keskeiseksi, tärkeäksi toimenpiteeksi häirinnän kitkemisessä. Yhdessä uutisessa vastuun siirto uhrille on hyvin selkeä: *”Poliisi muistuttaa, että jos nuori tai lapsi kokee tullessaan epäasiallisen käytöksen kohteeksi, tulisi hänen heti kertoa asiasta vanhemmilleen, muulle luotettavalle aikuiselle tai poliisille.” (U48)*

Toimijoiden vastuu nousee esille moninaisissa yhteyksissä ja vastuuseen nostetaan kouluyhteisön jäsenet, vanhemmat ja kaupunkitason koulutuksen järjestäjät. Yksittäisistä toimijoista vastuuseen nostetaan erityisesti koulun rehtori. Vastuu keskitetään siis suurimmaksi osaksi koulun sisäisiin rakenteisiin. Häirinnästä syytetyn vastuuta kuvataan vähän. Uhrin vastuullisuus nousee esille erityisesti häirinnästä kertomisessa. Yksittäisistä haastatelluista toimijoista lähes kukaan ei ota vastuuta seksuaalisen häirinnän tapahtumisesta omille niskoilleen ja haastatteluja leimaa kautta linjan vastuun siirtäminen toisaalle. Kaupunginjohtaja siirtää vastuun edeltäville kaupungin työntekijöille tai koulun rehtorille, nykyinen rehtori siirtää vastuun entiselle rehtorille, entinen rehtori siirtää vastuun poliisille, sivistystoimenjohtaja siirtää vastuun vanhemmille, oppilaat siirtävät vastuun opettajille, teatteritaiteenopettajat siirtävät vastuun teatterikulttuurista koulun toimintakulttuuriin ja nykyinen rehtori siirtää vastuun koulukulttuurista 90-luvun kulttuuriin ja niin edelleen.

6.1.8 Tapaus Kallion lukion teatteritaiteen opettaja

Seksuaalinen häirintä kehystetään suurimmassa osassa uutisia ongelmaksi, jonka koko yhteiskunnan ja pienemmässä mittakaavassa koulun kulttuurin eri muodot sallivat. Poikkeuksensa tähän tuovat Kallion lukion opettajan luonnetta, ideologiaa ja poikkeuksellisia metodeja kuvaavat kehykset. Kallion lukiossa tapahtunut seksuaalinen häirintä kehystetään siis joissain uutisissa käytökseksi, joka on paikannettavissa poikkeavaan yksilöön, niin kuin myös McDonald ja Charlesworth (2013, 99) tutkimuksessaan havaitsivat. Poikkeavan yksilön kehykset eivät kuitenkaan poissulje vaikenemisen kulttuuria, sillä vaikenemisen kulttuurin esitetään sallivan poikkeavan yksilön seksuaalisen häirinnän toteuttamisen: *”Viikon aikana on alettu puhua ’Kallion lukion julkisesta salaisuudesta’. Siitä, että häirintä ja painostavat opetusmetodit olivat julkinen tieto, josta tiesivät Kallion lukiossa ’kaikki’.”* (U7)

Seksuaalinen häirintä esitetään pääasiassa tapahtuneen teatteriharjoituksissa, joissa opettaja teetti oppilaillaan ”raiskausharjoituksia” ja muita seksuaalissävytteisiä kohtauksia, tai ei puuttunut sellaisiin fyysisiin tai seksuaalisiin harjoitteisiin, joissa oppilas oli silminnähdessä ahdistunut (U4, U57, U7, U1, U40, U2). Lisäksi kuvataan, kuinka opettaja osallistui itse fyysisiin harjoitteisiin, esimerkiksi seuraavassa opiskelijoiden sitaatissa: *”Hän saattoi lähestyä, ottaa kiinni, pitää kiinni liian pitkään ja jähdata opiskelijoita, vaikka nämä olivat silminnähdessä ahdistuneita.”* (U7, U4) Utinen, jossa on haastateltu muita teatteritaiteen opettajia, korostaa harjoitusten perusteettomuutta ja erityisesti lukioikäisillä toteutettuna myös niiden poikkeuksellisuutta (U40). Yhdessä uutisessa tuodaan ilmi, että opettaja oli tehnyt väitöskirjan, jossa *”tarkastellaan kokonaisvaltaisesti ruumiillisten näyttölemisen harjoittelutapojen ominaislaatuja ja etiikkaa sekä niiden käyttöä jatkumossa, joka ulottuu nuorten teatteriopetuksesta ammattinäyttelijöiden harjoitteluun”* (U2).

Opettajan poikkeuksellinen luonne tuodaan ilmi muutamassa uutisessa. Yhden uutisen mukaan opettaja sai tunneilla raivokohtauksia ja hän pakotti oppilaat punnertamaan, kunnes he itkivät (U7). Toisessa uutisessa opettajaa kuvataan omalaatuiseksi: *”Miehen mukaan opettaja oli hyvin omalaatuinen luonne, joka piti fyysisestä ja voimallisesti heittäytyvästä teatterityypistä. Näin hän perustelu, että harjoituksissa oltiin fyysisiä ja esimerkiksi kosketeltiin usein toisia.”* (U1) Entisen oppilaan, laulaja Maija Vilkkumaan Twiittauksen sitaatilla otetaan myös esille opettajan luonne: *”Lukiolainen kokee olevansa vääränlainen, vaikka todellisuudessa ’pedagogi’ on kusipää”* (U2).

Kallion lukion opettaja kuvataan poikkeuksellisena yksilönä ja hänen fyysiset opetusmethodinsa ”raiskausharjoituksineen” tuomitaan kautta linjan. Miesopettaja liitettiin henkilöhaahmona Jouko Turkaan, maineeltaan samankaltaiseen ”teatteritaiteen guruun” ja hänen opetusmethodinsa turkkalaiseen perinteeseen (U2, U7). Yksi raikausmyyteistä on tekijän kuvaus poikkeavana yksilönä ja aiemmissa tutkimuksissa onkin havaittu, kuinka seksuaalirikosten tekijä kuvataan usein ”normaalista poikkeavana” henkilönä etäännyttäen teon normaalista toiminnasta (Meija ym. 2015, 13). Tässä aineistossa raikausmyytti luodaan poikkeavan yksilön kehyksellä jätään ainoaksi raikausmyyttiksi.

6.2 Seksuaalisen häirinnän teon käsittely -uutisryhmä

Uutisryhmän uutisia on kahdeksan (U96, U9, U18, U29, U21, U44, U31, U30). Uutiset käsittelevät jotakin yksittäistä koulumaailman seksuaalisen häirinnän tapahtumaa tai tapahtumaketjua. Uutisista viisi käsittelee jonkin nimeltä mainitsemattoman koulun häirintätapausta. Missään uutisessa ei ole kerrottu koulun nimeä, mutta neljässä sen maantieteellinen sijainti on paikannettu: koulut ovat helsinkiläinen peruskoulu (U6), uusimaalaislukio (U31), Helsingin ruotsinkielinen koulu (U18) ja vantaalainen koulu (U29). Yhdessä uutisessa ei tule ilmi koulun sijaintia vaan mainitaan vain, että tapaukseen liittyvä oikeudenkäynti on käyty Pohjois-Karjalan kärjäoikeudessa (U30). Kolme uutista käsittelee tapauksia poliisitutkinnan tai oikeudenkäynnin näkökulmasta (U29, U30, U18) ja kaksi uutista asianosaisten kertomusten näkökulmasta (U31, U6). Uutisista kolme ovat kokoomia uhrien toimituksille lähettämistä kertomuksista, edustaen kukin eri lehtien toimituksia (U21, U9, U44).

Uutiset kehystävät seksuaalisen häirinnän ongelmaksi, joka määritetään tapahtumien kuvailun ja toisaalta myös häirinnän uhrilleen aiheuttamien seurausten kautta, joista kertovat niin uhrin itse omien kokemustensa pohjalta kuin asiantuntijatkin (luku 6.2.1 ja 6.2.2.). Seksuaalinen häirintä liitetään myös tämän uutisryhmän uutisissa vaikenemisen kulttuuriin (luku 6.2.3). Siinä missä vaikenemisen kulttuurin kehyksissä vastuu vieritetään uhrille, valta-asemaa hyväkseen käyttävän häirinnän tekijän kehyksissä vastuulliseksi toimijaksi nostetaan itse tekijä (luku 6.2.4.). Lukijoiden kertomuksissa tuli myös ilmi valitseva ”pojat on vain poikia” -asenne, jonka yhteydessä vastuuseen nousivat koulun opettajat (luku 6.2.5.).

6.2.1 Keskiössä tapahtumien kuvaukset

Uutiset keskittyvät vahvasti seksuaalisen häirinnän tapahtumien kuvailuun, jolloin kehystämisen näkökulmasta keskiössä on ongelman määrittäminen (Entman 1993, 52–53). Tapahtumien kuvailu aloitetaan tavallisesti jo otsikossa, jolloin jokin yksittäinen tapahtuma nostetaan herättämään lukijan mielenkiinto, kuten esimerkiksi: *”Liikunnanopettaja ui yläasteikäisten tyttöjen perässä uimalasit päässä Helsingissä – Oletko kokenut tai nähnyt seksuaalista ahdistelua koulussa?”* (U6), *”Mentäiskö tuonne sivummalle’ – tällaista seksuaalista häirintää nuoret kokevat”* (U44), *”Opettaja nuoli kaulaa, kouri oppilasta haaroista ja katsoi pornoa tunnilla – HS:n ahdistelukyselyyn tuli yli 450 vastausta ja ne ovat karua luettavaa”* (U9), *”Ex-opiskelijat: Lukion opettaja toimi sopimattomasti abiristeilyllä – myöntää vastaanottaneensa sylitansseja”* (U31).

Tapausten yksityiskohtien esilletuonti on riippuvainen haastatellusta toimijasta ja tekojen yksityiskohdat korostuvatkin silloin, kun tapauksesta kertoo itse uhri. Vaikka yksityiskohtainen kuvailu jäisikin vähäiseksi, kaikki uutiset määrittävät kuitenkin pääpiirteittäin sen mitä on tapahtunut, missä on tapahtunut, kuka on tekijä ja kuka on uhri. Poikkeuksena tästä on lyhyt uutinen, jossa tapaus tuodaan esille vain juridisin termein: uutisessa kerrotaan, että helsinkiläisen ruotsinkielisen koulun miesopettajaa epäillään yhdeksästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja yhdestä seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja

että rikoksen esitutkinta on yhä kesken. Haastateltu tutkinnanjohtaja ei halua tuoda esille, olivatko uhrin oppilaita (U18).

Tekijänä tai syytettynä on lähes kaikissa esille tuoduissa seksuaalisen häirinnän tapauksissa miespuolinen opettaja ja paikkana koulu. Häirintä koulussa kuvataan useimmiten fyysisenä lähentelynä, kuten rintojen kosketteluna ja tuijottamisena, syliin pakottamisena, nurkkaan ahdistamisena, kysymättä halaamisena, oppitunnilla pornon katseluna sekä suihkussa käynnin tirkistelynä. (U6, U9). Lisäksi häirintä koulussa tuodaan esille sanallisena häirintänä, kuten ulkonäön tai vartaloiden kehittymisen kommentointina, rakkaudentunnustuksina tai yleisesti sopimattomina kommentteina ja seksuaalissävyytteenä kielenkäyttönä (U31, U9). Eräs uhri tuo esille, kuinka nuorena opettajan sanallinen häirintä voi olla hankalaa tulkita häirinnäksi:

”Rintojen tuijottamista, härskien vitsien kertomista, utelua seurustelusta, seksuaalista vihjailua. En silloin kertonut kenellekään, en täysin myöskään uskonut, että luin tilannetta oikein. Eihän nyt minua voisi lähennellä aikuinen mies saati, että koulun kuraattori ahdistelisi ketään.”
(U9)

Kolmessa uutisessa esiin tuodut tapaukset kuvaavat opettajan seksuaalisen häirinnän ulottumisen myös koulualueen ulkopuolelle (U31, U6, U9). Yhdessä uutisessa opettajan kerrotaan puolustaneen sanomalla, että koko juttu oli vitsi ja abiristeily ei ole kouluaikaa. Puolustautumisyritys kuitenkin tyrmätään asiantuntijan sitaatilla: *”Opettajan hattua ei voi ottaa pois kun työaika loppuu”* (U31). Myös toisessa uutisessa, eräessä lukijan kertomuksessa tapahtumapaikkana on abiristeily ja syytettynä poikkeuksellisesti naispuolinen opettaja, jota kuvataan seuraavasti:

”Tyttöjen liikunnanope tuli abiristeilylle valvojaksi ja vonkasi varmaan jokaiselta abipojalta illan aikana. Normaalisti hyväkäyttösinen nainen kävi oikein ahnaasti käsiksi tanssilattialla ja kouri jalkovälistä. Hän seurasi vielä käytävällä hytin ovelle asti, muttemme päästäneet sisälle enää hyttiin.” (U9)

Kolmas uutinen, jossa häirintä sijoittuu koulun ulkopuolelle, on otsikoitu **”Törkeä viesti 14-vuotiaalle jouluaattona – opettaja tuomittiin kolmen entisen tyttöoppilaansa hyväksikäytöstä.”** ja jutussa kerrotaan opettajan lähettäneen entisille alakouluaikaisille oppilailleen sukupuolisiveellisyyttä loukkaavia tekstiviestejä, joissa hänen kerrotaan muun muassa ilmoittaneen *”halustaan tunkea kasvonsa näiden pakaroiden väliin”* (U30). Uutisen otsikossa korostetaan yhden tekstiviestin nimenomaista lähettämistä jouluaattona, jolla korostetaan toisaalta yksinäinen mies -retoriikkaa, mutta toisaalta myös perhejuhlan idyllin rikkomista.

Uhrien kertomuksissa seksuaalinen häirintä määritetään teon, mutta myös toisaalta sen aiheuttaman tunteen kautta. Tunteet kuvataan pääasiassa negatiivisiksi ja yleisempänä nousee ahdistuksen

tunne, kuten seuraavassa kertomuksessa: ”*Ala-asteen miespuolinen opettaja halaili ja silitteli tyttöjä. Se tuntui ahdistavalta. Erityisesti tätä tapahtui teknisen työn tunneilla, jossa meitä tyttöjä oli vain muutamia. Opettaja yleensä silitti selkää ja tuli lähelle, kun tarkisti työn etenemistä.*” (U9). Toisaalta eräs uhri kuvaa, kuinka seksuaalinen häirintä voidaan hetkessä tulkita myös positiivisena huomionosoituksena: ”*Jälkikäteen pahimmalta tuntuu viattomuuden hyväksikäyttäminen. Teinitytön olon sai tuntemaan itsensä arvokkaaksi sillä, että joku huomasi’, nainen kertoo.*” (U9) Uhri voi kokea häirinnän ambivalentisti, kuten yhtäaikaisen häpeän, syyllisyyden ja mielihyvän tunteina, joista mikään ei välttämättä tunnu ”oikealta” tai oikeutetulta (Aaltonen 2006, 41).

Tapahtumat kytetään sukupuolittuneeseen häirintään ja usein tuodaan ilmi, että syytetty on mies ja uhri on tyttö. Muutamassa uhrien kertomuksissa tekijänä on poikkeuksellisesti nainen ja uhrina poika, vaikkakin uutinen kokonaisuudessaan kehystääkin seksuaalisen häirinnän miesopettaja – tyttöoppilas -asetelman ympärille. Helsingin Sanomille lähetetyssä uhrien kertomusten koosteutisessa tuodaan ilmi, että kertomuksia omista kokemuksistaan tuli naisilta ja miehiltä, mutta suurimmaksi osaksi naisilta (U9). Ylen uutiseen on koottu nuorten kertomuksia seksuaalisesta ahdistelusta. Koulumaailmaan niistä sijoittuu kaksi kertomusta, joissa molemmissa uhrina on poika ja tekijänä vastakkainen sukupuoli, toisessa opettaja ja toisessa ikätoveri. Kertomukset on väliotsikoitu ”**Koulun naisope puristeli tunnin jälkeen**” ja kertomuksissa 16-vuotias poika kuvailee, kuinka naisopettaja oli puristellut hänen käsivarsiaan keuhun ”komeita lihaksia” ja 17-vuotias poika kertoo, kuinka hänen tyttöpuolinen kaverinsa lyö häntä aina ”pepulle” ohi kävellessään eikä lopeta, vaikka poika on kertonut, ettei pidä siitä (U44).

Edellä mainitun kertomuksen lisäksi kahdessa uhrin kertomuksessa oli tekijänä toinen oppilas. Toisessa kertomuksessa uhri kuvailee parin kymmenen vuoden takaista muistoaan siitä, kuinka naapuriluokan poika ”*usein odotti jonkun nurkan takana, ja kun kuljin ohi, hän iski kätensä jalkoväliini ja kouraisi oikein kunnolla*” (U21) ja toisessa lukija kertoo olleensa 12-13 -vuotias lapsi, kun ”*samanikäiset ja ehkä hieman vanhemmat pojat tarttuivat yhtäkkiä kiinni rinnoista ja takapuolesta*” ja lisäksi hän kertoo ”*sain kuulla myös jatkuvaa arvostelua vartalostani, jota naureskellen kommentoitiin*” (U9).

Niin nais- tai tyttöpuoleisen tekijän seksuaalinen häirintä, poikaoppilaaseen kohdistuva seksuaalisen häirintä kuin toisen oppilaan seksuaalinen häirintä jäävät miespuoleisen opettajan tyttöön kohdistuvan seksuaalisen häirinnän kuvailun varjoon. Tästä näkökulmasta uutiset eivät kuvaa ilmiötä juuri sellaisena, kuin se vuoden 2017 kouluterveyskyselyn valossa näyttäytyy. Kouluasteesta riippuen 6–8 prosenttia vastaajista raportoi, että tekijänä on ollut ystävä tai muu tuttu lapsi tai nuori. Vain alle prosentissa tapauksista tekijänä oli ollut opettaja tai muu oppilaitoksen aikuinen. (Laitinen ym. 2020, 7; Opetushallitus 2021.) Ikätasosta riippumatta pojat ja tytöt raportoivat kokeneensa seksuaalista ahdistelua koulussa suurin piirtein yhtä paljon. Tyttöjen kokema seksuaalinen häirintä on kuitenkin muualla, kuin koulumaailmassa, huomattavasti poikia yleisempää. (Ikonen & Halme 2018.) Myös Laitisen ja muiden (2020, 7) mukaan koulussa tapahtuvaa seksuaalista häirintää kohdistuu yhtä lailla poikiin ja tyttöihin.

Tekijänä on korostetusti auktoriteettiasemassa oleva opettaja, joka käyttää valta-asemaansa väärin suhteessa alaikäiseen lapseen. Seksuaalista häirintää tapahtuu kouluissa myös lasten välisissä suhteissa ja tämän ilmiön näkyvyys on tämän uutisryhmän uutisissa hyvin vähäistä. Uutiset pyrkivät mahdollisimman korkeisiin lukijamääriin ja seksuaalirikosten uutisointi houkuttelee lukijoita (Garcia 2012, 12), jolloin medioille on houkuttelevampaa nostaa keskiöön syytetty aikuinen. Kun tekijänä on toinen lapsi tai nuori, liitetään häirintä usein vähätellen ”rakkaudesta se hevonenkin potkii” -retoriikkaan (Aaltonen 2012, 85) eikä tekoa koeta yhtä suurena moraalirikoksena kuin valta-asemassa olevan aikuisen tekemänä, jolloin se ei välttämättä houkuttele lukijoita yhtä paljon.

Tekojen kuvailujen yhteyksissä tehdään useissa uutisissa moraalisia päätelmiä ja teot tuomitaan yksiselitteisesti korostamalla sitä, kuinka oppilas on alisteisessa asemassa auktoriteettiasemassa olevaan opettajaan (U9, U31, U30), kuten esimerkiksi eräs toimittaja toteaa: *”Opettajan ja opiskelijan suhde on pidettävä ammatillisena, eikä esimerkiksi intiimi kanssakäyminen käy, sillä opettaja on valta-asemassa suhteessa opiskelijaan.”* (U31) Samaisessa uutisessa opetusalan eettisen neuvottelukunnan puheenjohtajan sitaatilla tuodaan ilmi, kuinka opettajan velvoitteet eivät salli häirintää: *””Opettajan ammattietikaan kuuluu se, että opettajan ja opiskelijan välinen suhde ei seksualisoidu.””* (U31)

Yhdessä uutisessa toimittaja tekee myös oman, hieman kömpelön moraalisen päätelmän siitä, mikä on vakavin seksuaalisen häirinnän muoto, tukeutumatta kuitenkaan mihinkään todistukseen väitteestään tai konstruomatta konsensusta väitteensä ja uutisen muun toimijan välille:

” – rehtori tirkisteli suihkussa käyviä kakkosluokkalaista oppilaita, opettajat taputtelivat takapuolelle ja tuijottivat tyttöjen rintoja silmiin katsomisen sijaan. Opettajat katsoivat pornoa tunnilla, halasivat syyttä ja kysymättä tai istuttivat lapsia sylissä. Samanikäiset lapset kourivat ja puristelivat rintoja välitunneilla kiusaamistarkoituksessa. Vakavimmissa tapauksissa opettaja oli houkutellettu oppilaan kotiinsa tai kinunut seksiä risteilyllä ja baarissa lukioikäisiltä pojilta.” (U9)

Seksuaalinen häirintä on vakavimmillaan silloin, kun se saa seksuaalisen väkivallan tai rikoksen tunnusmerkkejä (Laitinen ym., 6). Seksuaalisen häirinnän vakavuutta voidaan myös arvioida sen suhteen, millaisia vaikutuksia sillä on uhriinsa ja tutkimuksissa onkin havaittu, että häirinnällä on usein kokonaisvaltaisia vaikutuksia uhrin psyykkiseen, fyysiseen sekä sosiaaliseen hyvinvointiin sekä häiriökäyttäytymiseen (esim. Satyanarayana, Chandra, Vaddiparti 2015; Gilbert, Widow, Browne, Fergusson, Webb & Janson 2009; Timmerman 2004b; Bryant 1993; Kaltiala-Heino, Frödj & Marttunen 2016). Uutisissa tuodaan myös esille, millaisia vaikutuksia häirinnällä on ollut uhriinsa, korostaen teon moraalista tuomittavuutta.

6.2.2 Seksuaalinen häirintä traagisena kokemuksena

Uutisista viisi kuvailee, millaisia vaikutuksia seksuaalisella häirinnällä voi olla uhrin hyvinvointiin, sosiaaliseen elämään, miten häirintä voi konkreettisella tasolla vaikuttaa uhrin koulunkäyntiin tai kuinka se voi määrittää kokonaisvaltaisesti uhrin loppuelämää (U6, U9, U21, U30, U31). Tutkimuksissa on havaittu, että seksuaalisesta häirinnästä voi seurata uhrille fyysisiä ja sosiaalisia ongelmia, psyykkisiä oireita kuten masennusta ja hermostuneisuutta, alkoholin ja päihteiden käyttöä sekä häiriökäyttäytymistä (Satyanarayana, Chandra & Vaddiparti 2015; Gilbert, Widow, Browne, Fergusson, Webb & Janson 2009; Timmerman 2004b; Bryant 1993.).

Vaikutukset uhrin psyykkiseen hyvinvointiin tuodaan korostetusti esille kolmessa uutisessa, joista kaksi on uhrien kertomuksia koonneita uutisia ja yksi oikeudenkäyntiä käsittelevä uutinen (U9, U21, U30). Eräs uhri kuvailee, kuinka nuorella iällä koettua seksuaalista häirintää oli vaikea käsitellä: *”Siinä iässä koko seksuaalisuus oli vielä niin epämääräinen asia ja kourimisen aiheuttamaa shokkia oli hankala ymmärtää ja käsitellä. Sitä tunti itsensä häväistyksi, vaikei edes tuntenut koko sanaa.”* (U21) Toisessa uutisessa, joka niin ikään rakentuu uhrien kokemuksista, moraaliset päätelmät rakennetaan vahvasti elämää määrittävien seurausten ympärille ja uutinen alkaa:

”Kesti yli 10 vuotta ennen kuin hän kertoi tapahtuneesta kenellekään. Syyllisyys ja häpeä yläkoulussa tapahtuneesta seksuaalisesta ahdistelusta painoivat niin paljon, että nyt yli 40-vuotias nainen sulki kokemuksen täysin mielestään. Vasta raskaaksi tultuaan hän muisti ahdistelun, kertoi asiasta ensimmäistä kertaa lapsensa isälle ja alkoi terapian avulla löytää ongelmilleen syytä siitä, mitä koulussa tapahtui. ’Tapahtuma on ollut päällimmäisenä ja määrittelemässä elämää ihan koko ajan, vieläkin’, hän kertoo. Opettajan rakkaudentunnuksesta alkaneesta ahdistelusta ei ole seurannut mitään hyvää naisen elämässä. Hän uskoo, että asia on hänen mielessään koko loppuelämän. ’Viihtyisin varmaan itsessäni ja ammatissanikin paremmin ilman tätä kokemusta’.” (U9)

Tämän ja myös muiden kertomusten kohdalla kuvataan sekä uhrien että asiantuntijoiden äänillä, kuinka seksuaalinen häirintä on aiheuttanut uhrilleen häpeää, nöyryytyksen tunnetta, tunnetta omasta ja oman seksuaalisuuden arvottomuudesta, ahdistusta, syyllisyyden tunnetta, pelkotiloja ja itsemurha-ajatuksia. Syyllisyyttä on podettu myös siitä, että asiasta ei ole uskallettu kertoa, jolloin seksuaalinen häirintä kytetään jälleen hiljaisuuden kulttuuriin: *”HS:lle puhunut nainen on kokenut samaa syyllisyyttä hiljaisuudesta yli 30 vuotta. Hän on miettinyt, olisiko kertominen pelastanut mahdolliset uudet uhrin. Opettaja kun on edelleen virassa.”*(U9)

Oikeudenkäyntiä käsittelevässä uutisessa tuodaan ilmi, kuinka sanallinen seksuaalinen häirintä aiheutti uhreilleen kärsimystä, pelkoa ja ahdistusta, mikä oli omiaan lisäämään tekojen moitittavuutta

sen rinnalla, että tekijänä oli kasvatuksellisessa tehtävässä ollut opettaja, jota pidettiin ”*mukavana opettajana, johon lapset luottivat*”. (U30) Syytetyn kuvaus ei vastaa raiskausmyyteissä luotua kuvaa tekijän poikkeuksellisuudesta (Segal 2006, 212) ja kuvauksella ”mukavasta opettajasta” korostetaan teon järkyttävyyttä.

Seksuaalinen häirintä liitetään fyysisen hyvinvoinnin uhan lisäksi myös uhrin sosiaalisen elämän ongelmiin, kuten luottamuksellisten suhteiden luomisen vaikeuteen, sekä konkreettisiin vaikutuksiin kouluelämässä (U6, U9, U31). Kerrotaan, kuinka oppilaat ovat opettajan ahdistavan käytöksen vuoksi joutuneet jäämään pois uintitunneilta, kuinka opettajaa tai ammattisuunnitelmaa on jouduttu vaihtamaan ja kuinka kouluunmeno on alkanut pelottaa. Yhdessä uutisessa ei tuoda ilmi varsinaisia vaikutuksia uhrin hyvinvointiin, vaan asiantuntijaan epäsuorasti viittaamalla todetaan: ”*Kotron mukaan suhde voi vaarantaa puolueettoman kohtelun ja arvioinnin ja sillä voi olla vaikutusta opiskelijan sosiaaliseen elämään.*” (U31)

Seksuaalisen häirinnän ongelmallisuus määritetään tekojen kuvailun sekä tekojen aiheuttamien traagisten seurausten kautta. Seuraukset kuvataan suurimmaksi osin uhrien kertomuksiin nojaten, vaikkakin uutisiin on haastateltu myös asiantuntijoita. Asiantuntijoiden lausuntoja käytetään faktuaalistamisstrategiana, jolla traagisia seurauksia vahvistetaan ja niiden luotettavuutta lujitetaan (Valtonen 1998, 111; Jokinen 1999, 138).

6.2.3 Vaikenemisen kulttuuri uhrien kertomuksissa

Seksuaalisen häirinnän syyt kytkeytyvät vaikenemisen kulttuurin kehyksiin uhrien kertomuksia koonneissa uutisissa (U21, U9, U44). Uutisissa esitetään, kuinka uhrin häpeän ja syyllisyyden tunne estää seksuaalisesta häirinnästä kertomisen ulkopuolisille. Häpeän ja syyllisyyden tunteita kuvaillaan pääasiassa lukijoiden kertomuksissa, kuten esimerkiksi seuraavassa sitaatissa, jossa esille tuodaan myös häirinnän sanaston puuttuminen: ”*Minun oli mahdotonta puhua kenellekään jostain niin häpeällisestä. En osannut nimetä sitä, mitä tapahtui seksuaaliseksi ahdisteluksi.*” (U9) Toisessa uutisessa myös toimittaja itse nostaa häpeän esille kontekstista päättellen nojautuen nuorten toimitukselle lähettämiin kertomuksiin: ”*Fyysisestä häirinnästä ei uskalleta välttämättä kertoa edes kavereille, aikuisista puhumattakaan. Esteenä on häirinnän aiheuttama häpeä sekä pelko siitä, että uhrin ajatellaan olevan osallinen tapahtumiin.*” (U44) Uhrien vaikeneminen liitetään osaksi koko yhteiskunnan kulttuuria, jossa häirinnästä ei puhuttu. Sen seurauksena ei ymmärretty, että asiasta voisi kertoa aikuiselle tai sanastoa kertomiseen ei yksinkertaisesti ollut. Häirinnästä ei välttämättä myöskään uskallettu kertoa tai asiattomia kommentteja tai fyysisistä ahdistelua ei ymmärretty seksuaaliseksi häirinnäksi.

Uutisryhmän vaikenemisen kulttuurin kehyksissä vastuu vieritetään vahvasti uhrille. Kehykset implikoivat, että mikäli uhrin puhuisivat seksuaalisesta häirinnästä avoimemmin, ei seksuaalista häirintää välttämättä tapahtuisi tai niin kuin yhden uhrin haastatteluun viitataan: ”*Hän miettii, olisiko kertominen pelastanut mahdolliset uudet uhrin*” (U9). Ilta-Sanomien uutisessa, jossa on julkaistu lukijoiden

kertomuksia, on oma ”jälkiviisaus”-osionsa jokaisen kertomuksen jälkeen, jossa ”neljä seksuaalista häirintää kokenutta naista kertoo jälkiviisauden hetkistään”. Jälkiviisaudet on kerätty siis uhreilta, eikä tekijältä. Kouluun sijoittuvan kertomuksen lähettänyt nainen kertoo jälkiviisaudekseen: ”Jälkeenpäin ajateltuna asiasta olisi tullut kertoa opettajille jo ensimmäisellä kerralla. – Hän olisi voinut rohkaista meitä puhumisen kulttuuriin. Nyt koen, että seksuaalisesta häirinnästä ei kuulu vaieta, eikä se missään nimessä ole mikään ”pojat on poikia”-asia, vaikka kyseessä olisi alakouluikäinen henkilö.” (U21) Vaikka uhri tuo ilmi, kuinka kertominen olisi voinut johtaa opettajan hiljaisuuden kulttuuria rikkoviin toimenpiteisiin, kuvaa hän ensisijaisen vastuun olevan hänellä itsellään, uhrilla, eikä esimerkiksi opettajan seksuaalista häirintää tunnistavissa tai ennaltaehkäisevissä toimenpiteissä.

6.2.4 Häirintä valta-aseman väärinkäyttönä

Vaikka vastuuseen nostetaan osassa uutisia uhri, ei syytetyn vastuutakaan sivuuteta. Seksuaalinen häirintä kehystetään myös valta-asemassa olevaan ja sitä asemaa hyväksikäyttävään yksilöön paikantuvaksi toiminnaksi. Kolme uutista käsittelee häirintää rikosoikeudellisesta näkökulmasta ja uutisten keskiössä on tapauksen esitutkinta tai oikeudenkäynti (U18, U29, U30), jolloin syytetty yksittäisenä toimijana on nostettu yksiselitteiseen rikosoikeudelliseen vastuuseen teostaan. Tosin yksi näistä uutisista esittää, kuinka käräjäoikeus totesi epäillyn seksuaalisen häirinnän olleen pelkkä koulusta kotiin lastaan hake-
neen vanhemman väärinkäsitys: vanhempi oli ”tulkinnut väärin” luullessaan, että mies oli ollut ”tyydyttämässä itseään” koulun pihalla, kun syytetty oli kuitenkin vain ”virtsanut autonsa viereen” (U29). Toisessa oikeudenkäyntiä käsittelevässä uutisessa seksuaalinen häirintä on kehystetty poikkeukselliseen yksilöön paikantuvaksi, kun syytetyn opettajan kerrotaan ”hakeneen apua alkoholi- ja muihin ongelmiinsa” (U30), mutta uutinen jää kuitenkin ainoaksi laatuaan tämän uutisryhmän uutisista.

Syytetyn opettajan vastuu otetaan esille asiantuntijoiden haastatteluissa ja joissain uhrien kertomuksissa (U31, U9). Asiantuntijat korostavat, että opettaja on auktoriteettiasemassa lapseen nähden ja seksuaalisessa häirinnässä on kyse tämän valta-aseman väärinkäytöstä. Uhrien kertomuksista nousee esille, kuinka opettajan vastuu on ymmärretty vasta paljon myöhemmin, kuten esimerkiksi: ”Minulla ei ollut siinä tilanteessa omaa tahtoa. Opettajalla oli valta-asema ja minä ihailin häntä. Olin naiivi ja lapsi. Pidin itseäni todella syyllisenä kaikkeen. En tajunnut, että hän on se, joka tekee pahaa.” (U9)

Opettajan seksuaalinen häirintä kehystetään vallan ja auktoriteettiaseman väärinkäytöksi, jolloin itse tekijä on vastuussa omasta toiminnastaan. Tutkimuksissa on havaittu, että seksuaalisessa häirinnässä on usein kyse miehen naiseen kohdistamasta vallankäytöstä, jossa nainen heikennetään, eristetään ja alistetaan. Vallankäyttäjänä on useimmiten mies, jolloin häirinnän voidaan nähdä heijastumana yhteiskunnassa vallitsevista asenteista naisia kohtaan. (Wilson & Thompson 2001, 61.) Toisaalta myös esitetään, kuinka häirintään puuttuminen on yhtä lailla muiden koulun aikuisten vastuulla.

6.2.5 ”Pojat on vain poikia” – seksuaalisen häirinnän vähättely

Vastuullisiksi toimijoiksi nostetaan myös koulun muut aikuiset, opettajat tai rehtori (U21, U9, U6), joiden vastuulla on häirintään puuttuminen ja asianmukaisiin toimenpiteisiin ryhtyminen. Muiden koulun aikuisten kohdalla uhrin tai yhdessä tapauksessa uhrien vanhemmat tuovat ilmi, että asia on viety opettajan tietoon tai opettaja on muutoin ollut tietoinen seksuaalisesta häirinnästä, mutta asiaan ei ole reagoitu ollenkaan tai tarpeeksi vakavasti. Toimittaja kuvaa uhrien kertomuksia asiasta seuraavasti:

”Jotkut kertoivat ahdistelusta, mutta asialle ei tehty mitään. Näin kävi erityisesti silloin, kun toiset lapset kiusasivat ahdistelemalla. Kaikista pahinta oli monen mielestä se, että opettajat eivät aina puuttuneet asiaan, vaikka he näkivät tapahtumat. Ahdistelua selitettiin poikien sukupuolella ja iällä.” (U9)

Yksi näistä uhrista kertoo, kuinka *”opettajat kuittasivat lähentelyt harmittomana, ”koska pojat ovat selvästi vain ihastuneita”” (U9). ”Pojat ovat poikia” ja ”rakkaudesta se hevonenkin potkii” -sanonnat ovat tyypillisiä seksuaalista häirintää neutralisoivia lausahduksia, jolla mahdollisesti jopa tahattomasti vähätellään häirintää, jolloin nuori ei saa tilaa kertoa kokemuksen aiheuttamasta tunteesta (Aaltonen 2012, 85). Nuorten välinen seksuaalinen häirintä saatetaan nähdä ongelmattomana, sillä se liitetään herkästi väistämättömäksi osaksi nuorten seurustelukulttuuria ja häirintä tapana osoittaa kiinnostusta ”seksuaalisella kiusaamisella”. Pojan toteuttama seksuaalinen häirintä tulkitaan siis välittämisenä ja huomi-onosoituksena, joka kohdistuu kivannäköisiin ja mukaviin tyttöihin. (Aaltonen 2006, 36.)*

6.3 Seksuaalisen häirinnän teon yleisyys -uutisryhmä

Uutisryhmä kattaa yhdeksän uutista (U5, U20, U32, U33, U35, U41, U42, U63, U5). Uutiset käsittelevät seksuaalisen häirinnän yleisyyttä tutkimusten tai tilastojen valossa ja niissä viitataan tuoreimpaan THL:n kouluterveyskyselyyn (U5, U20, U32, U41, U42), Oulun yliopiston tutkimukseen, jossa selvitettiin alakouluikäisten välillä tapahtuvaa seksuaalista häirintää (U63, U65) tai muihin asiantuntijoiden lausuntoihin (U33, U35).

Uutisten kehukset keskittyvät määrittämään ongelmaa tilastojen haastateltavien asiantuntijoiden lausuntojen kautta. Seksuaalinen häirintä liitetään osaksi lasten ja nuorten välisiä suhteita (luku 6.3.1) sekä poikien ja tyttöjen välisiä suhteita (luku 6.3.2.), joista viimeisessä lasten ja nuorten välillä tapahtuva häirintä kehystetään heijastumaksi hegemonisen maskuliinisuuden kulttuurista. Ratkaisuehdotusten tarjoaminen jää uutisissa melko niukaksi, mutta osassa uutisia nousee esille seksuaalikasvatuksen merkitys häirinnän kitkemisessä ja vastuunkantajiksi esitetään niin koulun kuin kodinkin kasvattajat (luku 6.3.3.). Uutisissa uhreista puhutaan lähinnä ongelman määrittämisen keinona: häirinnän aiheuttamia negatiivisia vaikutuksia uhrille tuodaan esille, mutta näistä eivät kerro itse uhrin, vaan asiantuntijat tai tutkijat.

6.3.1 Seksuaalinen häirintä lasten ja nuorten vertaissuhteissa

Seksuaalinen häirintä esitetään tilastojen valossa yleisenä ilmiönä, jota tapahtuu pääasiassa lasten ja nuorten välisissä vertaissuhteissa. Jo ingresseissä kuvataan esimerkiksi, kuinka koululaisten kokema seksuaalinen häirintä on *”tavallista”* (U42) ja kuinka *”uhreja voi olla jopa satoja”* (U41). Esimerkiksi haastatellun sukupuolentutkimuksen yliopistonlehtorin sitaatissa ilmiötä kuvataan: *”Se on hämmäntävän tavanomaista. On hirveän iso ongelma, että esimerkiksi kouluissa tapahtuu tällaista. ---.”* (U35) Kouluterveyskyselyjä raportoivat uutiset eivät esitä kannanottoja seksuaalisen häirinnän syistä tai seurauksista ja niiden pääasiallinen fokus on tulosten esittämisessä sekä tuloksia tukevien tutkijoiden haastattelussa, joilla luodaan yleinen konsensus ongelman olemassaolosta (Jokinen 1999, 138).

Oulun yliopiston tutkimusta käsittelevissä uutisissa (U65, U33) seksuaalinen häirintä liitetään lasten ja nuorten väliin kaverisuhteisiin, eikä häirintää esitetä niinkään sukupuolittuneena ongelmana vaan pikemminkin väistämättömänä osana suhteita. Sen ongelmallisuus kuitenkin tunnustetaan tuomalla esille häirinnän negatiivisia vaikutuksia. Tutkijat kuvaavat häirintää tutkimuksessa tehtyjen lasten haastatteluiden pohjalta: nimittelyä, kopelointia, rajojen ylittämistä, raiskaamispuhetta, huorittelua, homottelua. Lisäksi tutkija kertoo lasten kertomuksissa tulleen ilmi, kuinka lapsia harmitti aikuisten tapa seksuaalisoida lasten väliset kaverisuhteet. Tutkijat tuovat ilmi myös lasten ja nuorten välisen häirinnän hankalan tunnistamisen: *”Huukin mukaan alakoululaisten välisestä seksuaalisesta häirinnästä tekee salakavalaa se, että häirintä verhoutuu usein yhdessä tekemiseen ja kaveruuteen. Pakotetaan, painostetaan ja veloitetaan tulkitsemaan hankalalta ja pahalta tuntuva asia huumoriksi”; Huuki sanoi.”* (U65) Tutkijoiden lisäksi uutiseen on haastateltu Poikien talon seksuaaliväkivaltatyön vastaavaa ohjaa, jonka haastattelussa keskustelu tuodaan takaisin seksuaalisen häirinnän sukupuolittuneeseen luonteeseen (luku 6.3.2).

Vertaissuhteiden kehyksestä poikkeuksena on uutinen, jossa jo otsikossa tuodaan esille kouluhenkilökunnan tekemän seksuaalisen häirinnän olemassaolo (U41). Haastateltavan tasa-arvovaltuutetun tiedottajan sitaatissa tuodaan esille aikuisen tekemän häirinnän vakavuus suhteessa vertaisten väliseen häirintään: *”Sen takia haluttiin tutkia, keitä nämä tekijät ovat. Onko kyse opettajasta tai koulun henkilökunnan jäsenestä, jolla on valta-asema suhteessa lapseen. Tämä on tietysti vakavampaa, jos on kyse henkilöstä, joka käyttää valta-asemaansa väärin.”* Haastateltava viittaa tutkimustulokseen siitä, että pojat kokevat tyttöjä enemmän kouluhenkilökunnan taholta tulevaa häirintää huomauttaen, kuinka *”tuloksissa on mahdollisesti joitain pilailuvastauksia”*. Maininta antaa tilaa tutkimustuloksen kyseenalaistamiselle ja vähättelylle kaiuttaen problemaattista ”pojat on poikia” -puhetta.

Uutiset siis kehystävät seksuaalisen häirinnän pääasiassa osaksi lasten ja nuorten välisiä suhteita, jossa sekä uhri että tekijä ovat useimmiten vertaisia keskenään. Tämä eroaa tunnetut koulukohtaiset tapaukset ja seksuaalisen häirinnän teon käsittely -uutisryhmistä, joissa häirintä kehystetään voimakkaasti auktoriteettiasemassa olevan opettajan ja oppilaan välillä tapahtuvaksi.

6.3.2 Seksuaalinen häirintä poikien ja tyttöjen välisissä suhteissa

Seksuaalinen häirintä esitetään kouluterveyskyselyn tuloksiin nojaten myös sukupuolittuneena ongelmana, joka kohdistuu pääasiassa tyttöihin. Sukupuolittuneisuus nostetaan esille esimerkiksi seuraavassa otsikossa: *”Yli 300 teiniä ilmoittaa, että heille on tarjottu maksua vastineeksi seksistä – Lähes joka kolmas teinityttö on kokenut seksuaalista häirintää viimeisen vuoden sisällä”* (U42). Kaksi uutista nostaa kuitenkin esille sukupuolten välisen 0–1 prosenttiyksikön eron, josta Yle uutisoi otsikolla *”THL:n kysely: Pojat kokevat seksuaalista häirintää oppilaitoksissa tyttöjä enemmän”* (U20) ja Iltasanomat vastaavasti *”Kysely: Pojat kokevat enemmän kouluhenkilökunnan tekemää seksuaalista häirintää kuin tytöt”* (U41). Tulosten esittäminen klikkijournalismin keinoin näyttää tavoittelevan sensaatiomaista huomiota, kun vallalla olevaa käsitystä häirinnän kohdistumisesta vain tyttöihin ravistellaan. Itse uutisessa haastateltu tutkija toteaaakin eron olleen niin pieni, ettei siitä voi vetää valtakunnallisia johtopäätöksiä tyttöjen ja poikien välillä (U20).

Uutisista kaksi kehystävät seksuaalisen häirinnän osaksi sukupuolten välisiä eroja ja lasten ja nuorten seksuaalinen häirintä esitetään heijastumana hegemonisen maskuliinisuuden kulttuurista ja miesten vallankäytön välineenä (U33, U35). Toiseen uutiseen on haastateltu Amnestyn seksuaalisuuteen perustuvan syrjinnän asiantuntijaa ja toiseen uutiseen Helsingin yliopiston sukupuolentutkimuksen yliopistonlehtoria. Haastateltavat on heidän asemiansa perusteella valikoitunut edustamaan feminististä näkökulmatuloa aiheeseen. Amnestyn asiantuntijan haastatteluun viitataan ja häirintää kuvataan: *”Oksasen mukaan seksuaalinen häirintä kohdistuu korostetusti naisiin ja tyttöihin, mikä heijastelee heidän seksuaalisesti alisteista asemaansa miehiin nähden”* (U33). Yliopistonlehtorin haastattelu kuvaa niin ikään yhteiskunnan sukupuolittuneita rakenteita:

”Penttisen mukaan seksuaalisen häirintä istuu syvällä kulttuurissamme. Taustalla on ajattelurakenne, jossa nainen on objekti ja katseen kohde. ”Ikään kuin nainen olisi olemassa miestä varten. Miehet pystyvät käyttämään hyväkseen sellaista ajattelumaailmaa esimerkiksi julkisissa paikoissa tulemalla liian lähelle tai esittämällä seksistisiä törppöjä vitsejä, Elina Penttinen sanoo.” (U35)

Uutiset esittävät, kuinka yhteiskuntamme kulttuurista puuttuu rajanveto hyväksyttävän ja ei-hyväksyttävän käytöksen välille, kuinka häirintää hyssytellään eikä sitä pidetä vakavana asiana, kuten esimerkiksi seuraavassa sitaatissa haastateltava tuo esille:

”Se on hämmästyttävän tavanomaista. On hirveän iso ongelma, että esimerkiksi kouluissa tapahtuu tällaista. Kun ei sanota, että huorittelu ja koskettelu on seksuaalista häirintää ja siitä tehdään loppu nyt, niin kyllähän se antaa tietyn viestin näille tytöille. Heidän on itse selvittävä

ja opittava strategiat, miten he torjuvat ja toipuvat ja turvaavat itse itsensä”, Elina Penttinen sanoo.” (U35)

Poikapuolisten lasten ja nuorten tekemä seksuaalinen häirintä esitetään väistämättömäksi osaksi poikana olemista. Kytköksiä ei suoraan tehdä hegemonisen maskuliinisuuden tahattomasta vaikutuksesta nuoriin poikiin, mutta samassa uutisessa esitettynä näiden kahden vaikutus on tulkittavissa, kun uutisessa esitetään: *”Härski huutelu voi olla myös oman maskuliinisuuden korostamista muiden poikien silmissä. Häirintää kokevat pojatkin, mutta tyttöjä vähemmän” (U35)*. Edellisessä luvussa (luku 6.3.1.) mainitsemani haastateltu Poikien talon seksuaaliväkivaltatyön vastaavaa ohjaaja esittää pojat tämän maskuliinisen pakotteen uhreina. Haastattelu on väliotsikoitu **”Porukassa tyhmyys tiivistyy”** ja haastateltavan mukaan poikien ryhmäpaine pakottaa pojat seksuaaliseen häirintään, jonka pojat itsekin kokevat ahdistavana:

”Pesosen mukaan pojat usein ajattelevat, että ollakseen hyvä jätkä ryhmässä heidän pitää toimia samalla tavalla kuin muut. Jos toiset ryhmän jäsenet puristelevat takapuolia, niin silloin helposti kuvitellaan, että pitää toimia samalla tavalla, vaikka ei itse haluaisi. ”Nimenomaan pojat meidän tutkimuksessa aika sankoin joukoin sanoivat, että heitä ahdistaa se. Eivät he haluaisi olla niin kovia, Huuki lisäsi.” (U65)

Häirinnän seurauksista nostetaan siis esille, kuinka se voi aiheuttaa myös tekijälle ahdistusta. Haastateltava lisää, kuinka pojat eivät välttämättä ymmärrä herjaavien sanojen merkityksiä: *”Pesosen mukaan ylikerroksilla käyvät pojat eivät välttämättä ymmärrä käyttämisensä sanojen merkitystä, kun he huutelevat raiskauksesta tai huorittelevat.” (U65)* Haastattelu toisintaa Huukin esittelemää (2003, 35) ajatusta siitä, että poikien toimintatapojen taustalla on kulttuurin luomat ja ylläpitämät, yleisesti hyväksytyinä pidetyt käsitykset poikana olemisesta ja joita pojat omaksumat automaattisesti tai joihin sosiaalistetaan aktiivisesti.

Uutiset kehystävät häirinnän osaksi tyttöjen ja poikien välisiä suhteita, joissa yleisimmin tekijänä on poika ja uhrina tyttö. Nuoria poikia ei kuitenkaan kehystetä syyllisiksi, vaan pikemminkin hegemonisen maskuliinisuuden uhreiksi, jossa pojat tahattomasti sosialisoidut vallankäyttäjiksi yrittäessään sopeutua poikaryhmissä vallitseviin kulttuurien normeihin. Huuki (2003, 38–39,50) puhuu kompetenssitodistelusta, jolla tarkoitetaan poikien tapaa todistaa oma kyvykkyytensä tai kelpoisuutensa siokulttuurisessa ympäristössä erilaisten maskuliiniseksi käsitettyjen tekojen, kuten väkivallan, avulla ja jolla pyritään saamaan toverisuosiota ryhmässä. Uutiset liittävät häirinnän väistämättömäksi osaksi poikana olemista ja toisaalta myös osaksi mieheksi kasvamista sosialisoitumalla maskuliiniseksi ajattuihin käytänteisiin (Huuki 2003, 35).

6.3.3 Seksuaalikasvatus ja kasvattajien vastuu

Lasten ja nuorten puutteellinen seksuaalikasvatus esitetään yhdeksi seksuaalisen häirinnän esiintymisen syyksi (U33, U35) ja ratkaisuehdotukset liitetään ennaltaehkäisevän seksuaalikasvatuksen parantamiseen (U63, U65) sekä kasvattajien laajempaan, kokonaisvaltaiseen vastuuseen ennaltaehkäisevissä toimitissa (U65, U5). Uutisissa sivutaan myös kasvattajien vastuuta häirinnän tunnistamisessa sekä siihen puuttumisessa (U42, U41, U65). Seksuaalisen häirinnän kitkemiseksi esitetyt ratkaisuehdotukset tai toimet eivät olleet uutisten keskiössä, vaan ne esitellään uutisen lopussa tai yksittäisin sitaatein ongelman määrittämisen jälkeen. Huomionarvoista on, että kahdessa uutisessa, jossa seksuaalikasvatus määritettiin vahvasti taustalla olevassa ongelmana (U33, U35) ei kuitenkaan tarjota minkäänlaisia konkreettisia toimia sen parantamiseksi, vaan toimet esitellään muissa uutisissa. Nämä uutiset siis keskittyvät ongelman ja sen syiden määrittämiseen, mutta eivät ratkaisuehdotusten tarjoamiseen.

Huono seksuaalikasvatus määritetään häirinnän syyksi tuomalla esille, kuinka haastateltava on *”jo aiemmin ilmaissut huolensa lasten ja nuorten kanssa työskentelevien puutteellisesta koulutuksesta”* sen saralla (U33). Toisessa uutisessa haastateltavan sitaatista ilmenee, kuinka nimenomaisesti tyttöjen seksuaalikasvatus häirinnän nimeämisen ja rajojen asettamisen suhteen on puutteellista: *”Kun ei sanota, että huorittelu ja koskettelu on seksuaalista häirintää ja siitä tehdään loppu nyt, niin kyllähän se antaa tietyn viestin näille tytöille. Heidän on itse selvittävä ja opittava strategiat, miten he torjuvat, toipuvat ja turvaavat itse itsensä, Elina Penttinen sanoo.”* (U35) Toimittaja itse on tosin tulkinnut tämän viestin välittömänä häirintään puuttumisena, eikä ennaltaehkäisynä väliotsikoidessaan haastattelun *”Jos häirintään ei puututa, pepun puristelusta pitää selvittää yksin”* (U35).

Oulun yliopiston tutkijoiden haastattelussa esitetään konkreettisia varhaisen seksuaalikasvatuksen toimia:

”Asiantuntijoiden mukaan vanhempien pitäisi olla mahdollisimman paljon läsnä lasten arjessa ja seksuaalikasvatus pitäisi aloittaa aiemmin. Jo päiväkotikäisille pitäisi opettaa kehon osien nimiä ja rajat, mihin saa koskettaa ja mihin ei ilman lupaa. Jos asiat tuntuvat vaikeilta, niin aikuiset voivat hankkia itselleen asiaan liittyvää koulutusta.” (U65)

Tämä uutinen jää uutisryhmän ainoaksi konkreettisia ratkaisutoimia ehdottavaksi uutiseksi. Samaisia tutkijoita haastattelevassa toisessa uutisessa puutteellinen seksuaalikasvatus kehystetään myös poliittiseksi ongelmaksi:

”Tutkijat toivovat päättäjien huomioivan jatkossa ilmiön ja lisäävän kasvatuksen resursseja sen kitkemiseksi. Koulussa, kotona ja vapaa-ajan toiminnassa annettavalla suhdekasvatuksella on merkittävä tehtävä myöhemmissä elämänvaiheissa tapahtuvan häirinnän ennaltaehkäisijänä.” (U63)

Samaiset haastateltavat puhuttelevat kasvattajia myös sen suhteen, kuinka lastenvälisiä suhteita ei tulisi seksuaalisoida leimaamalla niitä seurustelusuhteiksi ja kuinka aikuisen kynnys puuttua häirintään on liian korkea (U65).

Kouluterveyskyselyjen tilastoja käsittelevissä uutisissa ratkaisuehdotukset häirinnän kitkemiseksi sivuutetaan. Kahdessa uutisessa haastateltavat asiantuntijat tuovat kuitenkin yksimielisesti esille, kuinka kouluissa on seksuaalisen häirinnän suhteen ehdoton nollatolarensi ja kuinka koulujen velvollisuutena on ehkäistä häirintää sekä puuttua siihen (U5, U41) vedoten myös juridiikkaan: *”Päivi Ojanperä muistuttaa, että kouluilla on tasa-arvolain mukaan velvoite puuttua seksuaaliseen häirintään”* (U41). Vastuulliset toimijat siis nostetaan esille, mutta minkäänlaisia ratkaisuehdotuksia ei tarjota.

Laadukas seksuaalikasvatus on yksi tärkeimmistä seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisytoimista (ks. esim. WHO 2010; Ikonen & Halme 2018). Uutisryhmän uutiset tuovat esille seksuaalikasvatuksen merkityksen, mutta ne eivät yhtä uutista lukuun ottamatta tarjoa mitään konkreettisia ratkaisuehdotuksia ongelman kitkemiseksi. Aiemmassa tutkimuksessa on myös havaittu, että ennaltaehkäisykeinojen esittelyä leimaa epämääräisyys (Meija ym. 2015, 12). Vastuuseen nostetaan lasten kasvattajat kodissa ja koulussa ja vanhempien vastuu korostuu seksuaalikasvatuksen toteuttamisessa, kun taas koulun merkitys korostuu häirintään puuttumisessa ja tasa-arvolain noudattamisessa.

6.4 Keinot seksuaalisen häirinnän poistamiseksi -uutisryhmä

Uutisryhmän viidessätoista uutisessa korostuvat syiden määrittäminen ja erityisesti ratkaisuehdotusten tarjoaminen (U15, U16, U26, U34, U36, U39, U43, U47, U56, U58, U59, U60, U61, U62, U64). Kehysteorian mukaan kehysten tarkoituksena on todeta ongelman syy ja esittää ratkaisukeinoja (Entman 1993, 52–53). Suurimmaksi yksittäiseksi kehityskohteeksi uutisissa nostetaan esiin kodin ja koulun seksuaalikasvatus, josta vastuussa ovat lasten kasvattajat, eli vanhemmat ja opettajat (luku 6.4.1). Syyt liitetään myös yksittäisistä seksuaalisen häirinnän toimijoista uhriin, tekijään sekä sivustakatsojaan (luku 6.4.2). Niin lasten kasvattajien kuin seksuaalisen häirinnän toimijoidenkin toiminnan taustalle esitetään laajemmin häpeän kulttuuri, jota sivuan molemmissa edellä mainituissa alaluvuissa. Muiksi ratkaisukeinoiksi ehdotetaan erinäisiä koulujen toimenpiteitä (luku 6.4.3) sekä poliittisia ja juridisia toimia (luku 6.4.4). Yhteiskunnan seksuaalisen häirinnän sallivista kulttuurirakenteista nimetään useimmiten vaikeamisen kulttuuri, jonka kehykset kytkeytyvät osaltaan näihin kaikkiin syihin sekä ratkaisuehdotuksiin (luku 6.4.5).

6.4.1 Seksuaalikasvatusta leimaa häpeä ja vanhanaikaisuus

Kuusi uutista käsittelee seksuaalikasvatusta (U56, U58, U64, U16, U62, U34). Seksuaalikasvatusta lähestytään sekä koulun tarjoaman seksuaalikasvatuksen, että kotona tapahtuvan kasvatuksen näkökulmista. Seksuaalikasvatuksen heikkoon tilaan kantansa esittävät seksuaalikasvatuksen asiantuntijat. Suomalaisen koulun seksuaalikasvatusta kuvataan puutteelliseksi (U16, U34, U64) moninaisiin eri syiden vedoten. Esille nostetaan opettajien koulutuksen puute ja ajallisten resurssien vajavaisuus, opettajien vanhentuneet ajatusmallit, vanhanaikaiseen seksuaalikasvatukseen juuttuminen, opettajien kyvyt puhua seksuaalisuudesta sekä seksuaalikasvatuksen tarjoaminen ainoastaan terveystiedontunneilla, vaikka sen tulisi olla kokonaisvaltaista lapsen ja nuoren kehityksen tukemista. Nykyisellään oleva koulujen tarjoama seksuaalikasvatus kuvataan vanhanaikaiseksi, huonoksi ja sukupuolittuneeksi. Väliotsikolla **”Keihäänheittoa vai kohtaamisen opetusta”** (U34) viitataan haastateltavan kertomaan vertaukseen siitä, kuinka koulussa ei opeteta arkipäiväelämässä tarvittavaa toisen kohtaamisen taitoa yhtä paljon, kuin keihään heittoa.

Kodin puolella tapahtuva seksuaalikasvatus kytketään laajemmin häpeän kulttuurin (U34, U64) ja siihen, kuinka seksuaalisuudesta voi olla hankala puhua lapsen kanssa sen aiheuttaman häpeän tunteen vuoksi. Uutisessa **”Joko Vaipoissa varttuu sukupolvi, joka ei enää tarvitse #metoota? 5 vinkkiä pikkulasten seksuaalikasvatukseen”** (U64) tarjotaan konkreettisia keinoja onnistuneen alle kouluikäisten seksuaalikasvatuksen kehittämiseen. Haastatellun asiantuntijan korostettu sitaatti nostetaan erikseen leipätekstistä: *”Monet aikuiset ovat itse häpeäkulttuurin kasvatteja. Sen vuoksi seksuaalisuuteen liittyviin asioihin on vaikea suhtautua neutraalisti”* ja myöhemmin tätä ilmiötä kuvataan leipätekstissä: *”Susanne Ingman-Frebergin mukaan aikuisten mielestä vaikeampia keskustelunaiheita ovat yhdyntä, lapsen itse-tyytytys eli unnutus ja se, miten kertoa lapselle aikuisista, jotka saattavat vahingoittaa lasta”* (U64).

Uutisista kolme käsittelevät tapausta, jossa vanhemmat ovat kieltäneet lapsiltaan seksuaalikasvatuksen uskonnolliseen vakaumukseensa vedoten ja kuinka jotkut koulut ovat myöntyneet vanhempien tahtoon (U62, U58, U56). Uutisissa tuodaan esille seksuaalikasvatuksen hyötyjä lapsille ja uutisiin haastatellut toimijat pääasiallisesti tuomitsevat koulujen päätöksen vapauttaa lapset seksuaalikasvatuksesta, kuten jo yhdessä otsikossa tuodaan esille: **”Opetusministeri: Vanhempien vakaumus ei oikeuta kieltämään seksuaalikasvatusta lapselta”** (U62). Uutisissa syyllisiksi nostetaan vapautusta vaatineet vanhemmat sekä vapautukseen myöntyneet koulut.

Siinä missä puutteellinen seksuaalikasvatus liitetään yhdeksi keskeisemmäksi seksuaalisen häirinnän syyksi, se esitetään myös tehokkaaksi seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisykeinoksi sen tarjoamien hyötyjen kautta. Asiantuntijat tuovat esille, kuinka seksuaalikasvatuksella lapselle voidaan opettaa fyysisiä rajoja ja niiden kunnioittamista, vastuullista ja myönteistä suhtautumista muihin, toisten ja itsensä kunnioittamista, kohtaamisen taitoja, sopivia käyttäytymismalleja sosiaalisissa tilanteissa, seksuaalisuuden sanastoa sekä tunnetaitoja. Kahdessa uutisessa esitetään konkreettisia vinkkejä siitä, miten laadukasta seksuaalikasvatusta voidaan toteuttaa (U64, U16).

Yhdeksi häirinnän taustasyiksi esitetään puutteellinen ja ajastaan jäljessä oleva seksuaalikasvatus, josta vastuuseen asetetaan niin koulutuksen järjestäjät kuin lasten ja nuorten vanhemmatkin. Keskeisimmäksi yksittäiseksi ennaltaehkäiseväksi keinoksi asetetaan varhainen ja laadukas seksuaalikasvatus. Yhden uutisen lopussa kuvataan tähdentävästi, kuinka tärkeänä haastateltava seksuaalikasvattaja pitää oikea-aikaista seksuaalikasvatusta: ”*Kun lapselle opetetaan pienestä pitäen oman ja toisten kehon kunnioittamista, koittaa vielä aika, ettei meillä ole enää tarvetta #metoo-kampanjalle*” (U64). Laadukas ja ikätasoinen seksuaalikasvatus on yksi keskeisimmistä keinoista ennaltaehkäistä seksuaalista häirintää (esim. Laitinen ym. 2020; WHO 2010, Ikonen & Halme 2018) ja tämän tuominen esiin uutisissa voidaan nähdä toivottuna edistysaskeleena, joka mahdollisesti lisää ihmisten tietoisuutta seksuaalikasvatuksen merkityksestä.

6.4.2 Uhrin, tekijän ja sivustakatsojan toiminta

Seksuaalisen häirinnän syyt kytkeytyvät myös eri häirinnän toimijoista uhriin, tekijään ja sivustakatsojiin (U43, U15, U61, U34). Toisaalta nämä syyt kytkeytyvät myös häpeän kulttuurin aiheuttamaan asiasta vaikenemiseen, joka esitetään osittain uhrin ja tekijän toiminnan taustalla vallitsevana rakenteena. Yhden haastatellun asiantuntijan näkemys siitä, miten häpeän kulttuuri vaikuttaa kaikkiin toimijoihin, esitetään sitaatissa: ”*Häpeän tunne voi olla usein esteenä häirintään puuttumiseen ja siitä sanomiseen. Myös tekijän näkökulmasta häpeä voi olla yksi este, ettei pysty sanoittamaan näitisti asiaansa, vaan valitaan aggressiivisempi tapaa, kun ei ole keinoja toimia paremmin.*” (U34)

Uhrin asemaan liitetään häpeästä, pelosta tai vähättelystä johtuva vaikeneminen sekä liian korkea kynnyksensä kertoa häirinnästä muille (U34, U15, U43). Kahdessa uutisessa esitetään konkreettiseksi ratkaisukeinoksi kouluissa käyttöönotettu sähköinen järjestelmä, jonka avulla opiskelijat voivat kertoa seksuaalisesta häirinnästä matalammalla kynnyksellä (U15, U59). Useammassa uutisessa korostetaan, kuinka avoimemman keskustelukulttuurin lisääminen murtaa häpeän ja vaikenemisen kulttuuria parantaen uhrin asemaa. Esimerkiksi seuraavassa tasa-arvovaltuutetun sitaatissa tunnistetaan keskustelun puutteellisuuden ongelmallisuus: ”*On tärkeää keskustella, että se [seksuaalinen häirintä] ei ole uhrin ja kohteen syy. Syyt ovat ihan jossain muualla. Kun tästä päästään eroon, niin se madaltaa kynnystä tuoda asiaa esille.*” (U60) Samassa uutisessa haastateltu poliisi esittää ratkaisuehdotuksen, joka on suunnattu uhrille:

”*Jo vuosia on neuvottu viestimään vain tuttujen kanssa. Oppitunneilla yritämme muistuttaa, että netin kautta ei kannata laittaa muuta materiaalia, kuin mitä voisi näyttää omille vanhemmilleen tai mummolleen. Mummosuodatin on oma keksintöni’, Reinikainen naurahtaa.*” (U60)

Lausunnollaan poliisi vierittää vastuun uhrille viestittäen, kuinka häirinnän syynä on hänen toimintansa ehdottaen ratkaisuksi kyseisen toiminnan lopettamisen. Uutisessa luodaan vastakkainasettelu

haastateltavien välille, joista toinen näkee vastuullisena toimijana uhrin ja joista toisen haastatteluun viitataan ”*De Boer haluaa korostaa koululaisille ja opiskelijoille, että seksuaalinen häirintä ei ole koskaan uhrin vika*”. Toisaalta myös Me too -kampanja tuodaan esille uhrin asemaa parantavana, meneillään olevana keinona useassa haastattelussa, kuten raiskauskeskuksen lakimiehen sitaatissa: ”*On hyvä, että tällaisia kampanjoita järjestetään. Se madaltaa kynnystä puhua seksuaalirikoksista ja ihmisten on helpompi tulla esiin vaikeiden asioiden kanssa. Toisaalta se lisää keskustelua myös vakavampien rikosten osalta*’, Riitta Silver sanoo.” (U43)

Tekijään kytkeytyvät syyt esitetään osittain myös tekijän toimintaa puolustavina ja tuodaan esille, kuinka tekijä ei välttämättä koe tekevänsä väärin, kuinka häpeä tunteiden sanoittamisesta johtaa häirintään ja kuinka puutteelliset taidot tunteiden ilmaisussa voivat johtaa aggressiiviseen käytökseen (U43, U34). Tasa-arvovaltuutetun haastattelu on väliotsikoitu ”**Myös miehet astuivat esiin**” ja toimittaja tuo esiin haastatteluun viitaten, kuinka Me too -kampanjan aikana kokemuksistaan ovat puhuneet niin syytetyin kuin uhrinkin asemassa olevat miehet, jotka ovat sanoneet syllistyneensä häirintään ”ajattelmattomuuttaan” tai ”ryhmäpaineesta”. Haastattelussa esitetään, kuinka ”*Häirintä voi olla osin ajattelmattomuutta ja toisaalta se kytkeytyy myös valta-aseman hyväksikäyttöön*’ tasa-arvovaltuutettu Jukka Maarianvaara pohtii.” (U43) Näistä uutisista toisesta nostetaan esille myös tekijään suuntautuvat toimenpiteet, joiden toteutuminen on aikuisten vastuulla:

”Paalanen kertoi suosittlevansa aikuisille puhumaan suoraan häirinnästä ja epäasiallisesta käytöksestä, ja todella huonon käytöksen tapauksissa suoraan estämään toiminta. ’Harmaalla alueella oltaessa voi ottaa asian suoraan puheeksi ja vaikka kertoa, että olet muuten hyvä tyyppi, mutta mieti tätä: moni on sanonut, että lähestyt ikävällä tavalla, etkä ehkä halua olla se tyyppi, josta puhutaan häirikkönä tai saalistajana’, Paalanen suositteli.” (U34)

Yksi uutinen nostaa sivustakatsojien roolin häirinnässä keskeiseksi esille jo otsikossa: ”*Monen sivustakatsojan on vaikea tunnistaa ja puuttua seksuaaliseen häirintään – ’Kun itseä ei ole ahdisteltu, empatiakyky on pienempi*” (U61). Uutiseen on haastateltu kriminaali- ja oikeuspsykologian dosenttia, joka liittyy koulukiusaamisesta tehtyjen tutkimusten tuloksia seksuaaliseen häirintään puuttumiseen. Uutisessa seksuaalisen häirinnän esiintymisen syyksi esitetään ihmisten empatiakyvyn puuttumisen ja uutisessa tuodaan esille, kuinka erityisesti miehet eivät puutu häirintään yhtä paljon kuin naiset, koska heillä ei ole häirinnästä yhtä usein omakohtaisia kokemuksia. Haastateltava esittää, että naiset puuttuvat herkemmin, sillä he tiedostavat seksuaalisen häirinnän olemassaolon miehiä paremmin. Uutisessa tuodaan myös esille, kuinka häirintään ei välttämättä ”kehdata” puuttua tai häirinnän monitulkintaisen luonteen vuoksi siihen on vaikea puuttua. Myös tässä uutisessa tuodaan esille Me too -kampanjan merkitys ja siitä sanotaan ”*se tekee uhrien kokemukset näkyviksi myös niille, joilla itsellään ei ole samankaltaisia kokemuksia. Kun tietoisuus lisääntyy, epäkohtiin on helpompi puuttua.*”

6.4.3 Koulujen toimenpiteet

Uutiset käsittelevät seksuaalisen häirinnän kitkemistä kouluissa esittelemällä kouluissa toteutuneita tai suunnitteluvaiheessa olevia ratkaisukeinoja (U15, U59, U47, U36, U43). Uutiset keskittyvät esittelemään näitä keinoja, ennemmin kuin purkamaan syitä häirinnän taustalla. Neljästä uutisesta ilmenee, että ratkaisujen täyttöönpä on kirvoittanut tunnetut koulukohtaiset tapaukset -uutisryhmässä tutuksi tulleet Kallion lukion, Turun koulujen ja Vasa Övningsskolanin tapaukset, mutta ne käsittelevät seksuaalisen häirinnän kitkemistä laajemmassa kontekstissa.

Uutisista kaksi käsittelee sähköisten järjestelmien käyttöönottoa kouluissa Kaarinassa ja Turussa sekä Helsingissä, joilla opiskelijat voivat kertoa nimettömänä ahdistelusta (U59, U15). Molemmissa uutisissa ilmenee, että käyttöönoton taustalla on Kallion lukion ja Turun koulujen tapaukset. Järjestelmillä halutaan haastateltavien mukaan rikkoa häpeän kulttuuria ja laskea kynnyksestä kertomisesta, niin kuin yhdestä sitaatista ilmenee: *”Tässä on erittäin helppo ilmoittaa nimettömänä, jos kokee epäasiallista käytöstä. Ei tarvitse kokea häpeää eikä pelätä sitä, että oma nimi tulee esiin’ Aaltonen sanoo.”* (U59). Lisäksi tuodaan esille koulutuksen järjestäjiä velvoittavat tasa-arvo- ja opiskeluhuoltosuunnitelmat. Helsingin toimialajohtajan sitaatissa todetaan, kuinka kouluille *”on pyritty tekemään selväksi, että seksuaaliseen häirintään on tartuttava heti. Ilmapiiiri on yhteiskunnassa muuttunut verrattuna vaikka 90-lukuun.”* (U15)

Yhdessä uutisessa esitetään, kuinka Vasa Övningsskolanin tapaus on saanut aikaan avoimemman keskustelukulttuurin muissa vaasalaiskouluissa. Juttuun on haastateltu rehtoreita, jotka kertovat jo toteutuneista ratkaisukeinoista. Erään koulun rehtori kuvaa koulussa vallitsevaa avointa keskusteluilmapiiriä: *”Meillä on opettajille pysyväisohje, että tapahtuipa maailmassa mitä tahansa, ja jos oppilailta on tarve keskustella, silloin oppiaineet pannaan syrjään.”* (U47)

Yhdessä uutisessa esitetään häirintää ennaltaehkäisevä My Space, Not Yours! -hanke, jota haastateltava hankevastaava kertoo vetävänsä yläkouluihin, lukioihin ja ammattiopistoihin, mutta sen toimintaperiaatetta ei uutisessa esitellä tarkemmin. Toimittaja kuvaa hanketta: *”Mikkeliläishanke alkoi vuonna 2015, mutta on ajankohtaisempi kuin koskaan.”* (U36) Uutiseen haastateltu poliisi kertoo, kuinka he osaltaan järjestävät kouluissa teemaan liittyviä *”täsmätietoiskuja”*. Yhden uutisen otsikossa korostetaan koulujen yksiselitteistä vastuuta jo otsikossa: **”Tasa-arvovaltuutettu: ”Seksuaaliseen ahdisteluun pitäisi puuttua kovalla kädellä jo koulussa”** ja tasa-arvovaltuutetun sitaatissa nostetaan esille, että hän tarkoittaa puuttumisella sanaston läpikäymistä: *”Jo kouluissa pitäisi puuttua vahvalla kädellä siihen ja käydä läpi, mikä on asianmukaista käyttäytymistä ja mikä ei --.”* (U43)

Uutiset esittävät kouluissa tapahtuvan seksuaalisen häirinnän ongelmana ja toimenpiteiden tavoitteena on sen kitkeminen. Toimenpiteet vaihtelevat ennaltaehkäisyyn, tunnistamiseen ja puuttumisen välillä. Yleisempänä yksittäisenä ratkaisukeinona tuodaan esille työkalut, joilla uhrin kertomisen kyn-

nystä voidaan alentaa. Ratkaisuehdotus siis kohdistuu seksuaalisen häirinnän toimijoista uhrin toimintaan. Muut ratkaisuehdotukset jäävät abstraktimmalle kuvailuasteelle, joista ei yksiselitteisesti selviä, kehen toimijaan ne kohdistuvat.

6.4.4 Poliittiset ja juridiset toimet

Uutiset nostavat esille myös poliittiset ja juridiset toimenpiteet seksuaalisen häirinnän kitkemiseksi (U26, U60, U43, U36, U39, U15). Juridiset toimenpiteet ovat poliisitutkinta sekä seksuaalisen ja sukupuolisen häirinnän lisääminen rikoslakiin tai lainsäädännön koventaminen rikoksen tekijälle. Osassa uutisia häirintä kitketään yhteiskunnan kulttuurirakenteisiin, jotka sallivat häirinnän.

Poliittisista toimenpiteistä nousee esille opetus- ja kulttuuriministeriön tehdyt selvitykset (U15, U39). Toisessa uutisessa tuodaan ilmi, kuinka Kallion lukion tapaus on kirvoittanut laajemman selvityksen koulujen säädöksistä ja toiminnoista oppilaiden koskemattomuuden suojan osalta ja kuinka selvitystyö on ajankohtainen käynnissä olevan lukiolain uudistuksen kannalta. Opetusministeri korostaa haastattelussaan myös koulujen vastuuta: *”koulutuksen järjestäjien yksiselitteinen tehtävä on varmistaa, että oppimisympäristö on turvallinen lapsille ja nuorille. --”* (U39).

Yhdessä uutisessa käsitellään eduskunnan ajankohtaiskeskustelua seksuaalisesta häirinnästä (U36). Uutinen rakentuu kansanedustajien sitaateista, joissa pohditaan seksuaalisen häirinnän syitä ja ratkaisukeinoja niin koulumaailman kuin laajemmankin yhteiskunnan kontekstissa. Koulumaailmaa koskevissa puheenvuoroissa kannustettiin kampanjoinnin lisäämistä oppilaitoksissa. Vahvaksi teemaksi nostetaan lainsäädäntö ja kahden SDP:n kansanedustajan puheenvuoroista nostetaan esille seksuaalisen häirinnän kriminalisointi, lainsäädännön tiukentaminen seksuaalirikosten osalta ja sanallisen sukupuoleen kohdistuvan häirinnän lisääminen lakiin. Oikeusministeriin ja oikeistolaiseen kansanedustajaan viitataan esittämällä heidän vastakkaiset näkemyksensä: *”Häkkänen vakuutti, että nykyllä lainsäädännössä on jo eri mekanismeja, jolla ongelmiin voidaan puuttua. ”Mutta toimintatavat ja kulttuuri vähät välittää tästä lainsäädännöstä.””* ja *”Sinisen eduskuntaryhmän puheenjohtaja Simon Elo taas näki, että lainsäädäntö on jo kunnossa, mutta asenteissa on parantamisen varaa.”* Puheenvuoroilla luodaan vastakkainasettelu juridisten toimenpiteiden toimivuudesta häirinnän kitkemiseksi esittämällä, kuinka osa poliitikoista näkee häirinnän osana yhteiskunnan kulttuurisia rakenteita. Uutisessa häirintä on kehystetty vahvinten osaksi laajempaa kulttuuria ja vaikenemisen kulttuurin kehyksiä käytetään jo otsikossa: ***”Eduskunta pohti keinoja puuttua seksuaaliseen häirintään: ”Hiljaisuuden kulttuuri sai elää liian pitkään.”*** (U26) Uutisesta ilmenee, että sitaatti on nostettu SDP:n kansanedustajan aloituspuheenvuorosta.

Samainen kehystämisen valinta näkyy toisen uutisen kohdalla, jossa ratkaisuehdotukseksi esitetään sekä kulttuurirakenteiden rikkominen että juridiset toimenpiteet. Uutinen on otsikoitu ***”Tasa-arvovaluutettu seksuaalisesta häirinnästä: Kun saataisiin vaikenemisen ja häpeän kulttuuri murret-***

tua”” (U60). Haastattelussa tasa-arvovaltuutettu kertoo haluavansa ”ensimmäisenä murtaa vaikenemisen ja häpeän kulttuurin.” Haastateltava tuo myös esille sen, kuinka seksuaalinen ahdistelu tulisi hänen mielestään muuttaa virallisen syytteen alaiseksi rikokseksi.

6.4.5 Yhteiskunnassa vallitsee vaikenemisen ja häpeän kulttuuri

Suurin osa uutisista liittyy seksuaaliseen häirintään vaikenemisen tai erityisesti häpeän kulttuurin (U60, U64, U34, U43, U59, U26, U15). Häpeän kulttuuri esitetään yhtenä vaikenemisen kulttuurin muotona, jossa seksuaalisesta häirinnästä vaietaan sen aiheuttaman häpeän vuoksi. Häpeä liitetään yhteen keskeisimpään esiteltyyn ennaltaehkäisykeinoon, seksuaalikasvatukseen. Kahdessa seksuaalikasvatusta käsittelevässä uutisessa häpeä mainitaan jo ingressissä: *”Sexpo-säätiön toiminnanjohtaja pitää kasvatusta olennaisena keinona häirinnän torjuntaan. Häpeän tunne haittaa vaikeuksien käsittelyä.” (U34) ja ”Keho on pienelle lapselle ilon aihe. Häpeä on opittua.” (U64)* Häpeällä viitataan seksuaalikasvatuksen kontekstissa siihen, kuinka seksuaalisuuteen liittyvistä asioista puhuminen voi tuottaa vanhemmilleen häpeää. Yleisimmin häpeän tunne liitettiin kuitenkin uhuriin, niin kuin esimerkiksi yhdessä rehtorin sitaatissa, jossa hän kuvaa käyttöönotettua palautejärjestelmää: *”Tässä on erittäin helppo ilmoittaa nimettömänä, jos kokee epäasiallista käytöstä. Ei tarvitse kokea häpeää eikä pelätä sitä, että oma nimi tulee esiin.” (U59)*

Kolmessa uutisessa meneillään oleva Me too -kampanja nostetaan edistysaskeleeksi seksuaalisen häirinnän kitkemiseksi (U60, U43, U26). Kampanjan nähdään rikkovan niitä yhteiskunnallisia kulttuurisia rakenteita, jotka ovat vuosikymmenten ajan mahdollistaneet seksuaalisen häirinnän. Yhdessä haastattelussa me too -kampanja nostetaan esille esimerkiksi seuraavasti:

”’On tärkeää keskustella, että se [seksuaalinen häirintä] ei ole uhrin ja kohteen syy. Syyt ovat ihan jossain muualla. Kun tästä päästään eroon, niin se madaltaa kynnystä tuoda asiaa esille.’ Hän ei pidä yllätyksenä, että häirintään liittyviä nimiä alkoi tulla esiin myös Suomessa. Järkytys se oli tasa-arvovaltuutetullekin, mutta osa kiitoksista asian esiin nostamisesta menee #metoo-kampanjalle. ’On hirvittävän tärkeää, että kampanja on nostanut tämän yleiseen keskusteluun.’” (U60)

Toisaalta yhdessä uutisessa kyseenalaistetaan Me too -kampanjan merkitys lasten ja nuorten seksuaalisen häirinnän kannalta. Uutinen on otsikoitu *”Missä viipyvät lasten ja nuorten #metoo-kampanja? – Poliisi: Nuoret joutuvat vaikeuksiin ”herutuskuvien” takia” (U36)* ja uutisessa toimittaja toteaa: *”#metoo-kampanja on nostanut seksuaalisen väkivallan ja seksuaalisen häirinnän näkyvästi esille. Lapset ja nuoret eivät valitettavasti kampanjassa näy.”*

Uutisryhmän uutiset kehystävät vaikenemisen ja häpeän kulttuurin laajemmin koko yhteiskunnassa vallitsevaksi, kun taas tunnetut koulukohtaiset tapaukset -uutisryhmässä vaikenemisen kulttuuri

kehystetään vahvemmin kouluinstituution sisäisiin rakenteisiin. Vaikenemisen kulttuurin rinnalla esitetään häpeän kulttuurin kehykset. Utisten mukaan häpeä on pääasiallisesti uhrille ominainen seksuaalisen häirinnän aiheuttama tunne, mutta myös seksuaalisuudesta puhumisen kasvattajissa herättämä tunne. Häpeä kuvataan siis häirinnän ennaltaehkäisyä heikentävänä sekä häirinnän mahdollistavan vaikenemisen kulttuurin osasyynä.

7 Kenen ääni uutisissa kuuluu?

Tässä luvussa esittelen uutisten riveissä äänensä kuuluviin saaneet toimijat uutisryhmittäin. Tulokset on esitetty alaluvuittain yleisyysjärjestyksessä sillä perusteella, kuinka useassa uutisessa kyseistä yksittäistä toimijaa tai toimijaryhmän jäseniä lainattiin. Lainausten määrään uutisten sisässä ei pääasiassa kiinnitetty huomiota. Tämän lisäksi esittelen, miten liittoutumisasteen säätelyä käytettiin suhteessa lainattuun toimijaan.

7.1 Tunnetut koulukohtaiset tapaukset -uutisryhmä

Opetuksen järjestämisestä vastaavia henkilöitä haastatellaan uutisissa kaikkein useimmiten (luku 7.1.1), joista yksittäisinä toimijoina koulujen rehtorit nousevat eniten haastatteluiksi henkilöiksi (luku 7.1.2). Tämän jälkeen äänensä saivat kuuluviin koulujen entiset ja nykyiset oppilaat, joiden mukana oli myös häirintää kokeneiden uhrien lainauksia (luku 7.1.3). Muita toimijoita lainataan edellä mainittuja harvemmin (luvut 7.1.4.–7.1.6). Toimittaja pysyy pääasiallisesti neutraalin etäällä lainauksesta ja yleisimmin käytetty liittoutumisasteen säätelyn keino oli epäsuora esitys, jolla viitattiin yleiseen keskusteluun tai tiedon esittäminen yleisesti tiedettynä asiana (ks. esim. Jokinen 1999).

7.1.1 Opetuksen järjestämisestä vastaavat ylemmät toimihenkilöt

Useimpaan uutiseen on lainattu opetuksen järjestämisestä vastaavia, ylempiä johtavassa asemassa olevia toimihenkilöitä (U2, U3, U7, U12, U13, U14, U17, U19, U27, U37, U38, U49, U52, U53, U54, U55, U57). Näitä ovat koulutuksen ja kasvatuksen toimialajohtaja, lukiokoulutuksen päällikkö, sivistystoimenjohtaja, henkilöstöjohtaja sekä lukiokoulutuksen päällikkö. Koulutuksen järjestäjien haastatteluilla esitetään suurimmaksi osaksi suoritettuja toimenpiteitä, otetaan kantaa puutteellisiin toimenpiteisiin ja tehdään niistä moraalisia päätelmiä tai esitetään ratkaisukeinoja.

Suurimmassa osassa haastatteluista toimittaja ei ole käyttänyt liittoutumisasteen säätelyä, eli toimittaja pysyy etäällä haastateltavasta. Yleisempänä lainaustapana käytetään suoraa esitystä, eli toimijan ääni kuuluu sitaatin muodossa, jolloin lukijalle on selvää, että kyseessä on toimittajasta irrallinen ”vieras ääni”. Myös epäsuorissa esityksissä tulee ilmi äänenkantaja seuraavan esimerkin tapaan, jossa otetaan kantaa puutteellisiin toimenpiteisiin myös moraalisia päätelmiä tehden: *”Jalonen myöntää, että jo aikaisemmin voimassa olleen lastensuojelulain perusteella Turun kaupungin olisi pitänyt ryhtyä voimakkaampiin toimenpiteisiin. Hän myös arvostelee voimakkaasti sitä, että asiat käsiteltiin salaisina.”* (U55)

Osassa haastatteluja toimittaja osittain etäännyttää itsensä, mutta osittain liittoutuu toimijan kanssa (esim. U55, U53, U22). Liittoutuminen tapahtuu tilanteissa, jossa keskustelun kohteena on koulujen nykyinen toimintakulttuuri tai sellaisten toimenpiteiden kuvailu, jotka suojaavat oppilaita häirinnältä kuten esimerkiksi: *”Koulun rehtorin vastuulle kuuluu puuttua, jos koulussa ilmenee epäasiallista*

käytöstä.” (U2) Argumentit ovat epäsuoria ilmauksia, joilla viitataan yleiseen keskusteluun ja joissa asia esitetään yleisesti tiedossa olevana.

7.1.2 Entiset ja nykyiset rehtorit

Koulutuksesta järjestäjistä ylempien toimihenkilöiden ohella myös koulujen rehtoreita lainataan runsaasti, erityisesti Vasa Övningsskolanin tapauksessa (U2, U3, U8, U13, U19, U23, U24, U28, U38, U45, U46, U50, U51). Haastatteluissa käytetään suurimmaksi osaksi suoria ilmauksia eli sitaatteja. Kallion lukion tapauksessa nykyinen rehtori kommentoi tapahtumia hyvin vähäsanaisesti tuoden ilmi, että tietää tapauksesta vasta hyvin vähän tai vierittäen vastuun pois omasta toimijuudestaan poliisille. Niin ikään entisen rehtorin kerrotaan kieltäytyneen tapauksen kommentoinnista tekstiviestillä ja tämä tuodaan jo otsikossa ilmi: **”Entinen rehtori ei kommentoi Kallion lukion ahdisteluepäilyjä: ”Annan kommenttini poliisille”** (U3). Kallion lukion entinen rehtori on syytettyjen ohella ainut, jonka kerrotaan uutisissa kieltäytyneen tapauksen kommentoinnista. Toimittajan tapa nostaa esille toimijan päätös vaieta aiheesta luo vaikutelman kyseenalaisesta, tai jopa syyllisestä, osallisuudesta. Vaikutelman taustalla lienee ajatus ”vaikeneminen on myöntämistä” -mentaliteetista tai siitä, että mikäli toimija ei olisi syyllinen, ei hänellä myöskään olisi estettä antaa asiasta lausuntoa.

Vasa Övningsskolanin tapausta kommentoi useimmiten koulun nykyinen rehtori ja yhdessä uutisessa myös entinen rehtori (U28, U8, U23, U24, U45, U46, U50). Haastatteluissa esitellään pääasiassa tehtyjä ja tulevia toimenpiteitä häirinnän kitkemiseksi, joista yleisimmin nousee esille koululla käytöön otettu palautejärjestelmä sekä syytettyjen kuuleminen. Molempien rehtoreiden haastatteluissa ilmenee, että häirintä on jossain määrin ollut tiedossa jo aikaisemmin – toisin kuin Turun rehtorin haastattelussa, joka kertoo tapauksen tulleen yllätyksenä (U23). Samoin kuin ylempien toimihenkilöiden haastatteluissa, myös rehtoreiden haastatteluissa toimittaja liittoutuu osassa uutisista haastateltavan argumenttiin epäsuoralla esityksellä, joka viittaa yleiseen keskusteluun silloin, kun toimenpiteitä esitellään, kuten esimerkiksi: *”Tiistaiamusta alkaen koulun toimenpiteet häirintäkohun tiimoilta ovat keskittyneet tehokkaaseen ja totuudenmukaiseen tiedottamiseen. Ensitöikseen aamulla rehtori kertoi asiasta oppilaiden huoltajille.”* (U23)

7.1.3 Oppilaat ja uhrin

Opetuksen järjestämisestä vastaavien tahojen jälkeen uutisissa saivat kuuluviin koulujen entiset ja nykyiset oppilaat, jotka ovat olleet mukana paljastamassa seksuaalista häirintää (U1, U2, U4, U7, U8, U10, U13, U19, U22, U25, U45). Kaikissa tapauksissa lainattua oppilasta ei yksilöity ja puhujiin viitattiin monikkomuodossa (”oppilaat”). Haastatteluista ei aina ilmennyt, oliko puhuja itse joutunut häirinnän kohteeksi, joten puhun näistä toimijoista yleisesti oppilaina. Sellaiset haastattelut, jossa puhuja itse kertoi kokemuksestaan tai muutoin ilmeni, että kyseinen oppilas on itse joutunut häirinnän kohteeksi, jäivät

vähäisemmäksi (U8, U22, U25, U14, U12). Entisten oppilaiden ja uhrien haastatteluilla pääasiassa määritetään ja kuvataan, *mitä* on tapahtunut ja joissain tapauksissa myös *miksi* on tapahtunut. Haastatteluissa on hajontaa liittoutumisasteen säätelyn suhteen: osassa uutisia toimittaja ei liittoudu lainkaan entisten oppilaiden kertomuksiin (U14, U10, U7, U8, U45) mutta suuremmissa osassa uutisia toimittaja liittoutuu niihin osittain (U1, U2, U4, U12, U22, U19, U25, U12). Liittoutuminen lisääntyy haastatteluissa, joissa yksi tai useampi oppilas kertoo omakohtaisista kokemuksistaan. Seuraavissa esimerkissä toimittaja on lisännyt omat kuvauksensa sitaattien eteen, joilla hän osoittaa liittoutumisensa uhrien vetoomuksesta lainattuihin kertomuksiin:

”Yhdessä tapauksista opettaja kertoo oppilaalleen tulevasta leikkauksestaan keskustellessaan tämän kanssa työhuoneessaan. [sitaatti] Toisessa tapauksessa miesopettaja koskee naisoppilasta epämiellyttävällä tavalla. [sitaatti] Yksi tarina alkoi siitä, kun opettaja lähestyi oppilastaan alkuun viattomin viestein. Opettaja muun muassa kyseli oppilaaltaan matkustusvinkkejä hänen kotimaahansa. [sitaatti] Koulun oppilas kertoo mieleen syöpyneestä kohtaamisestaan miesopettajan kanssa. Tyttö oli tapahtumahetkellä 11-vuotias. [sitaatti] Yksi oppilaista kokee opettajaltaan saamansa erityishuomion epämiellyttäväksi. [sitaatti] Oppilas koki miesopettajan käytöksen nöyryyttäväksi ja ahdistavaksi. [sitaatti]” (U22)

Kun tarkastellaan toimittajan liittoutumista häirinnän tapauksiin voidaan havaita, että toimittajat pyrkivät etäännyttämään niistä liittämällä tapahtumiin sanoja kuten syyttäminen, väittäminen ja epäily, niin kuin seuraavissa esimerkeissä: *”Kallion lukion opettajaa on syytetty...” (U10), ”STT kertoo, että useat Kallion lukion entiset opiskelijat syyttävät...” (U1) ”Kallion lukiossa vuosikymmeniä lehtorina toimineen miesopettajan väitetään piinanneen ja lähennelleen...” (U19), ”...STT kertoi, että koulun teatterin lehtoria syytetään...” (U7), ”Osa naispuolisista opiskelijoista koki lehtorin opetusmenetelmät loukkaaviksi ja ajoittain seksuaaliseksi häirinnäksi...” (U2) Toimittajat eivät siis esitä häirinnän tapahtumista totuutena ilmaisemalla, että häirintää on tapahtunut. Tähän valintaan saattaa löytyä selitys Harjun toteuttamassa juttua laatineen toimittajan haastattelusta, joissa tulee ilmi ajatus siitä, että *”toimittajat eivät ole tuomareita”*. Toimittajat eivät halunneet tuomita ketään yksilönä vaan lähtökohtana oli ajatus *”tarinat ovat uskottavia, ja on tapaus, joka kantaa”*. (Harju 2019, 32.) Myös Julkisen sanan neuvoston (2011) laatimat Journalistin ohjeet sitouttavat toimittajia olla ottamatta kantaa syytetyn syyllisyyteen ennen, kuin tuomioistuin on tehnyt asiasta ratkaisun.*

Toisaalta etäännyttäminen tapauksesta tapahtuu myös liittoutumisasteen säätelyä käyttäen ilman, että tapaukseen liitetään sen tapahtumista kyseenalaistavaa sanaa: *”Yli 30 Luostarivuoren koulun entistä oppilasta on kertonut Turun Sanomille joutuneensa miesopettajan seksuaalisen ahdistelun ja hyväksikäytön kohteeksi. – Luostarivuoren koulun oppilaat sanovat opettajan myös pakottaneen heidät seksuaalisiin tekoihin.” (U14) Yhdessä uutisessa toimittaja ei liittoudu esitettyihin syytöksiin: ”Selvitys*

liittyy STT:n sunnuntaiseen uutiseen, jossa Kallion lukiossa vuosikymmeniä lehtorina toimineen miesopettajan väitetään piinanneen ja lähennelleen lukuisia naispuolisia opiskelijoita vuosien ajan.” (U19) mutta liittoutuu vahvemmin vastakkaiseen argumenttiin: ”Kaikki mediassa haastatellut oppilaat eivät ole kokeneet opettajan toimintaa häiritsevänä.” (U19)

7.1.4 Syytetty

Kallion lukion ja Turun tapauksista Luostarivuoren koulun syytettyjen opettajien ääni kuuluu uutisissa joko epäsuoralla esityksellä tai yksittäisten sanojen laittamisella lainausmerkkeihin (U1, U3, U14, U37, U19, U57). Kummankaan tapauksen kohdalla uutisessa syytettyä ei ole haastateltu suoraan, vaan lainaukset on tehty joko STT:n tai Turun Sanomien haastatteluista. Yhdessä uutisessa on lainattu lisäksi Kallion lukion opettajan väitöskirjatutkimusta psykofyysisen näyttelijäkoulutuksen perinteestä suoria esityksiä käyttäen (U3). Kaikissa uutisissa tuodaan ilmi ”kiistäminen”. Kallion lukion opettaja ”kiistää” häirintäsyytökset (U3, U37, U57, U19) ja Luostarivuoren koulun opettaja taas ”kiistää syytökset ja väitteet, että hän sai potkut käytöksensä takia” suoranaisesti kiistämättä itse häirintää (U14). Kallion lukion opettaja saa tilansa myös tekojensa perustelulle, joissa näkyy toimittajan vahva etäännyttäminen yksittäisten sanojen laittamisella lainausmerkkeihin: ”Hän myöntää STT:lle käyttäytyneensä harjoitustilanteissa ”provosoivasti” 15–20-vuotta sitten, mutta kiistää ahdistelleensa harjoituksissa tai niiden ulkopuolella.” (U19) ja toisessa uutisessa ”Erityistä kohua herättäneitä ”raiskausharjoituksia” mies sanoo johtaneensa ”ehkä kerran”. Silloinkaan hän ei omien sanojensa mukaan ollut hyökkäävänä osapuolena” (U37). Tämä vahvan etäännyttämisen keino näkyy suhteessa eri toimijoiden lainausten määrään kaikkein eniten syytetyn kohdalla. Toimittaja ei myöskään liittoudu missään tilanteessa syytetyn esittämän argumentin kanssa, vaan jokaisessa lainauksessa tuodaan ilmi äänen kuuluvan syytetylle. Tämä toistuu uutisessa, johon on haastateltu Kaarinassa häirinnästä syytettyä opettajaa, joka kertoo syytösten taustalla olevan työpaikkakiusaamisen (U13) ja jokainen lause liitetään opettajan ääneen: ”Opettaja itse kertoo kärsineensä työpaikalla pitkäaikaisesta kiusaamisesta...” ”Hän kertoo ottaneensa yhteyttä...” ”Opettaja kertoo myös...” ”Sen aiheena oli hänen mukaansa...” ja niin edelleen. Tämä eroaa verrattaessa uhrien kertomuksiin, joissa toimittaja saattaa aloittaa haastattelun esityksellä, jossa vieras ääni ilmenee, mutta haastattelun edetessä muuttaa esityksen epäsuoraksi tavaksi, jolla viitataan yleiseen keskusteluun.

7.1.5 Poliisi

Poliisia lainataan viidessä Kallion lukiota koskevassa (U19, U10, U48, U49, U57) ja yhdessä Vasa Övningsskolania koskevassa uutisessa (U22). Poliisin haastatteluilla tuodaan ilmi poliisille tulleiden yhteydenottojen määrä tai niiden sisältö, poliisitutinnan vaihe ja yhdessä uutisessa esitetään ratkaisuehdotukseksi avoimemman keskustelun lisääminen. Neljässä uutisessa poliisiin viittamalla tuodaan esille, että Kallion lukion tapauksista ei aloiteta esitutkintaa. Tämä johtui siitä, että rikos oli joko vanhentunut tai se oli tapahtunut ennen seksuaalisen ahdistelun lisäämistä rikoslakiin vuonna 2014. Vasa

Övningsskolanin tapauksessa poliisi kertoo, että tapauksesta ei ole tullut rikosilmoituksia heidän tietoonsa. Toimittaja ei tyypillisesti liitoudu poliisin kanssa, mutta jossain haastatteluissa poliisia lainataan epäsuoralla esityksellä, jolla viitataan yleiseen keskusteluun, kuten esimerkiksi: *”Viidessä yhteydenotossa on tuotu esille opettajan epäasiallinen käytös, joka ei kuitenkaan täytä rikoksen tunnusmerkistö tapahtuma-ajankohtien aikaan voimassa olleessa rikoslaisissa.”* (U48) Poliisit ovat tyypillinen tiedonlähde rikosuutisten toimittajalle ja poliisien käyttämällä lähteinä pyritään ylläpitämään lukijan mielenkiivaa objektiivisuudesta, koska poliisien tarjoama tieto mielletään totuudenmukaiseksi, johon ei vaikuta kirjoittajan tulkinnat (Garcia 2012, 18). Asian esittäminen yleisesti tiedossa olevana, niin kuin toimittajat poliisien haastattelujen kohdalla usein tekevät, on yksi liittoutumisen esittämisen keino (Jokinen 1999, 140).

7.1.6 Opetusministeri, asiantuntijat, kollega, julkisuuden henkilö ja anonymi somettaja

Muita yksittäisiä äänensä kuuluviin saaneita toimijoita olivat opetusministeri (U2, U11, U19, U49), asiantuntijoista Teatterikorkeakoulun teatteritaiteen ammattilaiset (U40), lasten hyväksikäyttöön erikoistunutta asiantuntija (U12), julkisuudenhenkilö ja entinen Kallion lukion opiskelija Maija Vilkkumaa (U7, U2), eräs anonymi somettaja (U7) sekä yhdessä uutisessa runsaasti siteerattu syytetyn opettajan kollega (U7).

Opetusministerin ääni kuuluu ministeriön tiedotteesta tai STT:n haastattelusta lainatuissa ilmauksissa. Kaikissa haastatteluissa tulee esille, että opetusministeriö on tekemässä selvitystä koulujen säädöksistä ja linjauksista oppilaiden koskemattomuuden suojaamiseksi sekä siitä, millaisiin toimenpiteisiin Helsingin kaupunki on ryhtynyt turvallisen oppimisympäristön toteuttamiseksi. Ministeri tuomitsee häirinnän: *”Suomen kouluissa ja oppilaitoksissa tulee olla ehdoton nollatoleranssi seksuaaliselle häirinnälle, sanoo opetusministeri, kokoomuksen Sanni-Grahn Laasonen tiedotteessa.”* (U49) Toimittaja ei liitoudu opetusministerin lainauksiin.

Teatteritaiteen ammattilaisten haastatteluissa esitetään kannanottoja Kallion lukion opettajan käyttämiin metodeihin erityisesti useasti uutisissa puhuttuihin ”raiskausharjoituksiin”. Ammattilaiset tuomitsevat yksimielisesti kyseiset harjoitukset ja opettajan toimintatavat. Toimittaja etäännyttää itsensä haastateltavista, joitakin esityksiä lukuun ottamatta, joista seuraavan esimerkin viimeisessä lauseessa toimittaja liittoutuu argumentin kanssa, joka tuomitsee seksuaalissävytteisten harjoitteiden käyttämisen alaikäisten kanssa:

”Seksuaalisväritteiseksi ja ahdistavaksi kuvattuja toimintamalleja ei voi Hulkon mielestä mitenkään perustella sillä, että kyse olisi näyttelijäntyön ruumiillisuuden ja kokonaisvaltaisuuden

vuoksi ”harmaasta alueesta” (vahva etäännyminen). *Erityisen ontuva perustelu on silloin, kun kyse on alaikäisistä lapsista tai nippanappa täysikäisistä nuorista (liittoutuminen).*”(U40)

Yhdessä Puolalanmäen koulun tapausta käsittelevässä uutisessa ja yhden lainauksen verran viitataan asiantuntijaan, joka on erikoistunut lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön. Kyseessä ei ole haastattelu ja lainaus kuuluu: *”Lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön erikoistunut asiantuntija oli kertonut pitävänsä lasten kertomuksia uskottavina. Lapset kertoivat muun muassa, että opettaja oli kosketellut heitä sopimattomasti.*” (U12) Toimittaja ei liittoudu argumenttiin.

Yhdessä uutisessa nostetaan keskiöön Kallion lukion häirinnästä syytetyn opettajan naispuolisen kollegan haastattelu, joka tuo esille oman kokemuksensa opettajan toimista ja koulussa vallitsevasta kulttuurista (U7). Häntä lainataan uutisessa runsaasti niin suorilla kuin epäsuorillakin ilmauksilla, mutta myös tavalla, jossa äänen ”suuntaa” on hankala tulkita voimakkaasta liittoutumisesta johtuen, kuten esimerkiksi:

”Koulussa tehdään joka lukuvuosi näyttäviä produktioita: muiden muassa teatteriesityksiä ja musikaaleja. Ennen ensi-iltoja harjoitukset venyvät toisinaan myöhään, iltaan asti. Sellaisina hetkinä naisopettaja saattoi ohimennen vilkaista luokkaan ja tarkistaa, että opettajan iltaharjoituksissa oli paljon oppilaita, myös poikia. Hän teki sen vaistomaisesti, koska tiesi, että opettajaan liittyi 2000-luvun alussa joku tapaus, joka oli mennyt rehtorille asti. – Siitä naisopettaja ei tiennyt, että muutaman seinän takana kollega saattoi saada niin pahoja raivokohtauksia, että heitti luokassa tuoleja tai laittoi opiskelijat punnertamaan niin pitkäksi aikaa, että monet itkivät, kuten 2000-luvun alussa opetuksessa mukana ollut oppilas HS:lle kuvaili. Kerran naisopettaja näki mieskollegansa oppilaansa kanssa Helsingin keskustassa lauantaipäivänä, kahdestaan. Hän soitti välittömästi oppilaille.” (U7)

Toimittaja käyttää liittoutumisasteen säätelyä kollegan haastattelussa huomattavasti enemmän, kuin missään muussa aineiston uutisessa on käytetty ja liittoutuu haastateltavaan enemmän, kuin etäännyttää itsensä hänestä.

Samaisessa uutisessa on lainattu suorilla ilmauksilla, joista toimittaja etäännyy, laulaja Maija Vilkkumaaan Twiittia sekä anonyymia viestiä mobiiliviestinpalvelu Jodelista, joilla molemmilla otetaan kantaa siihen, ettei häirintään puututtu huolimatta siitä, että asia on ollut vuosia tiedossa. Lainauksilla tehdään vastakkainasettelu kollegan kertomaan kokemukseen siitä, että hän ei tiennyt asiasta mitään.

7.2 Seksuaalisen häirinnän teon käsittely -uutisryhmä

Uutisryhmässä eniten äänensä kuuluviin saivat häirinnän kohteeksi joutuneet uhrin (luku 7.2.1) ja sen jälkeen syytetyt (luku 7.2.2.). Näiden toimijoiden välillä oli nähtävissä eroavaisuus toimittajan tavassa liittoutua, sillä uhrien lainauksiin liittouduttiin osittain jopa hyvin vahvasti, kun taas syytettyihin ei liittouduttu lainkaan tai heidän äänestään etäännyttiin voimakkaasti. Lisäksi yksittäisiä lainauksia tehtiin asiantuntijoiden, opetuksen järjestäjien, uhriksi joutuneiden oppilaiden vanhempien ja yhden tutkinnanjohtajan haastattelusta, joiden kohdalla liittoutumisasteen säätelyn käyttö vaihteli pysyen kuitenkin koajan melko neutraalina (luku 7.2.3).

7.2.1 Uhri

Tässä uutisryhmässä äänensä saavat eniten kuuluviin häirinnän uhrin (U44, U21, U31, U9). On kuitenkin huomioitava, että uutisryhmä koostuu lukijoiden kertomuksia koonneista uutisista, joissa uhrin ovat pääasiassa äänessä mutta myös oikeudenkäyntiä koskevista uutisista, joissa uhrista puhutaan, mutta he eivät pääse itse ääneen. Näiden lisäksi yhdessä uutisessa uhrien puolesta puhujina ovat heidän vanhempansa. Uhrien ja vanhempien lainauksilla määritetään häirinnän ongelmallisuutta tekojen kuvailun ja niiden aiheuttamien seurausten kautta.

Liittoutumisasteen säätely vaihtelee etäännyttämisestä osittaiseen liittoutumiseen tai hyvin vahvaan liittoutumiseen. Vahvaa etäännyttämistä (ts. yksittäisten sanojen asettaminen lainausmerkkeihin) uhuriin ei ilmene missään uutisessa. Etäännyttämistä tapahtuu uutisissa, johon on kerätty kertomuksia mutta joihin toimittaja ei ole otsikkoa ja ingressiä lukuun ottamatta lisännyt omaa ääntään (U21) ja uutisessa, jossa on viitattu STT:n haastattelemiin opettajan häirintää kohdanneisiin lukiolaisiin (U31). Osittaista liittoutumista ilmenee uutisessa, johon on kerätty nuorten kokemuksia ja lainausten väliin toimittaja on kontekstista päätellen kertomuksiin viittaamalla tehnyt omia johtopäätöksiään ongelman määrittämisen suhteen, esimerkiksi: *”Moni nuori jää yksin käsittelemään ikäviä kokemuksiaan. Fyysisestä häirinnästä ei uskalleta välttämättä kertoa edes kavereille, aikuisista puhumattakaan. Esteenä on häirinnän aiheuttama häpeä sekä pelko siitä, että uhrin ajatellaan olevan osallinen tapahtumiin.”* (U44) Hyvin vahvaa liittoutumista esiintyy HS:n uutisessa, johon on koottu yli 450:sta lukijoiden toimitukseen lähettämistä kertomuksista joitakin (U9). Kertomukset esitetään leipätekstistä erotetuilla sitaateilla, toimittajan haastatteleman uhrin suorilla ja epäsuorilla ilmauksilla sekä ilmauksilla, joissa ääntä ei voida erottaa ja joissa liittoutuminen on näin ollen vahvaa. Toimittaja liittoutuu haastateltavan kanssa jo uutisen alussa:

”Kesti yli 10 vuotta kuin hän kertoi tapahtuneesta kenellekään. Syyllisyys ja häpeä yläkoulussa tapahtuneesta seksuaalisesta ahdistelusta painoivat niin paljon, että nyt yli 40-vuotias nainen sulki kokemuksena täysin mielestään. Vasta raskaaksi tultuaan hän muisti ahdistelun, kertoi asiasta ensimmäistä kertaa lapsensa isälle ja alkoi terapian avulla löytää ongelmilleen syitä

siitä, mikä yläkoulussa tapahtui. [suora esitys sitaatilla] Opettajan rakkaudentunnuksesta alkaneesta ahdistelusta ei ole seurannut mitään hyvää naisen elämässä. Hän uskoo, että asia on hänen mielellään koko loppuelämän.” (U9)

Toimittaja liittoutuu myös muiden kertomusten lähettäneiden kanssa, kuten esimerkiksi:

”Ahdistelu on ollut esimerkiksi tällaista, rehtori tirkisteli suihkussa käyviä kakkoslaukkalaisia oppilaita, opettajat taputtelivat takapuolelle ja tuijottivat tyttöjen rintoja silmiin katsomisen sijaan. Opettajat katsoivat pornoa tunnilla, halasivat syyttä ja kysymättä tai istuttivat lapsia sylissä. Samankäiset lapset kourivat ja puristelivat rintoja välitunneilla kiusaamistarkoituksessa” (U9)

Edellä esitettyjen esimerkkien tapainen liittoutuminen uhreihin jatkuu läpi uutisen. Viimeisessä esimerkissä voidaan havaita, kuinka toimittaja käyttää sanavalintana *”ahdistelu on ollut”* esittäen ahdistelun tapahtumisen totuutena ja määrittäen häirinnän tapahtumien kuvauksen kautta. Tämä eroaa tunnetut koulukohtaiset tapaukset -uutisryhmästä, jossa häirinnästä puhuttiin *epäilyksenä, syytöksinä tai väitettyinä* tapahtumana (luku 7.1.3.).

7.2.2 Syytetty

Syytetyn ääni kuuluu kahdessa oikeudenkäyntiä käsittelevässä ja yhdessä lukioon spesifioitua häirintäepäilystä käsittelevässä uutisessa, jossa viitataan STT:n toteuttamaan haastatteluun (U29, U30, U31). Toisessa oikeudenkäyntiä käsittelevässä uutisessa tuodaan esille seksuaalissävytteiset tekstiviestit, joita syytetty oli lähettänyt entisille alakoululaisille tyttöoppilailleen. Toimittaja etäänny viestien sisällöstä vahvasti asettamalla yksittäisiä sanoja lainausmerkkeihin: *”Yhdelle entiselle tyttöoppilaalleen opettaja oli viestitellyt muun muassa ’kielihoidosta’ ja ’salaa maistelusta’”*. Syytetyn kerrotaan myöntäneen tekoonsa. (U30) Toisessa oikeudenkäyntiä käsittelevässä uutisessa toimittaja osittain liittoutuu syytetyn kanssa, jonka oikeus totesi syyttömäksi tekoonsa ja kyseessä olleen pelkkä väärinkäsitys. Liittoutuminen tapahtuu oikeudessa käsitellyn tapahtuman kuvauksen esittelyssä: *”Viisikymppisen miehen kertomus oli hyvin toisenlainen. Hän oli tuona päivänä pysäköinyt autonsa koulun läheiselle kääntöpaikalle, jota autoilijat pitivät taukopaikkanaan, Hän virtsasi autonsa viereen, jonka jälkeen jäi juttelemaan paikalle sattuneen tuttavansa kanssa.” (U29)* Samankaltaista osittaista liittoutumista tapahtuu myös vastapuolen, uhrin vanhemman, näkemyksen kuvailussa (luku 7.2.3). Uutisessa, jossa käsitellään lukiossa tapahtunutta häirintäepäilyä, toimittaja ei liitoudu missään vaiheessa syytetyn, mutta toisaalta ei myöskään vastapuolen kanssa. Syytetyn näkökulma tuodaan esille viittaamalla STT:n toteuttamaan haastatteluun, kuinka *”Opettaja kiistää käyttäytyneensä epäasiallisesti tai häirinneensä tai ahdistelleensa opis-*

kelijoita seksuaalisesti” ja ”Miesopettaja myöntää STT:lle tanssineensa opiskelijoiden kanssa ja vastaanottaneensa sylitansseja. Hänen mukaansa kyse oli vitsistä. Opettaja puolustautuu sillä, että abiristeily ei ole kouluaikaa. ”Se on sellainen väärän kuninkaan päivä, se ei ole mikään virallinen tilaisuus.”” (U31)

7.2.3 Asiantuntijat, opetuksen järjestäjät ja vanhemmat

Yksittäisiä äänensä kuuluviin saavia toimijoita ovat opetuksen järjestäjistä rehtori (U6), perusopetusjohtaja (U6), koulutuksen ja kasvatuksen toimialajohtaja (U9), asiantuntijoista väestöliiton erityisasiantuntija (U9) ja opetusalan eettisen neuvottelukunnan puheenjohtaja ja lukio-opettaja (U9), uhrin asemassa olevien oppilaiden vanhemmat (U29, U6) sekä viranomaistaholta tutkinnanjohtaja (U18). Koulutuksen järjestäjien äänillä esitetään toimenpiteitä ja tehdään moraalisia päätelmiä häirinnän tuomittavuudesta. Liittoutumisasteen säätelyä ei pääasiallisesti käytetä, mutta joiltain osin toimenpiteet kuvataan epäsuoralla esityksellä, jolla viitataan yleiseen keskusteluun, kuten: *”Työnjohdolliset toimenpiteet tarkoittavat ensimmäisenä keskustelua, sen jälkeen suullista huomautusta, tarvittaessa kirjallisia huomautuksia ja perusteita irtisanomiseen ole ollut.” (U6)* Toimittajat liittoutuvat asiantuntijoiden lausuntoihin suhteessa enemmän käyttäen samaa epäsuoran esityksen keinoa, kuten esimerkiksi: *”Opettajan ja opiskelijan suhde on pidettävä ammatillisena, eikä esimerkiksi intiimi kanssakäyminen käy, sillä opettaja on valta-asemassa suhteessa opiskelijaan. ”Opettajan hattua ei voi ottaa pois, kun työaika loppuu” Kotrosano.” (U31)* ja *”Koulussa tapahtuva häirintä on poikkeuksellista siksi, että koulujen oletetaan olevan turvallisia paikkoja, Väestöliiton erityisasiantuntija Kirsi Porras muistuttaa, että kun opettaja häiritsee seksuaalisesti, kyse on auktoriteettiaseman käyttämisestä väärin. Tilanteet ovat usein sellaisia, joiden tunnistaminen häirinnäksi voi olla oppilaalle vaikeaa.” (U9)* Niin ikään uhrin puolesta äänessä olevien vanhempien lainauksiin liittoudutaan osittain epäsuorien ja suorien esitysten vaihtelulla, kuten *”Yläkouluikäisiä tyttöjä opettajan poikkeuksellinen käytös ahdisti. Jatkossa moni jäi pois uintitunnilta vedoten kuukautisiin. Toinen HS:lle puhunut vanhempi kertoo, että lopulta kotiin tuli ukaasi, jonka mukaan uintituntien aikana ei saa enää olla kuukautisia.” (U6)*

7.3 Seksuaalisen häirinnän yleisyys -uutisryhmä

Tässä uutisryhmässä ainoana äänensä kuuluviin saavat asiantuntijat. He olivat lasten seksuaalista häirintää tutkineet tutkijat (U63, U65, U32, U20, U5), tasa-arvovaltuutetun tiedottaja (U41, U42), syrjinnän asiantuntija (U33), Väestöliiton seksuaalikasvattaja (U33), sukupuolentutkija (U35) ja Poikien talon seksuaaliväkivaltatyön vastaava ohjaaja (U65). Yhdessä uutisessa myös lainattiin yhden sitaatin verran Oulun yliopiston tutkimukseen osallistuneen pojan haastattelua: *”Minua ahdistaa, kun ei minua seurustelujutut vielä kiinnosta ja toiset pojat aina yllyttävät minua menemään puristamaan tytön takapuolta.”*

(U65) Asiantuntijoiden haastatteluilla kommentoidaan uutisissa esitettyjen seksuaalista häirintää tutkineiden tutkimusten tuloksia, kuvataan häirintää ilmiönä, pohditaan häirinnän taustalla vallitsevaa kulttuuria ja tehdään ratkaisuehdotuksia.

Näissä uutisissa liittoutumisasteen säätelyä on haastavaa arvioida suorien esitysten ulkopuolelta, joissa vieras ääni on selkeästi tunnistettavissa. Toimittajien käyttämää lähdettä on hankala tunnistaa, sillä uutisen kontekstina on usein tutkimus tai tutkijan haastattelu, eikä lähteen tunnistaminen ole yksiselitteistä. Kauttalinjan on kuitenkin havaittavissa osittaista liittoutumista, eli suorien esitysten ohella tehdään epäsuoria esityksiä, joilla viitataan yleiseen keskusteluun. Toimittaja tyypillisesti liittoutuu tutkimustulosten kanssa kuvaten sen tosiasiallisena tietona, esimerkiksi: *”Kaiken kaikkiaan tytöt kokevat seksuaalista häirintää selvästi enemmän kuin pojat. Julkisissa tiloissa, yksityisissä tiloissa ja puhelimesta tai internetissä tytöt olivat kokeneet häirintää selvästi enemmän.”* (U20)

Kahdessa eri uutisessa kuvataan häirinnän taustalla vallitsevia sukupuolittuneita rakenteita ja näissä uutisissa toimittajan liittoutumisaste vaihtelee. Toisen uutisen ingressissä toimittaja liittoutuu: *”Seksuaalinen häirintä lähtee ajattelusta, jossa nainen on pelkkä objekti”* ja liittoutuminen jatkuu osittaisena leipätekstissä: *”Penttisen mukaan seksuaalinen häirintä istuu syvällä kulttuurissamme. Taustalla on ajattelurakenne, jossa nainen on pelkkä objekti ja katseen kohde.”* (U35) Toisessa uutisessa toimittaja etäännyty kuvauksesta: *”Oksasen mukaan seksuaalinen häirintä kohdistuu korostetusti naisiin ja tyttöihin, mikä heijastelee heidän seksuaalisesti alisteista asemaansa miehiin nähden.”* *Sukupuoli on hyvin vahvasti läsnä. Kenenkään kokemuksia ei tietenkään pidä vähätellä, Oksanen lisää.”* (U33)

7.4 Keinot seksuaalisen häirinnän poistamiseksi -uutisryhmä

Tämän uutisryhmään uutisissa lainataan asiantuntijoita, opetuksen järjestäjiä ja poliitikkoja. Asiantuntijoista ääneen pääsevät seksuaalikasvattajat, Sexpo-säätiön toiminnanjohtaja, kriminaali- ja oikeuspsykologian dosentti, tasa-arvovaltuutettu sekä seksuaalista häirintää ennaltaehkäisevää hanketta vetävä hankevastaava (U64, U16, U34, U61, U43, U60, U36). Lakiasiantuntijoista lainataan opetushallituksen lakimiestä, apulaisoikeusasiamiestä ja poliisia (U56, U58, U36). Osassa uutisista haastatellaan opetuksen järjestäjistä opettajia ja rehtoreita (U56, U47) sekä toimialajohtajaa ja oppilashuollon päällikköä (U56, U15). Poliitikoista lainataan opetusministeriä, kansanedustajia ja yhtä kuntapoliitikkoa (U62, U39, U26, U59). Kaikkien toimijoiden haastatteluissa pohditaan suurimmaksi osaksi syitä häirinnän taustalla ja ehdotetaan ratkaisukeinoja tai kerrotaan jo tehdyistä toimenpiteistä – itse ongelman, seksuaalisen häirinnän, määrittäminen jää vähemmälle.

Liittoutumisasteen säätely vaihtelee pääasiassa osittaisesta liittoutumisesta koko uutisen kattavaan etäännyttämiseen. Kahdessa uutisessa liittoutuminen näkyy vahvasti niin, että se koostuu suurimmaksi osaksi epäsuorista esityksistä, joilla viitataan yleiseen keskusteluun ja suorista esityksistä esiintyy huomattavasti harvemmin. Näistä uutisista toinen on seksuaalikasvattajaa haastatellut uutinen, jossa esitetään vanhemmille vinkkejä seksuaalikasvatukseen (U64). Liittoutuminen tapahtuu esimerkiksi: *”Moni*

aikuinen hätkähtää, kun sanat lapsi ja seksuaalisuus esiintyvät samassa yhteydessä. Lapsuudessa seksuaalisuus ei kuitenkaan liity seksiin, vaan kyse on omaan kehoon tutustumisesta, itsetunnon kehittymisestä ja sosiaalisten taitojen opettelusta.” (U64) Toinen uutinen on kriminaali- ja oikeuspsykologian dosentin haastattelu, jossa haastateltava esittää häirinnän taustalla olevan ajatuksen siitä, kuinka kanssaeläjien empatian puute mahdollistaa häirinnän tapahtumisen. Toimittajan liittoutuminen ajatukseen näkyy jo ingressissä: *”Seksuaalinen häirintä voi jatkua pitkään työpaikoilla tai oppilaitoksissa, koska kukaan sivustakatsoja ei puutu siihen. Miksi on niin vaikeaa olla ensimmäinen, joka puhalttaa pelin poikki?” (U61)* Vahva liittoutuminen on mielenkiintoinen valinta ja se kaiuttanee toimittajan omaa suhdetta aiheeseen. Haastattelussa ei ainakaan tule esille, että kyseinen ajatus perustuisi toteutettuun tutkimukseen. Kyseessä on haastateltavan oma spekulatio, jonka hän on muodostanut eri ilmiötä kuvaavan tutkimuksen pohjalta. Samankaltaista vahvaa liittoutumista asiantuntijoihin tapahtuu usein sellaisissa aineiston uutisissa, joissa liittoutumisen kohteena on jokin yleisesti tiedossa oleva asia tai tutkimustulos.

Muiden asiantuntijoiden osalta liittoutumisen aste vaihtelee osittaisen liittoutumisen tai neutraalin etäännyttämisen välimaastossa. Yhdessä uutisessa tehdään vahva etäännyminen lainattuun poliisiin, joka esittelee koululaisten yleisintä häirintäkeinoa: *”Se on toisesta otettu kuva, joka levitetään someen. Tai sitten salaiseksi tarkoitettu ”herutuskuva” itsestä, joka leviää sisäpiiriin ulkopuolelle” kertoo ylikonstaapeli Toni Reinikainen Itä-Suomen poliisilaitokselta.” (U36)* Samoin kun seksuaalisen häirinnän yleisyys -uutisryhmän asiantuntijahaastatteluissa, myös näissä liittoutuminen itse haastateltavaan on osittain hankalasti tunnistettavissa, sillä toimittajan tekstistä ei aina havaitse äänen tulosuuntaa eikä se ole kontekstin perusteella yksiselitteisesti pääteltävissä. Argumentit esitetään usein yleisesti tiedossa olevina asioina, kuten esimerkiksi viittaukset lainsäädäntöön: *”Alaikäiseen kohdistuva seksuaalinen häirintä on aina virallisen syytteen alainen, eli rikostutinnan aloittaminen ei ole siitä kiinni, tekeekö uhri itse rikosilmoituksen tai vaatiiko hän rangaistusta.” (U43).*

Toimittaja ei pääasiallisesti liittoudu opetuksen järjestämisestä vastaavien toimijoiden, eikä missään tapauksessa poliitikkojen kanssa. Opetuksen järjestäjien kanssa liittoudutaan silloin, kun esitetään jotakin jo tehtyä toimenpidettä, kuten: *”Pilottikouluissa systeemi on ollut hyvin yksinkertainen, kaupungin yleisen palautejärjestelmän päälle rakennettu. Koulujen sivuilla on ollut linkki lomakkeeseen, jolla oppilaat ja vanhemmat ovat voineet kertoa huolistaan oppilashuollolle.” (U15)* Uutisessa, jossa käsitellään eduskunnan ajankohtaiskeskustelua seksuaalisesta häirinnästä eri kansanedustajien puheenvuorot esitetään poikkeuksetta etäännyttämisen kautta, kuten: *”Se tulee ilmi, se tulee julki ja siitä myöskin jää kiinni”, Andersson muistutti” (U26).* Tämä on perusteltua, sillä sanomalehdistö on irtautunut puoluepoliittisista kytköksistä jo viime vuosisadalla (Väliverronen 2009, 15).

8 Pohdinta

8.1 Tulosten yhteenveto ja pohdinta

Uutisryhmät kohdensivat näkökulmatulonsa ilmiön tarkasteluun eri tavoin, mikä näkyi myös tekemieni havaintojeni moninaisuudessa. Tässä luvussa esittelen keskeiset havaintoni ensin uutisryhmittäin siirtyen kohti kaikkia uutisryhmiä läpäiseviä pohdintojani.

Tunnetut koulukohtaiset tapaukset -uutisryhmä käsitteli seksuaalisen häirinnän ilmiötä neljän eri koulun kontekstissa. Ilmiön kuvailu, syiden taustoittaminen ja ratkaisuehdotusten tarjoaminen keskittyivät siis vahvasti näiden kouluympäristöjen raameihin, vaikka häirintä tunnistettiin osassa uutisia laajemmaksi ongelmaksi. Oppilaiden tapahtumakuvauksissa toistui, kuinka häirintä on sallittu siitä vaikeammalla ja kuinka siihen kohdistuneet toimenpiteet ovat jääneet puutteellisiksi tai niitä ei ole tehty lainkaan. Kritiikki kohdistetaan siis vahvasti opetuksen järjestäjiin, jotka pääsevätkin uutisryhmässä kaikkein eniten ääneen. Heidän puheenvuorojansa leimaa vastuun välttäminen ja siirto toimijalta toiselle. Toisaalta kritiikin voidaan nähdä myös kohdistuvan kollektiivisesti kaikkiin yhteiskunnan jäseniin, jotka hiljaisella hyväksynnällään sallivat seksuaalisen häirinnän tapahtumisen.

Siinä missä tunnetut koulukohtaiset tapaukset -uutisryhmä paneutui aktiivisesti häirinnän sallivan ilmapiirin kuvailuun, seksuaalisen häirinnän teon käsittely -uutisryhmässä korostui häirinnän tapahtumien kuvaukset. Muista uutisryhmistä vahvasti poiketen tässä uutisryhmässä uhrit saivat tilan kertoa, millaisia seurauksia häirinnällä on heille ollut – joskin nämä kertomukset jäivät marginaaliseksi osaksi koko aineistosta. Näissä kahdessa ensimmäisessä uutisryhmässä seksuaalinen häirintä kehystettiin valta-asemassa olevan opettajan oppilaaseen kohdistamaksi teoksi.

Seksuaalisen häirinnän yleisyys -uutisryhmässä keskiössä olivat tuoreet lasten ja nuorten häirinnästä kertovat tutkimustulokset. Uutisissa keskityttiin ilmiön yleiseen kuvailuun tutkimustulosten ehdoilla. Uutisryhmässä häirinnän taustalla vallitsevien syiden kuvailu loisti poissaolollaan ja myös ratkaisukeinoja ehdotettiin vain vähän. Keinot seksuaalisen häirinnän poistamiseksi -uutisryhmässä sen sijaan ratkaisuehdotusten tarjoaminen on keskiössä. Uutisissa oli vaihtelua sen osalta, kuinka abstraktiksi tai konkreettiseksi toimenpiteitä kuvattiin, mutta muista uutisryhmistä poiketen niissä näkyi laajemman kontekstin ratkaisukeskeisyys. Näissä kahdessa viimeisessä uutisryhmässä äänensä saivat kuuluviin ainoastaan eri alojen asiantuntijat, josta viimeisessä niihin lukeutuivat myös koulutuksen järjestäjät ja poliitikot. Itse häirintään osallisia toimijoita ei siis kuultu.

Uutisryhmien keskeisistä piirteistä on havaittavissa jonkin asteista juonellisuutta: kaksi ensimmäistä uutisryhmää paljastavat yhteiskunnallisesti merkittävän, instituutioissa vallitsevan salaisuuden. Paljastukset tehtiin entisten ja nykyisten oppilaiden sekä häirintää kokeneiden uhrien tai muiden häirintää todistaneiden äänillä. Kolmas uutisryhmä esitti häirinnän esiintymisen sellaisena, kuin se tutkimusten valossa ja asiantuntijoiden mukaan näyttäytyy. Uutisryhmä siis ikään kuin kertoo lukijalle, millaisesta ilmiöstä tässä *todella* on kyse. Viimeinen uutisryhmä toteaa ongelman vakavuuden tarjoten sille

aktiivisesti ratkaisukeinoja. Kaiken kaikkiaan seksuaalinen häirintä kehystettiin kouluissa vallitsevaksi, todelliseksi ongelmaksi, johon on puututtava.

Kautta linjan yleiskuvassa häirintä kehystettiin osaksi vaikenemisen kulttuuria. Tähän ei lukeudu seksuaalisen häirinnän yleisyys -uutisryhmä, jossa häirinnän taustalla vallitseviin syihin ei muutakaan otettu kantaa. Tunnetut koulukohtaiset tapaukset -uutisryhmässä vaikenemisen kulttuuri liitettiin pääasiassa koulujen sisäisiin rakenteisiin. Tätä hahmottaa kouluinstituutiosta toteutettujen ja häirintään johtaneiden puutteellisten toimenpiteiden kuvaus, joiden taustalla nähtiin vaikuttavan kouluyhteisön jäsenten kollektiivinen vaikeneminen. Muissa uutisryhmissä vaikenemisen kulttuuri laajennettiin vahvemmin koulukontekstista koskemaan uhrin asemaa tai koko yhteiskuntaa. Vaikenemisen kulttuurin kehysissä toistuu kaikkien uutisryhmien kohdalla myös häpeän teema - se esitettiin usein syynä, miksi seksuaalisesta häirinnästä vaietaan.

Vaikenemisen kulttuurin kehyksiin sisältyy oletus siitä, että seksuaalinen häirintä on normi, jota väistämättä tapahtuu jos uhri, sivustakatsoja tai aikuinen hyväksyy sen vaikenemisellaan. Kehykset ohittavat häirinnän tekijän vastuun täysin. Sen sijaan uutisissa korostettiin uhrin hiljenemisen ongelmallisuutta – ikään kuin seksuaalisen häirinnän olemassaolon taustalla olisi uhrin toiminta. Yksi keskeisimmistä, konkreettisista kouluissa toteutettavista ratkaisukeinoista vastasi nimenomaiseen uhrin hiljenemisen ongelmaan: sähköinen työkalu, jolla oppilas voi kertoa häirinnästä. Vaikenemisen kehykset eivät vastaa kysymykseen, mikä on seksuaalisen häirinnän juurisyy – miksi sitä ylipäänsä tapahtuu?

Aiemmissa tutkimuksissa on havaittu, että uutisissa ilmenee usein raiskausmyyttejä (esim. Meija ym. 2015, 13; Cuklanz 2020, 251). Tämän tutkimuksen aineistossa uhreja ei leimattu valehtelijoiksi, eikä siihen viittaavaa kielenkäyttöä käytetty uutisten riveissä. Uhriin liittyvien raiskausmyyttien poissaolo selittynee Me too -kampanjan aikaansaamalla keskustelun muutoksella. Ihmiset alkoivat ymmärtämään, kuinka laajasta ilmiöstä häirinnässä on kyse, jolloin uhrien ei enää oletettu valehtelevan (Tambe 2018). Myös verrattaessa liittoutumista häirinnän uhriin tai tekijään oli havaittavissa, että toimittajat liittoutuivat osassa uutisia uhrien kertomuksiin, kun taas osassa uutisia etäännyivät vahvasti syytettyjen lainauksista. Tämän havainnon valossa voidaan havaita, että toimittajilla oli suurempi taipumus liittoutua uhrin, kuin tekijän puolelle. Täysin ongelmaton uhrin asema uutisissa ei kuitenkaan ollut.

Yhtenä Me too -kampanjan yhteiskunnallisena tavoitteena oli syyllisyyden ja häpeän taakan ottaminen pois uhrin harteilta ja kampanjan tarkoituksena oli antaa tila uhrille saada äänensä kuuluviin (Cuklanz 2020). Aineiston uutisissa häirinnän uhrilleen aiheuttama syyllisyyden ja erityisesti häpeän tunne tuotiin aktiivisesti esille. Sitä ei kuitenkaan tuotu esille, että näitä tunteita tulisi tuntea ennemminkin tekijän, kuin uhrin. Vaikka kahdessa uutisryhmässä uhrin saivat äänensä kuuluviin, jäi kokonaiskuvassa uhrien äänet muiden toimijoiden, kuten asiantuntijoiden ja koulutuksen järjestäjien, äänen varjoon. Uhrien äänillä tehtiin tapahtumakuvauksia ja osassa uutisia he saivat myös tilansa kertoa, millaisia seurauksia häirinnällä on heille ollut. Seurauksia tuotiin esille kuitenkin vain harvassa uutisessa. Uhrin asemaa ei myöskään huomioitu toimenpiteiden kuvailuissa, sillä esimerkiksi tarvetta uhrin henkisen

hyvinvoinnin tukemiselle ei kuvattu. Myös Meijan ja muiden (2015, 12) tutkimuksessa ilmeni, että te-rapeutista apua seksuaalisen häirinnän uhrille ei nostettu uutisissa esille lainkaan.

Kaikkein useimmiten häirinnän tekijäksi kuvattiin auktoriteetti- ja valta-asemaa väärinkäyttävä aikuinen, joka kohdistaa häirinnän oppilaaseen. Tekijä oli lähes poikkeuksetta mies, kun taas uhriksi kuvattiin useimmiten tyttö. Seksuaalisen häirinnän yleisyys -uutisryhmän uutiset ainoana uutisryhmänä korostivat lasten ja nuorten välisen häirinnän yleisyyttä, samoin kuin muista uutisryhmistä poiketen myös poikien kokema häirintä tuotiin näkyvästi esille. Kouluterveyskyselyiden tulosten mukaan seksuaalista häirintää tapahtuu kaikkein eniten vertaisten välisissä suhteissa ja opettajan oppilaaseen kohdis-tama häirintä on harvinaisempaa. Häirintä koulussa ei myöskään ole niin sukupuolittunutta, kuin aineis-ton uutiskertomukset antavat ymmärtää. Vaikka tytöt kohtaavat muualla häirintää poikia enemmän, kou-lussa sitä näyttää kohdistuvan yhtä paljon tyttöihin ja poikiin. (Ikonen & Halme 2018; Ikonen & Hela-korpi 2019; Laitinen 2020, 7.)

Uutiskertomusten ja todellisuuden ristiriitoja selittänee uutisten sensaatiohakuisuus: aikuisen tekemä seksuaalinen häirintä on niin moraalisesti kuin rikosoikeudellisestikin tuomittavampaa, kun taas lasten välinen häirintä liitetään herkemmin väistämättömäksi osaksi kaverisuhteita tai kiusaamisen muo-doksi. Näin ollen on mahdollista, että aikuisen tekemä häirintä ”kauhistuttavampana” tekona houkutte-lee enemmän lukijoita. Median tehtävä vallan vahtikoirana on myös tuoda esille yhteiskunnan instituutioissa tapahtuvat vääryydet, joista turvalliseksi aikuisiksi miellettyjen opettajien tekemä seksuaalinen häirintä on yksi vallan väärinkäytöksen vakava muoto. Syytä sille, miksi uutiset kehystävät kouluissa tapahtuvan seksuaalisen häirinnän sukupuolittuneemmaksi kuin se todellisuudessa on, voi vain arvuutella – oma arvaukseni kallistuu toimittajien tiedon puutteeseen.

Seksuaalinen häirintä kuvattiin yleiseksi ja vakavaksi ongelmaksi, jonka kitkeminen pois kou-luista kehystettiin keskeiseksi tavoitteeksi. Konkreettisen ratkaisuehdotusten tarjoaminen koulumaail-maan jäi kuitenkin melko vähäiseksi, vaikka pääasiallinen vastuu häirinnän kitkemisestä jaettiin kou-luinstituution jäsenille. Silloin kun ratkaisuehtouksia tarjottiin, olivat ne usein interventiokeinoja, jotka keskittyivät jo sattuneiden tapahtumien ratkaisemiseen. Suuressa osassa uutisia painotettiin, kuinka avoimemman keskusteluilmapiiirin luominen on ehdottoman tärkeää seksuaalisen häirinnän vastaisessa työssä. Tähän lukeutui ennaltaehkäisevä seksuaalikasvatus, jonka parantamisen merkitystä painotettiin erityisesti viimeisessä uutisryhmässä.

Kouluilla on merkittävä vastuu seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyssä, tunnistamisessa ja sii-hen puuttumisessa. Perusopetuslaki (2013/2697) velvoittaa, että jokaisen koulussa työskentelevän on ilmoitettava havaitsemastaan seksuaalisesta häirinnästä eteenpäin. Opetushallitus jakaa häirinnän pois-tamisen vastuualueet kaikille koulutuksen järjestäjille ja peräänkuuluttaa, että jokaisen vastuulla on edis-tää turvallista ja hyvinvointia tukevaa kouluyhteisöä, jossa seksuaaliselle häirinnälle on nollatoleranssi (Laitinen ym. 2020). Velvoitteista ja säädöksistä huolimatta jokaisen kouluyhteisön jäsenen toiminnan taustalla peilaa ne henkilökohtaiset asenteet, arvot ja tiedot, joita uutismedia osaltaan edustaa ja raken-

taa. Millaisena media kuvaa seksuaalisen häirinnän, millaiseen asemaan se nostaa tekijän tai uhrin, millaisia häirinnän vaikutuksia se nostaa esille ja kenen näkökulmasta se kuvaa häirinnän ongelmallisuuden? Tällä tutkimuksella olen halunnut kuvata ne uutisten sisällä rakennetut kehykset, jotka luovat meidän kaikkien ymmärrystä ilmiöstä.

8.2 Tulosten hyödyntäminen ja jatkotutkimusehdotukset

Tämä tutkimus tuo kasvatustieteiden kentälle ainutlaatuista tietoa siitä, miten suomalaisissa uutismedioidissa keskustellaan seksuaalisesta häirinnästä ja mitä sisältöjä ilmiöstä tuotetaan. Peilaan tulosten hyödyntämisen arvioinnissa kahta lähtökohtaa: uutiset edustavat yhteiskunnan normeja (Garcia 2012) sekä muokkaavat lukijoiden asenteita ilmiötä kohtaan (Meija ym 2015). Tämän tutkimuksen avulla kasvatustalaja saa ajankohtaista tietoa siitä, millaista yleistä asenneilmapiiriä lapsiin ja nuoriin kohdistuvasta seksuaalisesta häirinnästä media heijastaa ja miten niitä asenteita mediassa tuotetaan.

Toivon, että tulokset johdattavat lukijaa reflektoimaan omaa mediakriittisyyttään sekä alttiutta uutisissa tuotettujen merkitysten vaikutuksille huolimatta siitä, että tämä tutkimus ei ota suoranaisesti kantaa siihen, millä tavoin kukin tuotettu sisältö meihin pyrkii vaikuttamaan. Lasten ja nuorten kanssa työskentelevät voivat peilata uutisissa nostettuja näkökulmia ja niissä tuotettuja merkityksiä koulumaailmaan ja kysyä, missä määrin tämä näkyy omassa toimintaympäristössäni. Ilmiön ymmärtämisen myötä seksuaaliseen häirintään liittyvästä ennaltaehkäisystä, puuttumisesta, kuuntelemisesta, kertomisesta sekä sensitiivisenä ja empaattisena olemisesta tulee helpommin todellisuutta. Havainnot eivät tuo tärkeää tietoa vain kasvatustieteeseen, vaan myös journalismin kentälle. Tutkimustulosten valossa toimittajat voivat pohtia omaa tapaansa kirjoittaa seksuaalisesta häirinnästä ja sitä, millaista yhteiskuntaa he haluavat omassa vaikutuspiirissään rakentaa.

Tutkimuksen rajallisuuden ja henkilökohtaisten resurssien vuoksi tutkimusongelmat tuli rajata niihin ongelmiin, joita tässä tutkimuksessa käytin. Jotta uutisten vaikutuksia yhteiskunnallisen ilmapiiirin rakentamiseen pystyttäisiin ymmärtämään paremmin, olisi jatkossa tärkeää tutkia myös laajemmin retorisia keinoja ja teksti-lukija -suhteen rakentumista. Selvää on, että aiheesta kaivataan lisää tutkimusta jatkossakin. Mediatutkimuksen avulla voidaan tutkia ongelmaa laajemmassa yhteiskunnallisessa kontekstissa, mutta seksuaalisen häirinnän tarkastelu sillä kentällä, jossa se on läsnä, on myös tärkeää. Tämä tutkimus kohdisti mielenkiintonsa uutisten sisältöön, eikä esimerkiksi Me too -kampanjan uutisoinnin vaikutuksiin instituutioissa tai ihmisten asenteissa.

Jatkossa olisi hedelmällistä tutkia, millä tavoin koulu otti mediakeskustelusta kopin ja ryhtyi toimiin, joilla häirintää voidaan kitkeä. Tai tehtiinkö niin ylipäänsä? Uutisissa nousi voimakkaasti esille yhteiskunnassa vallitseva vaikenemisen kulttuuri – missä määrin seksuaalisesta häirinnästä vaietaan kouluissa? Entä mikä on median tapa kehystää seksuaalinen häirintä nyt, kun asenneilmapiirin voidaan

ainakin jollain tasolla olettaa muuttuneen Me too -kampanjan jälkeen? Kouluissa tapahtuva seksuaalinen häirintä oli pitkään vaiettu aihe, mutta Me too -kampanjan aikaan saaman julkisen keskustelun seurauksena aiheesta alettiin keskustella entistä enemmän – toivon keskustelun jatkuvan.

Lähteet

Aaltonen, J. (2012). Turvataitoja nuorille. Tampere: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 20.4.2021 https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90817/Opas_21%20_verkko.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Aaltonen, S. (2003). Kerrottuna, kiistettynä ja vaiettuna: Nuorten tulkintoja koulun konflikteista ja sukupuoli- ja sukupuolesta. Teoksessa V. Sunnari, J. Kangasvuo, M. Heikkinen & N. Kuorikoski (toim.) *Leimattuna, kontrolloituna, normitettuna – Seksualisoitunut ja sukupuolittunut väkivalta kasvatuksessa ja koulutuksessa*. Oulu: Oulun yliopisto, 120–132.

Aaltonen, S. (2006). Tytöt, pojat ja sukupuolinen häirintä. Helsinki: Helsinki University Press.

Alasuutari, P. (2011). Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino.

Alma Media Oyj. (2015). Vuosikatsaus 2015. Viitattu 3.2.2021 https://www.almamedia.fi/docs/default-source/investors/Financial-reporting/fi/2015/vuosikatsaus-2015.pdf?sfvrsn=c2db0eed_2

Alvinius, A. & Holmberg, A. (2019). Silence-breaking butterfly effect: Resistance towards the military within #MeToo. *Gender, Work & Organization*, 26(9), 1255–1270.

Anttila, P. (1998). Tutkimisen taito ja tiedonhankinta. Viitattu 18.3.2020 <https://metodix.fi/2014/05/17/anttila-pirkko-tutkimisen-taito-ja-tiedon-hankinta/>

Bell, A. (1991). The language of news media. Oxford: Blackwell.

Bryant, A. L. (1993). Hostile hallways: The AAUW survey on sexual harassment in America's schools. *Journal of School Health*, 63(8), 355–358.

Bullock, C. (2007). Framing Domestic Violence Fatalities: Coverage by Utah Newspapers. *Women's Studies in Communication*, 30(1), 34–63.

Connell, R. W. (1995). Masculinities. Polity Press: Cornwall.

Cuklanz, L. (2020). Problematic news framing of #MeToo. *The Communication Review*, 23(4), 251–272. Viitattu 1.4.2021 <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10714421.2020.1829302>

Entman, R. (1993). Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication* 43(4), 51–58.

Fairclough, N. (1997). *Miten media puhuu*. Tampere: Vastapaino.

Garcia, V. (2012). Constructing and Reconstructing Female Sexual Assault Victims Within the Media. Teoksessa D. Bissler, J. Conners (toim.) *The Harms of Crime Media: Essays on the Perpetuation of Racism, Sexism and Class Stereotypes*. Jefferson: McFarland. 18–37.

Gilbert, R., Widom, C. S., Browne, K., Fergusson, D., Webb, E., & Janson, S. (2009). Burden and consequences of child maltreatment in high-income countries. *The Lancet*, 373(9657), 68–81.

Harju, S. (2019). Media mursi hiljaisuuden. Käytäntöteoreettinen tutkimus uutisprosesseista, jotka paljastavat koulumaailmassa tapahtuneen seksuaalisen ahdistelun vuonna 2017. Turun yliopisto. Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos. Mediatutkimus. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 20.4.2021 https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/148635/Harju_Sara_opinnayte.pdf?sequence=1

Heikkinen, M. (2003). Sukupuolinen ja seksuaalinen häirintä sekä ahdistelu Oulun yliopistossa – haasteita toimenpiteille. Teoksessa V. Sunnari, J. Kangasvuo, M. Heikkinen & N. Kuorikoski (toim.) *Leimattuna, kontrolloituna, normitettuna – Seksualisoitunut ja sukupuolittunut väkivalta kasvatuksessa ja koulutuksessa*. Oulu: Oulun yliopisto, 145–157.

Heinonen, P., Karvonen, U. & Tainio, L. (2020). Hand-on-shoulder touch as a resource for constructing a pedagogically relevant participation framework. *Linguistic and Education*, 56, 100795–.

Helsingin Sanomat. (2020). Helsingin Sanomien periaatelinja. Viitattu 19.3.2020 <https://www.hs.fi/info/art-2000006390609.html>

Huuki, T. (2003). Poikien suosion tavoittelu ja väkivalta koulun sosiaalisen kentällä. Teoksessa V. Sunnari, J. Kangasvuo, M. Heikkinen & N. Kuorikoski (toim.) *Leimattuna, kontrolloituna, normitettuna – Seksualisoitunut ja sukupuolittunut väkivalta kasvatuksessa ja koulutuksessa*. Oulu: Oulun yliopisto, 35–52.

Ikonen, R. & Halme, N. (2018). Lasten ja nuorten kokema seksuaalinen häirintä ja väkivalta: Koulu-terveyskyselyn 2017 tuloksia. Tutkimuksesta tiiviisti 6, maliskuu 2018. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Ikonen, R., & Helakorpi, S. (2019). Lasten ja nuorten hyvinvointi: Koulu-terveyskysely 2019. Tilastoraportti 33/2019. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 5.5.2021 https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138562/Tilastoraportti_33_Koulu-terveyskysely.pdf

Jokinen, A. (1999). Vakuuttelevan ja suostuttelevan retoriikan analysoiminen. Teoksessa A. Jokinen, K. Juhila & E. Suoninen (toim.) *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere: Vastapaino, 126–159.

Julkisen sanan neuvosto (JSN). (2011). Journalistin ohjeet. Viitattu 30.4.2021 https://www.jsn.fi/journalistin_ohjeet/j

Kaltiala-Heino, R., Fröjd, S. & Marttunen, M. (2016). Sexual harassment and emotional and behavioral symptoms in adolescence: stronger associations among boys than girls. *Social psychiatry and psychiatric epidemiology*, 51(8), 1193–1201.

Karvonen, E. (2000). Tulkintakehys (frame) ja kehystäminen. *Media & Viestintä*, 23(2), 78–84. Noudettu 1.3.2021 osoitteesta <https://journal.fi/mediaviestinta/article/view/61529>

Kinnunen, M. (2017). Seksuaalinen häirintä amerikkalaisissa yliopistoissa: Harvardissa esiintyvän häirinnän uutisointi. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden laitos. Sosiologia. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 20.4.2021 https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/18478/urn_nbn_fi_uef-20171070.pdf?sequence=-1&isAllowed=y

Klemetti, R. & Raussilehto, E. (2014). Edistä, ehkäise, vaikuta – Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2014–2020. Tampere: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Kowalzke, A. & Stewart, C. (2007). *Media: New ways and meanings* 3E. Hoboken: John Wiley & Sons Australia.

Kunelius, R. (2003). *Viestinnän vallassa – Johdatus joukkoviestinnän kysymyksiin*. Porvoo: WSOY.

Laki ammatillisesta koulutuksesta. (2017). 80§ (531/2017). Oikeus turvalliseen opiskelu-ympäristöön. Viitattu 8.4.2021 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170531>

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta. (1986). 5a§ (30.12.2014/1329) Toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi oppilaitoksissa. Viitattu 15.3.2021 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta. (1986). 7§ (30.12.2014/1329) Syrjinnän kieltö. Viitattu 15.3.2021 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>

Laki Yleisradio Oy:stä. (1993/1380). Viitattu 29.4.2021 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931380>

Lehtonen, J. (2012) Opettajien käsityksiä seksuaalisuuden kirjosta. *Nuorisotutkimus* 2, 21–32. Viitattu 5.5.2021 <http://elektra.helsinki.fi/oa/0780-0886/2012/2/opettaji.pdf>

Lipson, J. (2001). *Hostile hallways: Bullying, teasing, and sexual harassment in school*. Washington: American Association of University Women Educational Foundation. Viitattu 22.4.2021 <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED454132.pdf>

Lukiolaki. (2018). 40§ (10.8.2018/714) Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Viitattu 8.4.2021 <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180714>

McDonald, P. & Charlesworth, S. (2013). Framing Sexual Harassment Through Media Representations. *Women's Studies International Forum*, 37, 95–103.

Mejia, P., Somji, A., Nixon, L., Dorfman, L. & Quintero, F. (2015). What's missing from the news on sexual violence? An analysis of coverage, 2011–2013. *Issue 22*. Viitattu 14.4.2021 http://www.bmsg.org/wp-content/uploads/2015/09/bmsg_issue22_sexual_violence_news.pdf

Niemi, J. & Kainulainen, H. (2018). #metoo: seksuaalinen häirintä ja laki. *Haaste 1/2018*. Viitattu 13.4.2021 <https://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste12018/metooseksuaalinenhairintaja-laki.html>

Opetushallitus. (2021). *Opas seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi kouluissa ja oppilaitoksissa*. [PowerPoint-diat]. Viitattu 5.4.2021 https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/seksuaalinen_hairinta_esittelymateriaali_kouluille_ja_oppilaitoksille.pptx

Perusopetuslaki. (2013). 29 § (30.12.2013/1267). Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Viitattu 8.4.2021 <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (POPS). (2014). Helsinki: Opetushallitus.

Pietikäinen, S. & Mäntynen, A. (2009). Kurssi kohti diskurssia. Tampere: Vastapaino.

Reunanen, E. (2018). Uutismedia verkossa 2018. Reuters Institute Digital News Report - Suomen maaraortti. Tampere: Journalismmin, viestinnän ja median tutkimuskeskus. Viitattu 21.10.2020 <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/103750/978-952-03-0796-7.pdf>

Rikoslaki. (2014). 5a§ (509/2014). Seksuaalinen ahdistelu. Viitattu 15.3.2021 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20140509>

Sanday, P. (1981). The Socio-Cultural Context of Rape: A Cross-Cultural Study. *Journal of Social Issues* 37(4), 5–27.

Satyanarayana, V., Chandra P.S. & Vaddiparti, K. (2015). Mental health consequences of violence against women and girls. *Current Opinion in Psychiatry* 28(5), 350–356.

Sayej, N. (2017). “Alyssa Milano on the #MeToo movement: “We’re not going to stand for it anymore””, *The Guardian*, 12.12.2017. Viitattu 17.3.2020 <https://www.theguardian.com/culture/2017/dec/01/alyssa-milano-mee-too-sexual-harassment-abuse>

Segal, L. (2006). Slow motion: Changing masculinities, changing men. London: Palgrave Macmillan.

Snyder, Z. K. (2009). What About Women? The Representation of Women in Media, Crime, and Violence Textbooks. Teoksessa D. Humphries (toim.) *Northeastern Series on Gender, Crime, and Law: Women, Violence, and the Media: Readings in Feminist Criminology*. Boston: Northeastern University Press, 87–100.

Starkey, J., Koerber, A. Sternadori, M. & Pitchford, B. (2019). #MeToo Goes Global: Media Framing of Silence Breakers in Four National Settings. *Journal of Communication Inquiry*. 43(4), 437–461.

Sunnari, V., Kangasvuo J., Heikkinen, M. & Kuorikoski, N. (2002). Leimattuna, kontrolloituna, normitettuna – Seksualisoitunut ja sukupuolittunut väkivalta kasvatuksessa ja koulutuksessa. Oulu: Oulun yliopisto.

Tainio, L., Heinonen, P., Karvonen, U., & Routarinne, S. (2019). " Siin varmaa niinku raja ylitty." Opettajien käsitykset koskettamisen normeista ja rajoista. *Sukupuolentutkimus* 32 (3), 5–23.

Tambe, A. (2018). Reckoning with the Silences of #MeToo. *Feminist Studies*, 44(1), 197–203.

Tapper, J. (2012). Jouko Turkan teatterikorkeakoulun kauden yhteiskunnallinen kontekstuaalisuus vuosina 1982–1985. Helsingin yliopisto. Väitöskirja. Viitattu 29.3.2021 <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/29083/joukotur.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Timmerman, M. C. (2004a). Safe schools and sexual harassment: The relationship between school climate and coping with unwanted sexual behaviour. *Health Education Journal*, 63 (2), 113–126.

Timmerman, G. (2004b). Adolescent's psychological health and experiences with unwanted sexual behavior at school. *Adolescence*, 39(156), 817–825.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Valoaho, S. & Peltola, S. (2013). Ota puheeksi – Internet ja lasten seksuaalinen hyväksikäyttö. Helsinki: Pelastakaa lapset.

Valtonen, S. (1998). Hyvä, paha media. Diskurssianalyysi kriittisen mediatutkimuksen menetelmänä. Teoksessa A. Kantola, I. Moring & E. Väliaverronen (toim.) *Media-analyysi tekstistä tulkintaan*. Tampere: Tammer-Paino Oy. 93–121.

Vehnamäki, I. (2020). Katso kuvat, tiesitkö tätä? Klikkijournalismin anatomia. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Viestintä. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 28.4.2021 https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/318993/Vehnamaki_Viestinta.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Väliaverronen, E. (1998). Mediatekstistä tulkintaan. Teoksessa A. Kantola, I. Moring & E. Väliaverronen (toim.) *Media-analyysi tekstistä tulkintaan*. Tampere: Tammer-Paino Oy. 13–39.

Väliaverronen, E. (2005). Tv-uutisten kehukset ja lääketieteilijän roolit geenitekniikkaa käsittelevissä uutisissa. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti*, 2005: 42, 342–352.

Väliaverronen, E. (2009). Journalismi kriisissä? Teoksessa E. Väliaverronen (toim.) *Journalismi murroksessa*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, 13–31.

Väliaverronen E. (2012). Median kuviteltu valta. Teoksessa K. Karppinen & J. Matikainen (toim.) *Julkiisuus ja demokratia*. Tampere: Vastapaino, 83–105.

Wilson, F. & Thompson, P. (2001). Sexual harrasment as an exercise of power. *Gender, Work & Organization*, 8(1), 61–83.

World Health Organization (WHO). (2010). Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa. Viitattu 28.4.2021 <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80220/039844e2-c540-4e81-834e-6f11e021846.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Zacharek, S. Dockterman, E. & Edwards, H.S. (2017). Time: Person of the year 2017: The silence breakers. *Time Magazine*. Viitattu 28.2.2021 <https://time.com/%20time-person-of-the-year-2017-silence-breakers/>

Liitteet

Liite 1. Tutkimusaineiston uutiset

Uutisryhmä	Uutisen otsikko	Julkaisu-päivä	Julkai-sija	Tunnus
Tunnetut koulukoh-taiset tapaukset	Kallion lukion opettaja hyllytetty toistaiseksi - Entinen opiskelija HS:lle "Oli yksi ilmaisutaidon kurssi, jonka kaikki kurssin tytöt jättivät kesken"	5.11.2017	HS	U1
	Ahdistelusta syytetty Kallion lu-kion opettaja sai suullisen huo-mautuksen jo vuonna 2004 - Enti-nen oppilas HS:lle: "Näytelmissä oli aina nuori tyttö lavalla vähissä vaatteissa"	6.11.2017	HS	U2
	Entinen rehtori ei kommentoi Kal-lion lukion ahdisteluepäilyjä: ”An-nan kommenttini poliisille”	6.11.2017	HS	U3
	Kymmenet Tampereen yliopiston entiset opiskelijat tunnistivat ah-distelusta epäillyn Kallion lukion opettajan - "Meillä oli samanlaisia raiskausharjoituksia"	8.11.2017	HS	U4
	Ahdisteluepäily ja epäasiallinen opetus heittivät varjon Kallion lu-kion ylle - Opettaja pohtii päivit-täin, olisiko hän voinut estää kou-lussa raportoidun ahdistelun: "Olisi ehkä pitänyt kävellä rehtorin luokse"	11.11.2017	HS	U7
	Opiskelijoiden vetoamus seksuaa-lisen häirinnän lopettamiseksi vaa-	28.11.2017	HS	U8

Uutisryhmä	Uutisen otsikko	Julkaisu-päivä	Julkai-sija	Tunnus
Tunnetut koulukoh-taiset tapaukset	salaisessa koulussa tyrmistytti rehtorin - HS julkaisee otteita opiskelijoiden kuvailemista tapahtumista	28.11.2017	HS	U8
	Kallion lukion ahdisteluväitteet: Kerrotut kokemukset tapahtuneet ennen seksuaalisen ahdistelun kriminalisointia, poliisi ei aloita esitutkintaa	5.12.2017	HS	U10
	Opetusministeriö pyytää Helsingin kaupungilta selvitystä Kallion lukion epäilyistä häirintätapauksista	5.12.2017	HS	U11
	TS: Turun kaupunki vaikenä musii-kinopettajaan kohdistuvista ahdistelusyhtöksistä, koska "hyvän oppilaitoksen mainetta ei haluttu tärvellä" - kaupunginjohtaja pyytää anteeksi	21.12.2017	HS	U12
	Kaarinan lukiosta hyllytetty opettaja kiistää epäasiallisen käytöksen ja kokee tulleen työpaikkakiusa- tuksi - myös oppilaan mukaan opettajaa on kohdeltu epäoikeudenmukaisesti	29.12.2017	HS	U13
	Turun kaupunki vaiennut myös toisesta ahdisteluvyyhdistä kou- lussa - kaupunginjohtaja pyytää anteeksi uhreilta	29.12.2017	HS	U14
	Epäasiallisesta käytöksestä syy- tetty Kallion lukion opettaja sai potkut maanantaina	15.1.2018	HS	U17
	Opetusministeri käynnisti selvityk- sen Kallion lukion lehtoriin liite- tyistä häirintäväitteistä - "Olen lu- kenut uutisia hyvin järkyttyneenä"	6.11.2017	IS	U19

Uutisryhmä	Uutisen otsikko	Julkaisu-päivä	Julkai-sija	Tunnus
Tunnetut koulukoh-taiset tapaukset	Näin vaasalaiskoulun oppilaat ku-vaavat opettajien käytöstä: Osoitti laserilla rintoja, puristi takapuo-lesta, viestitteli päivittäin...	28.11.2017	IS	U22
	Häirintäkohun kohteena olevan koulun rehtori: "aika moni miettii tällä hetkellä, olenko minä syyllis-tynyt johonkin"	28.11.2017	IS	U23
	Häirintäsyytösten kohteena oleva koulun rehtori: Luulin, että asia oli jo käsitelty	28.11.2017	IS	U24
	Yli 200 vaasalainen koulun oppi-lasta vetoaa "koulun seksististä kulttuuria" vastaan	28.11.2017	IS	U25
	Vaasalaiskoulun opettaja hyllytetty häirintäepäilyjen vuoksi	12.12.2017	IS	U27
	Lukion opettaja irtisanoutui Vaa-sassa häirintäsyytösten vuoksi - toinen opettaja hyllytettiin	15.12.2017	IS	U28
	Kallion lukion teatterityön opetta-jan epäasialliseksi väitetystä käy-töksestä tutkintapyyntö poliisille - tapauksen nousi esiin STT	5.11.2017	YLE	U37
	Kallion lukion rehtori: Ahdistelu koulumaailmassa on hyvin vakava väite - paras, että poliisi tutkii	6.11.2017	YLE	U38
	Näyttelijäntyön opettajat: Rais-kausharjoitteiden teettämiseen ala-ikäisillä ei ole ensimmäistäkään perustetta	6.11.2017	YLE	U40
	Suomenruotsalaisessa koulussa massavetoamus seksuaalista häi-rintää vastaan - Yli 30 oppilasta kertoo kokemuksistaan	28.11.2017	YLE	U45

Uutisryhmä	Uutisen otsikko	Julkaisu- päivä	Julkai- sija	Tunnus
Tunnetut koulukoh- taiset tapaukset	Vaasalaiskoulun entinen rehtori oppilaiden häirintäsyöttöksistä: "Olen vuosien varrella kohdannut näitä ongelmia"	28.11.2017	YLE	U46
	Poliisi: Kallion lukion häirintä-epäilyistä ei aloiteta tutkintaa	5.12.2017	YLE	U48
	Helsingin koulupomo: Kallion lukion opettajaa kuullaan pian - "Olemme käynnistämässä kurinpi-tomenettelyjä"	5.12.2017	YLE	U49
	Seksuaalinen häirintä johti kahden opettajan rankaisemiseen vaasa-laiskoulussa - "Tämä on ensimmäi-nen askel koulun kulttuurin muut-tamiseksi"	15.12.2017	YLE	U50
	Turkulaiskoulun rehtori: Vuosien takaista ahdistelutapausta käsitelty tänään oppilaiden kanssa	21.12.2017	YLE	U51
	Kaupunginjohtaja pahoittelee Tu-run Luostarivuoren koulun ahdiste-lutapausten huonoa käsittelyä - 90-luvulta paljastui jo toinen tapaus	29.12.2017	YLE	U52
	Turun sivistystoimenjohtaja pe-räänkuuluttaa vanhempien vas-tuuta - "Näyttää siltä, että kaikkia lasten kertomuksia ahdistelusta ei uskottu"	29.12.2017	YLE	U53
	90-luvun ahdisteluväitteet herättä-vät huolta Kaarinassa - vanhemmat kysyvät, voiko opettaja jatkaa työssään	3.1.2018	YLE	U54
	Kohu oppilaiden seksuaalisesta häirinnästä puhuttaa yhä - Turun	5.1.2018	YLE	U55

Uutisryhmä	Uutisen otsikko	Julkaisu-päivä	Julkai-sija	Tunnus
Tunnetut koulukoh-taiset tapaukset	sivistysjohtaja rauhoittelee van-hempia	5.1.2018	YLE	U55
	Helsingin kaupunki on irtisanonut Kallion lukion teatterin lehtorin	15.1.2018	YLE	U57
Seksuaalisen häirin-nän yleisyys	Teinitytöistä joka kolmas ja pojista joka kymmenes on kokenut seksuaalista häirintää, paljastaa koulu-terveyskysely "Tapauksia ei saisi olla yhtään"	9.11.2017	HS	U5
	THL:n kysely: Pojat kokevat seksuaalista häirintää oppilaitoksissa tyttöjä enemmän	10.11.2017	IS	U20
	Me too -kampanja täytti somen - Seksuaalinen häirintä näkyy ka-ruina lukuina jo koululaisten kyse-lyissä	17.10.2017	YLE	U32
	Syrjinnän asiantuntija: Paljon sek-suaalista häirintää jää tilastoimatta	17.10.2017	YLE	U33
	Härskiä huutelua ja kourimista ko-kevat jo koululaiset - Tutkija: "Hämmäntävän tavanomaista"	20.10.2017	YLE	U35
	Kysely: Pojat kokevat enemmän kouluhenkilökunnan tekemää sek-suaalista häirintää kuin tytöt	8.11.2017	YLE	U41
	Yli 3000 teiniä ilmoittaa, että heille on tarjottu maksua vasti-neeksi seksistä - Lähes joka kol-mas teinityttö on kokenut seksuaa-lista häirintää viimeisen vuoden si-sällä	9.11.2017	YLE	U42
	Oulun yliopiston tutkimus: Seksuaalinen häirintä yleistä alakou-luikäisillä	10.2.2018	YLE	U63

Uutisryhmä	Uutisen otsikko	Julkaisu-päivä	Julkai-sija	Tunnus
Seksuaalisen häirin-nän yleisyys	Asiantuntijat: Alakoululaiset verhoavat seksuaalisen häirinnän huumoriin - puristelua, raiskaamispuhetta, huorittelua ja homottelua	19..2.2018	YLE	U65
Seksuaalisen häirin-nän teon käsittely	Liikunnanopettaja ui yläasteikäisten tyttöjen perässä uimalasit päässä Helsingissä, kertovat vanhemmat – Oletko kokenut tai nähnyt seksuaalista ahdistelua koulussa?	10.11.2017	HS	U6
	Opettaja nuoli kaulaa, kouri oppilasta haaroista ja katsoi pornoa tunnilla – HS:n ahdistelukyselyyn tuli yli 450 vastausta ja ne ovat karua luettavaa	30.11.2017	HS	U9
	Yle: Helsingiläisen koulun opettajaa epäillään seksuaalirikoksista, uhreja on 10	19.10.2017	IS	U18
	”Heräsin siihen, kun kaverin isä oli riisunut housuni” – 15 vuoden takainen painajainen ei unohdu Marian mielestä	12.11.2017	IS	U21
	Mies nähtiin koulun lähellä epäilyttävässä asennossa – oikeudessa löytyi kuitenkin hyvä selitys	5.1.2018	IS	U29
	Törkeä viesti 14-vuotiaalle joulu-aattona – opettaja tuomittiin kolmen entisen tyttöoppilaansa hyväksikäytöstä	6.1.2018	IS	U30
	Ex-opiskelijat: Lukion opettaja toimi sopimattomasti abiristeilyllä – myöntää vastaanottaneensa syli-tansseja	26.2.2018	IS	U31

Uutisryhmä	Uutisen otsikko	Julkaisu-päivä	Julkai-sija	Tunnus
Seksuaalisen häirin-nän teon käsittely	”Mentäiskö tuonne sivummalle” – tällaista seksuaalista häirintää nuoret kokevat	15.11.2017	IS	U44
Keinot seksuaalisen häirinnän poistamiseksi	Helsingin kouluissa mietitään sähköisiä järjestelmiä, joiden kautta voisi kertoa nimettömänä ahdistelusta	11.1.2018	HS	U15
	Pylyä ei saa puristaa ilman lupaa, suuseksi on tärkeä asia ja sängyssä saa nauttia - Asiantuntija antaa huutia koulujen seksuaalivalistukselle	14.2.2018	HS	U16
	Eduskunta pohti keinoja puuttua seksuaaliseen häirintään: "Hiljaisuuden kulttuuri sai elää liian pitkään"	12.12.2017	IS	U26
	Kuinka ottaa seksuaalinen häirintä puheeksi? - "Olet muuten hyvä tyyppi, mutta mieti..."	19.10.2017	YLE	U34
	Missä viipyy lasten ja nuorten #metoo-kampanja? - Poliisi: Nuoret joutuvat vaikeuksiin "herutus-kuvien" takia	30.10.2017	YLE	U36
	Grahn-Laasonen: Koulujen käytäntöjä oppilaiden koskemattomuuden suojaamiseksi selvitetään	6.11.2017	YLE	U39
	Tasa-arvovaltuutettu: "Seksuaaliseen ahdisteluun pitäisi puuttua kovalla kädellä jo koulussa"	13.11.2017	YLE	U43
	Häirintäkohua ei ohiteta vaasalaiskouluissa olankohautuksella - "Jos oppilailla on tarve keskustella, silloin oppiaineet pannaan syrjään"	29.11.2017	YLE	U47

Uutisryhmä	Uutisen otsikko	Julkaisu-päivä	Julkai-sija	Tunnus
Keinot seksuaalisen häirinnän poistamiseksi	Ääriuskonnolliset vanhemmat es-täisivät koulun seksuaalikasvatuk-sen lapsiltaan - opettaja ei saisi mainita homoudestaankaan	12.1.2018	YLE	U56
	Kiistely koulujen seksuaalikasva-tuksesta jatkuu - apulaisoi-keusasiamies ei toistaiseksi tutki asiaa enempää	23.1.2018	YLE	U58
	Kaarinassa ja Turussa halutaan puuttua seksuaaliseen ahdisteluun entistä tiukemmin	23.1.2018	YLE	U59
	Tasa-arvovaltuutettu seksuaalisesta häirinnästä: Kun saataisiin vaike-nemisen ja häpeän kulttuuri mur-rettua	3.2.2018	YLE	U60
	Monen sivustakatsojan on vaikea tunnistaa ja puuttua seksuaaliseen häirintään - "Kun itseä ei ole ah-disteltu, empatiakyky on pie-nempi"	8.2.2018	YLE	U61
	Opetusministeri: Vanhempien va-kaumus ei oikeuta kieltämään sek-suaalikasvatusta lapselta	9.2.2018	YLE	U62
	Joko vaipoissa varttuu sukupolvi, joka ei enää tarvitse #metoota? 5 vinkkiä pikkulasten seksuaalikas-vatukseen	18.2.2018	YLE	U64